

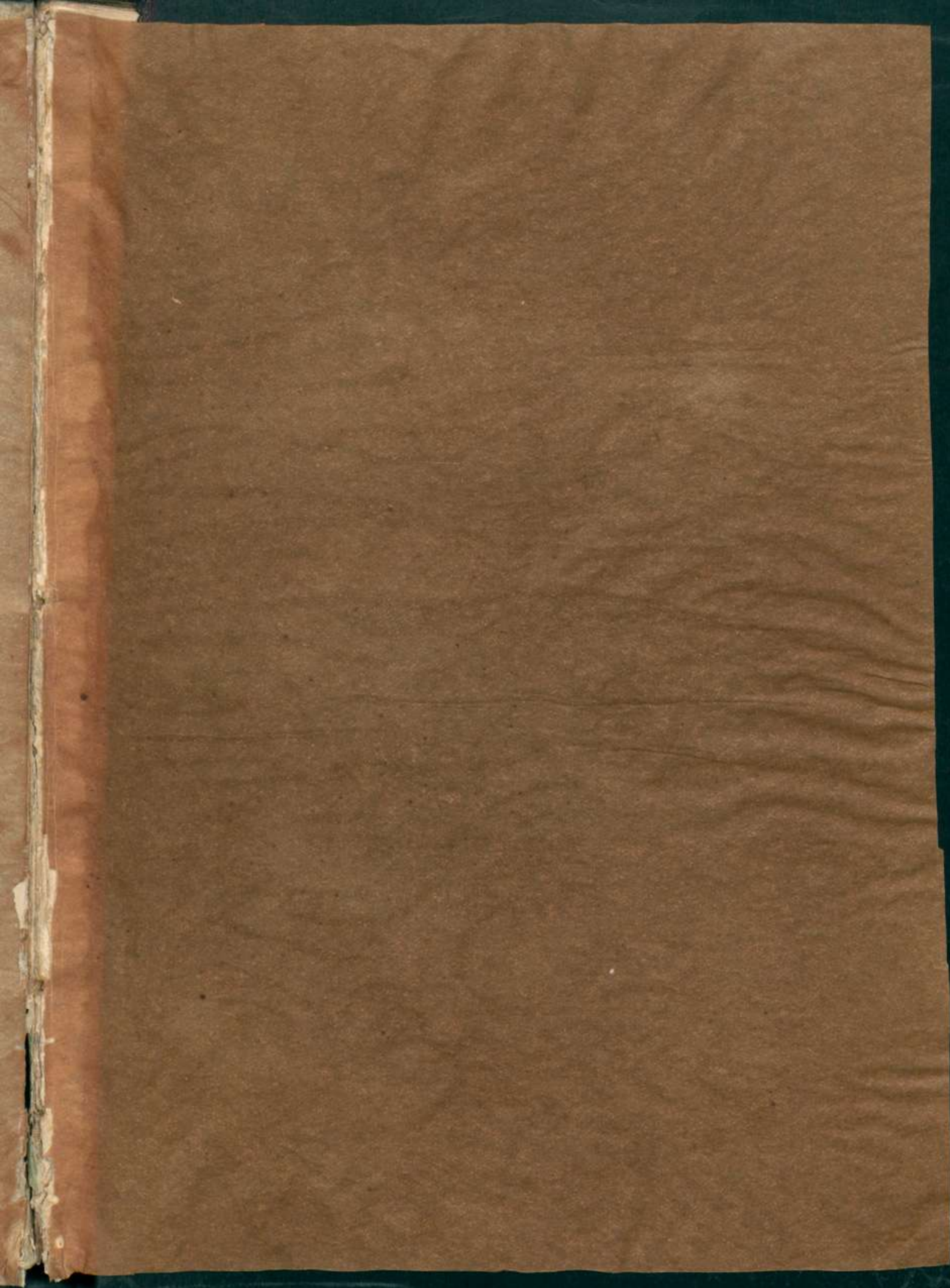
196

BIBLIOTECA

Pere Marés Oriol

R. 478582

С. П. ПЕТРОВ
1871
М. П.

D cognitionē opīs
pſentis et inuentio/
nē eoz faciliore q̄ in
hoc libro p̄tinēt. No
randū est q̄ in eo sūt
capitula signata et
lre signate. Un̄ q̄ vo
luerit inuenire aliquē casū i aliq̄ sa/
cramēto p̄tentū q̄rat p̄ tabulā seq̄n
tē. s. p̄mo capitulū z postea lraz sub
capitulo p̄tentā z inueniet casū cu
lra inscriptū et sic in libro signatū si
cut tabula ponit q̄ lra ponit i mar
gine libri q̄ signat casū ante se sc̄ptū
Et p̄mo de baptismo.

Capitulū. I.

Quod baptismus est ianua oīm sac̄oz
Et q̄ triplex ē baptism⁹ i **A**
Ex quibus constituatur sacramen/
tum baptismi **fo. i. B**
Quod aqua est materia sacramenti ba/
ptismi. **ibidem. C**
Utrum ex oīm aqua pōt fieri bap/
tismus. **i. D**
Quare magis ex aqua q̄ alio elem̄
to fit baptism⁹ **i. E**
Que sit forma sacramenti baptis/
mi. **i. F**
Utrum ly ego z ly amen sint de es/
sentia forme baptismi **i. G**
Utrum homo possit seipsum bap
tizare **i. H**
Utrum possit dici baptiz⁹ te in noi
bus sicut in noīe **i. I**
Utrum possit baptizari in noīe ge/
nitoris z geniti **i. K**
Quot modis forma baptismi vari
atur **i. L**

Capitulū. II.

De mō baptizādi utz fiat p̄ asp̄sioz
aq̄ vel immersionem **fo. ii. M**
Utrū deat fieri semel immersio vl̄ as/
p̄sio aut pluries. **ij. n**

Utrum vnica facta immersio aut as/
p̄sio vbi plures fieri debēt impe
diatur baptismus **ij. O**
Que ps corporis debet immergi vel
aspergi **ij. P**

Capitulū. III.

Utrū baptismus sit cito dādus vel
differendus **ij. Q**
Utrum infidelium pueris nescien/
tibus parentibus sit dand⁹ ba/
ptismus. **ij. R**
Utrum pueri reperti in biuijs z illi
de quoz baptismo nescitur sint
baptizandi **ij. S**
Quid faciendū est de pueris ab obste
tricibus baptizatis **ij. T**
Utrū baptismus possit dari seu mi
nistrari **ij. U**
Utrum quilibet homo possit bap
tizare **fo. ii. X**
Utrū solis sacerdotib⁹ p̄treat b̄ sac̄
mētū ministrare. **ij. X**
Utrū in necessitate pater aut mater
possint p̄riū filiū baptizare **ij. A**
Utrum duo hoīes possint vnū pu
erū baptizare **ibidem. B**
Utrū scismatici heretici iudei z infide
les possint baptizare **ij. C**
Utrum adultis fide accedentibus
prosit baptismus **ibidē. D**
Ad quid gratia que confertur in ba
ptismo p̄ficiat **ibidem. E**

Capitulum. III.

Utrū debeant aliq̄ interesse ad leuā/
dum puerum **fo. iiij. F**
Quot ad leuandum puerū deant
esse **iiij. G**
Utrū oēs p̄saguinei ad leuādū puerū
cōpurēt p̄ vna p̄sona **ibidē. H**
Quot ānoz deant esse leuātes puerū
de baptismo **ibidem. I**

Tabula

Utrum baptizans masculinum cre-
dens esse feminā debeat iterum
baptizare. iij R

Ex si mulier pregnantis mortua fue-
rit quid agendū sit. ibidē L

Utrum si puer reperiat̃ mortuus
sit cū m̃re sepeliēd⁹ ibidē L

Quid sit Cathecismus et Exorcis-
mus. iij M

Utrum puero in necessitate baptizato
deat cathecism⁹ fieri. ibidē N

Quid debeat p̃cedere exorcism⁹ aut
cathecismus iij D

Capitulū. V. De sa- to confirmationis.

Quia sunt sacramenta que impri-
munt caractere. Fo. v P

Que sit materia et forma in sacramē-
to confirmationis v D

Quibus pertineat sacramentū con-
firmatōis m̃strare ibidē R

Utrum omnes debeant illud susci-
pere. Et q̃ suscipiens debeat esse
ieiunus. ibidē S

In q̃ pte deat p̃firmari. v T

Ex confirmatus debet teneri ab a-
lio. Ibidem U

Ex per tridnum debet deferre liga-
turam ibidē X

Capitulū. VI. De sa- to ordinis.

Quid sit sac̃m ordiis Fo. v A

Qui sūt septē ordines ibidē B

Ex sac̃m ordinis ē vnū vi L

Utrum in quolibet ordine imp̃ma-
tur caracter vi D

Quid vestes sacre significēt ibidē E

Utrū corona sit ordo vj F

Utrū ep̃atus sit ordo vj B

Utrū alij sacerdotes ab ep̃is possint

p̃ferre ordines ibidē B
Utrū nō baptizat⁹ et nō p̃firmatus
possit ordinari vj J

Capitulū. VII. De

que impediunt susceptionē ordi-
num. Et utrū sexus femine⁹ ṽl de-
fect⁹ cognitiōis ipediat. vj R

Utrū seruitus impediat ordines su-
scipiendū ibidē L

Utrū homicidiū ipediat vj M

Utrum illegitimatio vj N

Utrum m̃rimoniū ibidē D

Utrum bigamia ibidē B

Quot mōis p̃trahit bigamia. vj B

Utrum vitium membri impediat
ordines vj R

Utrum suscipiens ordines furtiue
vel per saltū salicet plures vna
die priuet. Et utrū possint plu-
res vno die suscipere vj S

Utrū heretici degradati et h̃mōi pos-
sint ordines conferre. ibidē T

Utrū ministrans in ordine suscepto
in pctō mortali peccet ix U

Utrū ordinat⁹ teneat dicere horas
canonicas Fo. ix X

Capitulus. VIII.

De sac̃o eucharistie

Quid sit sac̃m eucharistie ix A

Utrum panis et vinū sint materia
huius sacramenti ibidē B

De q̃ pane fit sac̃m ibidē L

Utrū defermetato aut azimo ix D

Quare requirit̃ vinū ad sac̃m h̃ cer-
lebrandum ibidē E

De quo vino conficitur hoc sac̃m
tū Ibidem F

Utrum aqua sit cum vino admiscē-
da Ibidem B

Utrum ex solo vino sine aqua pos-

Tabula

sit confici ibidem H
 Utrum tantū ponendū sit de aqua
 quantū de vino. ibidem J
 Utrum hec verba. hoc est corp⁹ me
 um sint forma hui⁹ sacri ix. K
 Utrū possit corpus sine sanguine cō
 secrari x L
 Utrum accidentia post consecratō
 nem per se maneāt. x M
 Quid de vermibus ex eis generatis
 sit faciendū Ibidem N
 Quid sacerdos est solus minister hui⁹
 sacramenti x O
 Utrū sacerdos celebrās debet esse
 ieiunus ibidem P

Capitulū .IX.

Utrū sumptio aque vel alicui⁹ me
 dicine frangat ieiuniū x. Q
 Utrum relique ciborū in dentib⁹
 impediant a celebratōe misse.
Ibidem R
 Utrū sacerdos debeat esse cōfessus
 anteq⁹ celebret. ibidem. S
 Utrū sacerdos in missa a celebratō
 ne trāsire possit aut a cōmunio/
 ne abstinere. Et utrū sacerdos i
 missa celebratōnem differre pos
 sit. Ibidem T
 Utrū nocturna pollutio impediat
 celebratōem. Et quot modis ip
 sa prouenit xi U
 Utrum absq⁹ indumentis sacerdo
 talibus possit sacerdos celebra
 re. Fo. xi X

Capitulū .X.

Utrum sacerdos in die possit ples
 missas celebrare xi A.
 Utrū sacerdos post ablutōem cali
 cis susceptā possit iterū celebrare
 et si dicatur ieiunus Ibidē B.
 De defectibus occurrentib⁹ sacerdo

ti in missa xi L
 De piculis accidētibus in missa cir
 ca species sacramenti xij. D
 Quid agendū sit si sanguis stillaue
 rit. et de pena que propter hoc i/
 fligitur xij E
 De qua materia debeat esse calix et
 similiter corporale xij F

Capitulū .XI.

Quibus ministrāda est eucharistia
 folio. xij. G
 Utrū pctōrib⁹ sit ministrāda. xij. H.
 Utrū peccatoribus occulte petenti/
 bus sit neganda xij. J
 Utrū panis loco eucharistie possit
 dari xij K
 Qua hora misse celebrari debent.
Ibidem L.

De his que dicūt in missa. ibidē M
 De his q⁹ fiunt in missa xij N

Capitulū .XII.

De sacramento Penitentie
 Quare penitētia dicatur secūda ta
 bula Fo. xv O
 Quid sit penitētia. et que sit ei⁹ ma
 teria et forma ibidem P
 Utrū in absoluendo requirāt ma/
 nus sacerdotis impositio. xv. Q
 De quibus peccatis sit penitētia i
 iungenda xv R
 Quid triplex est penitētia ibidē. S
 De solenni penitētia quō habz fie
 ri. xv. T
 Utrum confessio debeat fieri de q/
 libet peccato mortali. aut etiam
 de quolibet veniali. Et utrū q⁹
 libet fidelis teneatur de necessi/
 tate ad confitendū xvi. U
 Utrum debeat confessio fieri pro/
 prio sacerdoti et nō alteri. ibidē X
 Utrū mlier debeat p⁹ fiteri sacerdoti
 d⁹ pctō qd cū ea p⁹ misit. xvi. A.

Tabula

Utrum confessio possit fieri per in-
terpretē aut p scripturā aut car-
tulam xvi B

Utrum confessio possit fieri alteri q̄
proprio sacerdoti in necessitate.
Ibidem L.

Utrum sacerdos possit confitentē in
cōfessioe aliq̄ interrogare. ibid D

Que sunt circūstantie q̄ aggrauant
pctm: et q̄ sunt interrogāda. xvi. E

Que sunt p̄ditōes p̄fessiois. xvij. F.

Utrum q̄libet sacerdos ab omnibus
peccatis possit absolvere peni-
tentem xvij B.

Capitulū. XIII.

Utrum quilibet sacerdos extra cōfes-
sionem potest penitentē ab om-
nibus peccatis absolvere. et cas-
bus retentis p̄latis ibidē D

Expositō casuū fr̄etoz p̄lat. xvij. J

Utrum excommunicatus prius sit ab-
solvendus a peccat̄ q̄ ab excom-
municatione Ibidem R.

Utrum quilibet sacerdos possit exco-
municatū absolvere. et ad quez
pertinet. ibidem L

Utrum excommunicatus possit a iudi-
ce inuitus absolui xvij. M

Utrum excommunicatus pluribus ex-
communicatōibus possit ab vna
absolui sine alia xix N

Utrum iudex possit excommunicatū ab-
solvere a peccatis sicut ab excoi-
catōe. Et de clauibus et eaz po-
testate. xix D

Utrum simplex sacerdos possit a mi-
nori excommunicatione absolvere.
Ibidem P

Casus in quibus licet p̄cipare auz
excommunicato xix Q

Utrum tota penitētia p̄ peccatis sit i-
iungēda: vel sit in arbitrio sacer-
dotis xx R

Capitulū. XIII.

Utrum infirmis sit penitētia iniūgē-
da. folio. xx. S

Utrum vnus possit pro alio satisfā-
cere ibidem T

Utrum indulgentie valeant z vtrū
tantū quantū sonant xx. U

Lap. XV.

Quot sūt p̄tes satisfactōis. xx. X.

Utrum in oratione semp requiratur
actualis attentio Ibidem A.

Utrum oratio debeat sp̄ esse vocalis
z nunq̄ mentalis xxi. B

Utrum illi qui obmisit horas canoni-
cas iniūgendū sit vt illud qd ob-
misit iterum dicat xxi. E

De oratione dominica z petitiōibus
in ea contentis ibidem D

Capitulū XVI.

De elemosyna et partibus ei⁹. z vtrū
cadat sub p̄cepto xxi. E

Quot sūt elēosyne corpales. xxij. F

Utrum de male acquisitis sit faciēda
elemosyna xxij. B

Utrum de acquisitis in ludo taxilloz
possit fieri elēosyna. ibidem D

Utrum p̄sone subiecte possint facere
elemosynā d̄ bonis dñoz suoz
Ibidem J.

Utrum clerici debeāt dare in elemo-
synis ea q̄ sibi supfluit. xxij. R

Utrum propinq̄oribus vel meliori-
bus danda sit elēosyna. ibid L.

Utrum iocularioribus danda sit ele-
mosyna xxij. M

Utrum aliq̄s sibi met possit elemo-
synam facere. xxij. N

Utrum elēosyne que debent̄ pro de-
functis possunt differri sine pec-
cato. ibidem O

Utrum ex illaruz dilatoe patiatur

Tabula

defunctus Ibidem **P**
 Que sunt elemosine spirituales. xxij. **B**
 De fraterna correctioe vtz. teneatur
 homo sp. corrigere delinquentem.
 Ibidem **R**
 Quibus incumbit fraterna correctio
 Ibidem **S**
 Vtz pctor possit corrigere. ibid. **T**
 Vtru correctio pcedat publicaz de
 nunciationem. xxij. **U**
 Vtruz religiosi peccent accusantes
 publice fratres suos in capitulis
 Et vtrum teneant obedire pla/
 to pipienti q reuelent culpam
 fratris. xxij. **X**

Cap. XVII.

De ieiunijs vtru cadant sub prece/
 pto. xxij. **A**
 Quot et que sunt psone que a ieiu/
 nio absolunt. et ad quot anos
 pueri tenent ad ieiunia seruada.
 Ibidem **B**
 Vtrum pegrini et laborantes ieiu/
 nare teneant. ibidem **L**
 Vtru seruitores nobiliu et alioruz
 teneant ieiunare. Ibidem **D**
 Vtru pregnantes et nutrices ieiu/
 nare teneant. Et ad quem priet
 dispensatio ieiunij. xxij. **E**
 Vtrum paupras semp excuset a ie/
 iunio. xxv. **F**
 De temporibz ieiunioz. ibidem **G**
 De abarijs sumendis tpibus ieiu/
 nioz. xxv. **H**
 Vtru tpibus ieiunioz sit tm̄ semel
 in die comedendu. ibidem **I**

Cap. XVIII

Vtrum restitutio sit de necessitate
 salutis. xxv. **R**
 Vtrum in furto et rapina sit resti/
 tutio facienda. ibidem **L**
 Vtrum quis accipiendo res suas

occulte ab alio detentas furtus
 comittat vl' n̄ comittat. xxv. **M**
 Vtz qs pro re sua violenter deten/
 ta possit aliam re accipe. ibid. **N**
 Vtrum rapina sit grauius peccatu
 q̄s furtum. xxv. **O**

Capitulu. XIX.

De usura

Vtru liceat aliqd accipe pro pecu/
 nia mutuata. xxvi. **P**
 Vtruz ille q̄ damnu incurrit p mu/
 tuatione pecunie possit illud re/
 petere. ibidem **Q**
 Vtrum fauor. obsequiu. munus a
 manu possint pro pecunia mu/
 tuata recipi. Et vtru ille q̄ mutu/
 at possit pre lucri sperare. xxvi. **R**
 Vtru omnia lucrata ex pecunia usu/
 raria sint restituenda. xxvij. **S**

Capitulu. XX.

Quomodo damnu illatu in psone
 sit restituendu. xxvij. **T**
 Quo damnu illatu in rebus sit re/
 stituendum. ibidem **U**
 Vtru restitutio sit semp facienda ei
 cui res est ablata. xxvij. **X**
 Vtrum ille qui damnu infert tene/
 atur semp restituere. ibidem **A**
 Vtrum accipientes res in bello te/
 neantur restituere. xxvij. **B**
 Vtru pscriptio sp. valeat. xxvij. **L**

Capitulum XXI

Vtru liceat res vendere plus q̄s va/
 leant. xxvij. **D**
 Quo venditio est illicita propter de/
 fectum rei. ibidem **E**
 Vtrum venditor debeat dicere em/
 ptori defectu rei. xxvij. **F**
 Vtz possit vendi fm precium loci.
 xxix. **G**
 Vtrum liceat vendere re plus q̄s sit

Tabula

empta

xxix

H

Capit. XXII.

De sacro extreme unctionis.

Utrum extrema unctio sit sacra. xxix. J

Quibus sit ministranda extrema unctio et a quibus ministratur. Ibidem R

Que sit materia et forma extreme unctionis. Ibidem L

Que membra sint inungenda. xxix. M

Utrum possit extrema unctio pro quocumque necessitate sepius dari. ibid. N.

Que debent inquiri ab infirmis dum suscipiunt hoc sacramentum. xxx. O

Qui sunt articuli fidei. Et quot sunt contenti in symbolo. xxx. P

Capit. XXIII.

De sacramento Matrimonij

Utrum matrimonium sit sacramentum. xxx. Q

Utrum in eo gratia conferatur. ibidem R

Utrum carnalis copula sit de essentia sacramenti matrimonij. xxx. T

Quo sponsalia fiant. Et quot modis fiant. xxxi. U

Utrum possint fieri sponsalia sub conditione. ibidem A

Quot modis dirimuntur sponsalia. xxxi. B

Quo tempore possint sponsalia contrahi. xxxi. L

Utrum carnalis copula post sponsalia de futuro subsequuta faciat matrimonium. ibidem D

Utrum consensus per verba de presenti ad matrimonium requiratur. ibid. E

Et que sunt illa verba. Ibidem

Utrum unius coniugis consensus ad matrimonium sufficiat. ibid. S

Capit. xxiiii

Utrum non consentiens possit aliam ducere. xxxi. H

Utrum muti possint contrahere ma-

trimonium

Ibidem J

Utrum per procuratores possit contrahi matrimonium. xxxij. K

Utrum furiosi et amentes possint contrahere matrimonium. xxxij. L

Utrum consensus conditionatus faciat matrimonium. ibidem M

Capit. XXV

Utrum alter coniugum teneatur semper reddere debitum. xxxij. N

Utrum vir teneatur uxori reddere debitum non petenti. ibidem O

Utrum uxor teneatur reddere debitum viro leproso. xxxij. P

Utrum liceat petere debitum a muliere menstrua. ibidem Q

Utrum a muliere pregnantante liceat petere debitum. xxxij. R

Utrum temporibus sacris liceat petere debitum aut reddere. ibid. S

Utrum quilibet vir possit cum quolibet muliere per matrimonium copulari. xxxij. T

De matrimonio clandestino. Et quomodo fiat. ibidem U

Lap. XXVI

Quot modis impeditur matrimonium contrahendum. xxxij. X

Casus in quibus impeditur et dirimitur matrimonium in generali. xxxij. A

Utrum error persone impediat et dirimat matrimonium. ibidem B

Utrum error nobilitatis seu dignitatis impediat matrimonium. xxxij. L

Utrum error consanguinitatis et huiusmodi impediat matrimonium. Ibidem D

Capit. XXVII

Tabula

Utrū cōditio seruitutis impediāt
et dirimat m̃rimoniū. xxxiij. E
Utrū seruus possit cōtrahere ma-
trimoniū absq; licentia dñi sui.

Ibidem F

Utrum vir possit facere se seruū
inuita vxore xxxv S

Utrū filij debeant seq; conditiones
matris vel patris ibidē D

Capitulum. XXVIII.

De impedimento voti. Primo qd
sit votū xxxv J

Ex quibus habeat fieri votū. ibidē R

Utrū homo teneat semp; adimple-
re quod vouit xxxv L

Que sunt p̃sone que possunt voue-
re. Ibidē N

Ad quos ptinet votoꝝ dispensatio
xxxvi. N

Quomodo votū impedit et dirimit
matrimoniū xxxvi D

Capitulum. XXIX

De impedimento cognationis. qd
sit cognatio vel consanguinitas
xxxvj. P

Utrū consanguinitas p; gradus et li-
neas distinguat ibidem Q

Utrū consanguinitas impediāt ma-
trimoniū et dirimat xxxvij. R

Quot grad⁹ excludunt a matrimo-
nio ibidem S

Capitulum. XXX

De impedimento affinitatis. Quid
sit affinitas. et vnde dicat. xxx/
viij. T

Utrum in affinitate sint gradus. et
quomodo impediāt matrimo-
nium. ibidem U

Quomodo procedendū est ad diri-
mendū matrimoniū inter affi-
nes. xxxviij X

Capitulum. XXXI

De publice honestatis iusticia quid
sit. Quomodo differt ab affini-
tate. Et q; tpe causat xxxviij. A

Utrū impediāt matrimoniū. ibidē B

Cap. XXXII

De cognatione spūali qd sit et quo-
modo causatur xl E

Quomodo impedit matrimoniū
et dirimit Ibidem D

Inter quas p̃sonas cōtrahit cognat-
io spiritalis xl. E

Utrū cognatio spūalis trāseat ab
vno cōiuge in alterū Ibidē F

Cap. XXXIII.

De impedimento cognatōis legal-
is quid sit. Et qd sit adoptio. xli. B

Que p̃sone p̃nt adoptare. ibidē D.

Quomodo fit adoptio. Et differen-
tia inter adoptionē et arrogati-
onem Ibidē D.

Quomodo cognatio legalis impe-
diāt matrimoniū ibidem R

Inter quas p̃sonas cognatio legal-
is impedit m̃rimoniū xli L

Capitulum. XXXIII

De impedimento criminis. Que sūt
crimina que impediūt matrimo-
niū cōtrahendū. et que dirimūt
iam contractū Fo. xli. M

Utrū vir possit vxorem propter cri-
men adulteriū dimittere xli. N

Casus in quibus nō licet vxorē for-

Tabula

nicantē dimittere xliij D
 Utrū proprio iudicio possit vir vro
 re fornicantē dimittere. ibid P
 Utrū mulier possit virū fornican
 tem dimittere xliij. Q
 Utrum vir possit vrozem fornican
 tē post diuortiu sibi reconciliare
 Ibidem R
 De filijs legitimis z illegitis. xliij. S
 Utrum filij illegitimi possint legi
 timari. Ibidem T

Capit. XXXV.

De dispari cultu vtrum fidelis pos
 sit contrahere cum infideli mri
 monium xliij U
 Utrum fidelis conuersus teneatur
 ab infideli coniuge discedere.
 Ibidem X
 Utrum si discesserit possit aliud ma
 trimoniū p̄bere ibidē A
 Utrum pro alijs peccatis q̄ pro in
 fidelitate solvatur matrimoni
 um. xliij B

Capit. XXXI

De impedimento coactionis. Et qd
 sit metus xliij L
 Utrum metus cadat in constantes
 virum ibidē D
 Utrū consensus coactus tollat ma
 trimonium ibidē E
 Utrum parentes possint cogere li
 beros suos ad contrahendū ma
 trimonium. xlv F

Capit. XXXVII

De impedimento ordinis Utrū sa
 cer ordo impediat matrimoni
 um xlv B
 Utrum in ecclesia orientali impedi

atur. Ibidem H

Capit. XXXVIII.

De impedimento ligaminis quid
 sit folio xlv J
 Utrum mulier credens virū suum
 mortuū possit alii nubere xlv K
 Utrum primus vir teneatur eam re
 cipere que sic nupsit cum secūdo
 Ibidem L
 De impedimento coeundi. Utrum
 frigiditas impediat matrimo
 nium xlv M

Capit. XXXIV.

Quottuplex ē cā frigiditatis xlv N
 Quomodo impeditur frigiditas et
 cognoscatur fo. xlv D
 De artatiōe mulieris xlv P
 Utrū impotentia viri ad vginē diri
 mat m̄rimoniū ibidē Q
 Utrū ignorans impedimentū coniu
 gij sui possit ab eo separari dum
 ad ei⁹ cognitōz puenit. xlv R

Capitulū. XL

De impedimento maleficij Utrum
 impediat z tollat matrimoniu.
 folio xlv S
 Unde maleficiū pueniat ibidē T
 Utrū impedimentū maleficij possit p
 aliō maleficiū licite tolli xlv U
 Exorcismi ad illud amouendum
 non valeant. ibidē X

Finis tabule.

Conclusiones de septē sacramē
tis tractate de scriptis sancti Tho/
me de aquino et quorundam alio
rum doctorum sequunt.

Cap. I. De baptismo

Doniam

me sepius rogasti
petre postq̄ sacer
dotij sacru ordinē
suscepisti ut aliq̄ te

de administratione sacramentorum
edocerē prout cedūt in vsu par/
rochialiū sacerdotū. Quia v̄o sol
licitū te video. tue cōsentiam cha
ritati. Primitus tñ ad q̄stiones p/
positiones: et quēadmodū a meis
antecessoribz et sacris doctoribus
didici et p meo modulo cū dei ad
iutorio rñdebo. Breuibzqz v̄bis
vtar causas dicēdo et modicas po
nēdo. q̄s si scire plen⁹ cupias ad
sacros canōes recurras seu docto
rū sentētiās atqz scripta. Petr⁹

Aliud vero nō video sed exēplari
mō ac rudi prout spectat ad vul/
gi doctrinā q̄ro. Billo. In nomi
ne dñi nostri iesu christi ex q̄ oīa
sacramenta virtutē obtinēt petre.

Petrus. Quia sacramētū ba
ptismi est ianua omniū alioz sac
mentoz. et sine ip̄o testante domi
no salus nō habet. ideo sermo n̄r
primitus oriat̄ de ip̄o. Billo.

Quia de baptismo loqr̄ scias tri
plices baptismū fore. s. baptismū
fluminis. i. spūs sancti q̄ confitētes
scz christū et cōtriti in necessitatis
articulo baptizant. Alius ē baptis
mus sāguis q̄ martyres p fide xp̄i
moriētes baptizant. Sed tera⁹ ē

baptism⁹ fluminis siue aq̄ quo fi
deles et pueri q̄tidie baptizantur
et regenerāt. Dic de q̄ istoz vis p
ponere q̄stionē. Petr⁹. De ba
ptismo aq̄ qui a sacerdotibz est fi
delibus q̄tidie mīstrandus. Billo.
Pete de eo modica et vtilia.

Petr⁹. Quero de q̄bus cōstituāt
sacramētū baptismi. quō scz fiat
quādo. ex q̄bus. et a q̄bus debeat
mīstrari. Billo. Questio tua qn
qz particulas p̄tinet. et ideo ad v/
nāquāqz illaz prout potero rñde
bo. Primitus q̄ris. ex q̄bus con
stituāt baptism⁹. Rñdeo q̄ ex re
bus et verbis sicut et quodcūqz ali
ud sacramētū. Petr⁹. Edidit

to mihi q̄ sunt res et q̄ sunt v̄ba.
Billo. Res dicunt̄ elementū. v̄
ba v̄o inuocatio trinitat̄. Elemē
tū em̄ est materia. et verba illa s̄
forma sacramenti. Petr⁹. De
clara mihi qd̄ est elementū illud

Qd̄ est materia baptismi et p̄terea
que sunt v̄ba illa que sunt forma
eius. Billo. Quia baptismus
est ablutio que habet fieri in aqua

Ideo aqua est p̄pria materia huius
sacramenti et nō vinū nec ole
um nec alius liquor vinctuos⁹ sed
sola aqua. Petrus. Bene diri
sti q̄ aqua est materia sacramenti

Sed nūquid ex oīni aqua pōt fie
ri baptismus. Billo. Dico q̄ nō
quia ex sola aqua naturali fit ba
ptismus. vñ ex aqua rosea vel qua
cūqz alia artificialiter facta non
fit baptismus. nec ex vrina cuius ta
lis aqua sit poti⁹ humor q̄ aqua

Ex balneo tamē luxurio vel aq̄ de
coctiois carniū et huiusmodi bene
potest fieri baptismus. quia in eis
natura aque nō mutatur. Simil
iter ex pluuia et roze collecto fit ba

ptismus. Billo. Dico q̄ nō
quia ex sola aqua naturali fit ba
ptismus. vñ ex aqua rosea vel qua
cūqz alia artificialiter facta non
fit baptismus. nec ex vrina cuius ta
lis aqua sit poti⁹ humor q̄ aqua

Ex balneo tamē luxurio vel aq̄ de
coctiois carniū et huiusmodi bene
potest fieri baptismus. quia in eis
natura aque nō mutatur. Simil
iter ex pluuia et roze collecto fit ba

ptismus. Billo. Dico q̄ nō
quia ex sola aqua naturali fit ba
ptismus. vñ ex aqua rosea vel qua
cūqz alia artificialiter facta non
fit baptismus. nec ex vrina cuius ta
lis aqua sit poti⁹ humor q̄ aqua

*materia est elementum
v̄ba sunt forma*

Cap. I. De sacramento

ptismus. quia licet generentur ex vaporibus et humoribus terre. tamen per virtutes nature que fortior est arte resolvuntur in veram aquam quod ars non potest facere. et sic universaliter omnis aqua naturalis est materia sacramenti baptismi. **Petrus.** Quare magis ex aqua quam alio elemento fit baptismus?

Billo. Require in scriptis super quartum sententiarum. Nihilominus aliquas dicam tibi causas. quia per aquam baptismi effectus designatur scilicet quia sicut aqua mundat fordes exterius sic baptismus mundat homines universaliter interius. Similiter sicut aqua per eius frigiditatem mitigat calorem sic baptismus concupiscentie fomitem. Alia causa est propter communitatem aque et eius abundantiam ut propter defectum materie nullus posset a baptismi susceptione excusari. Alias causas requiras in scriptis. **Petrus.** Sufficit mihi ad presens de materia baptismi. Nunc que sit eius forma mihi dicas.

Billo. Forma sacramenti baptismi est hec. Ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti amen.

Petrus. Sunt ne hec verba omnia de essentia forme? ita quod si una dictio dimittatur quod baptismus non fiat. **Billo.** Verba que sunt de essentia forme sine quibus baptismus non fiet sunt hec. Baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti. Unde cum hec dictio Ego intelligatur in hoc verbo prime persone Baptizo non est absolute de essentia forme. Similiter hec dictio Amen non est de essentia forme absolute. sed de institutione ecclesie. quia lex ego ponitur propter

expressionem persone ministri. Et hoc quod est amen ad certitudinem effectus baptismi. Unde cum non sint de essentia forme absolute: si quis eas dimitteret propter hoc non impediretur baptismus quin fieret. Sed qui hoc dimitteret scienter peccaret: mandatum ecclesie transgrediendo. **Petrus.** Nunquid potest bene dici Baptizo me sicut baptizo te. **Billo.** Non. quia sicut nullus potest seipsum generare sic nec baptizare cum baptismus sit generatio spiritualis. ideo non dicitur baptizo me sed baptizo te.

Petrus. Nunquid ita bene potest dici Baptizo te in nominibus sicut dicitur in nomine. **Billo.** Non. Quia virtus divina que operatur in baptismo pertinet ad divinam essentiam que est una in tribus personis. ideo ad unitatem denotandam essentie dicitur in nomine et non in nominibus. **Petrus.** R

Nunquid potest baptizari in nomine genitoris et geniti et flaminis sicut in nomine patris et filii et spiritus sancti. cum tamen idem significant. **Billo.** Non. quia solum ex illis verbis fit baptismus que significant proprietates relativas personarum. hec autem taliter significant scilicet pater et filius et spiritus sanctus. Genitor autem et genitus et flamen non significant proprietates relativas personarum divinarum sed dicuntur actus rationales ipsarum personarum et significant magis ipsos actus quam ipsas personas. Et ideo solum in nomine patris et filii et spiritus sancti fit baptismus et non in aliis vocibus. **Petrus.** Nunquid fit baptismus sic dicendo. Baptizo te in nomine pa-

*forma baptis
mi*

tria et filia et spiritus sancta sicut dicunt laici. **Sillo.** Attende quod variatur forma baptismi quinque modis. Uno modo variatur. et hoc dupliciter. vel circa significationem verborum sicut dictum est. in nomine genitoris etc. et sic non fit baptismus. Alio modo circa voces solam manente eadem significatione et modo significandi. et sic diversis linguis fit baptismus sicut latino greco et gallico sermone. et sic talis variatio non obest. Similiter variatio circa voces manente eadem significatione. et hoc in mera simplicitate sicut laici faciunt qui nesciunt verba latina formare. in nomine patris etc. vel ponendo nominatum vel genitum pro dativo vel accusativo non impedit baptismum. Secus enim esset si intelligens hoc faceret ex intentione et novum ritum vellet facere et inducere. quod et peccaret et baptismum impediret. **Secundo** mutat formam corrumendo vel diminuendo scilicet subtrahendo aliquid quod sit de essentia forme ut si dimittatur ly baptizo vel ly te vel aliquod trium nominum personarum. et sic non fit baptismus. **Uterum** tamen si necessitate mortis imminente una persona solum nominetur et puer decederet antequam alie persone nominentur ut sic dicendo. Baptizo te in nomine patris et puer decederet antequam diceretur et filii et spiritus sancti. pie credendum est quod sumus sacerdos deus supplet defectum. Si puer vero supervenerit ratione dubii sub conditione baptizandus esset. eo quod ecclesia in baptizando tres personas exprimit et non solum unam. Si vero subtrahatur vel diminuat aliquid quod non est absolute de essentia forme. sed solum de institutione ecclesie sicut de ego et ly amen non impeditur baptismus. peccaret tamen qui hoc sci-

enter faceret. **Tertio** impeditur baptismus addendo scilicet quando additio corrumpit sensum. et est contra reverentiam personarum. ut si dicatur Baptizo te in nomine patris maioris et filii minoris. quia persone coequales sunt in essentia. Si vero additio non corrumpit sensum nec sit contra reverentiam personarum baptismum non impedit siue fiat talis additio a parte ante. ut dicendo Baptizo te in nomine patris omnipotentis et filii unigeniti et spiritus sancti paracleti. siue etiam fiat a parte post. ut dicendo Baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti et beate marie virginis et beati Nicolai. et sic non impeditur baptismus. Et hoc tamen intelligitur quando ille qui hoc addit non intendit facere novum ritum. sed hoc non facit ex malicia sed ex mera simplicitate. Similiter quod non credat nec intendat quod baptismus efficaciam habeat ex beate marie invocatione vel beati nicolai sed ex sola invocatione trinitatis et solum credat quod oratio beate marie virginis vel beati nicolai prosit baptizato ad sui baptismi conservacionem. **Quarto** impeditur baptismus transponendo litteras vel sillabas quibus sensus corrumpitur. si vero transponat dictiones sicut ly baptizo post te non impeditur baptismus licet peccet hoc faciens. **Quinto** corrumpitur baptismus interpolando quando fit tanta interpolatio verborum et operum quod corrumpitur actus et intentio baptizantis vel intermiscendo aliud impertinens ad sacramentum. ut Baptizo te in nomine patris et tunc operetur aliquid per magnum tempus. vel aliquid dicat in

Cap. II. et. III.

De sacramento

medio. ut dicendo Baptizo te. va
de et fac igne vel huiusmodi talis
magna continuatio corrumpit ba
ptismum. Si vero propter necessita
tem fiat modica interpausatio sic
sternutando screando vel huius
modi: non corrumpitur baptismus.
Igitur ex omnibus premissis colli
ge quod forma baptismi est hec. Ego
baptizo te in nomine patris et filii
et spiritus sancti Amen.

Cap. II. Petrus.

M **S**ufficit mihi de prima p
te questionis mee nunc mi
hi de secunda particula re
spondeas scilicet quomodo fiat ba
ptismus. **Sillo.** Quia de ritu et
modo baptizandi queris. Dico quod
dupliciter datur baptismus secundum
usum diversarum ecclesiarum. quan
doque enim datur per immersionem
ita quod totus puer immergitur in a
qua. quandoque etiam datur per as
persionem quando puer aqua as
pergitur et super caput eius aqua
aspergitur vel perfunditur aqua
corpus et tangit et aspergit. **Pe
trus.** Nunquid hec aspersio et im
mersio semel fiunt aut pluries.

Sillo. Secundum consuetudinem di
versarum ecclesiarum quandoque fit
trina immersio et aspersio et quan
doque unica. et in his consuetudo ec
clesiarum est observanda. **Pe
trus.** In locis ubi consuevit eccle
sia trinam immersionem et aspersio
nem facere si tunc solummodo una
fieret esset puer baptizatus an non

Sillo. Si esset baptizatus sed
sic faciens peccaret mandatum eccle
sie et consuetudinem non seruans

nisi simplicitas eius aut necessitas
excusaret. **Petrus.** Que pars
corporis debet immergi vel asper
gi. **Sillo.** Caput. quia in eo om
nes sensus vigent et in eo est prin
cipium vite animalis. **Petrus.**
Et si caput haberi non possit. Nun
quid potest alia pars que haberi
potest immergi aut aspergi ut pa
tet in pueris in vteris matris quorum
sola manus appet et de peri
clitatione timetur. **Sillo.** In
tali casu debet aspergi vel immer
gi pars que apparet et pie creden
dum est quod deus supplet defectum.
Si tamen postmodum puer vi
uus habetur debet totus immer
gi vel saltem caput eius aspergi sub
conditione sic dicendo. Puer non
intendo te baptizare si baptizatus
fueris. sed si baptizatus non fueris
ego baptizo te in nomine patris et
filii et spiritus sancti amen. Et hoc est
securius quia aliter non interdit ba
ptismus perfici. igitur baptismus per
immersionem vel aspersionem unicam
vel trinam habet fieri sicut ecclesia in
qua habitas consuevit habere mo
dum qui modus extat seruandum est.

Cap. III. Petrus

Q **D** **E**t tertia parte mee questi
onis mihi respondeas sci
licet quando dandus est ba
ptismus an statim vel differendus
sit. **Sillo.** In adultis non est statim
dandus sed potius per aliquod tem
pus differendus. quia probandum est
si ex fide accedat ne resiliat a pro
posito et contumeliam faciat sacra
mento. Pueris vero est statim dan
dus propter periculum mortis nec

est differendus. quia non potest eis
R aliter subueniri. Petrus. Qui-
 bus vero datus an omnibus pue-
 ris indifferenter sit ministrandus
 mihi edicto. Sillo. pueris gentili-
 um et iudeorum non est inuitis paren-
 tibus datus aut eis nescientibus
 baptismus ministrandus maxime
 tempore illo quo caret usu ratio-
 nis cum naturali ratione tali tempore sint
 sub parentum cura et tutela. qui pos-
 sent eos inducere ad relinquendum
 sacramentum quod ignoranter susce-
 perunt. quod verteretur in fidei detri-
 mentum. **S** Petrus. Quid faciendum
 est de infantibus quos meretrices
 reliquerunt in viuis et in foribus ec-
 clesiarum de quibus dubitatur an fu-
 rint baptizati. Sillo. De huiusmo-
 di infantibus et pueris quos statim
 natos comperit et nescitur an fu-
 erint baptizati. Consultitur ut sub
 conditione baptizentur sub hac forma
 "Puer si fueris baptizatus te rebap-
 tizare non intendo sed si non fueris
 baptizatus ego baptizo te in nomine
 patris et filii et spiritus sancti amen. quia in
 tali casu non dicimus baptismum
 iterari. quia non dicitur iteratum quod
 nescitur esse factum. **P** Petrus. Et
 quod de istis pueris est faciendum quod
 obstetrices ad templum deferunt et
 eos in necessitate baptizatos asse-
 runt. Sillo. Eodem modo facias. si-
 cut in predictis et eos sub conditione
 baptizes. nec mulierum verbis asse-
 ntias. quia cum ignorare sint credit sem-
 per eas verba baptismi corrupte
 protulisse. aut immersionem seu as-
 persionem modo indebito fecisse. et
 ideo pueros sic sub conditione bap-
 tizatos non est rebaptizare sed ponere
 sue salutis succurritur. **P** Petrus.
 De prima pre me questionis mi-

hi respondeas scilicet a quibus ba-
 ptismus possit dari seu debeat mi-
 nistrari. Sillo. Quilibet naturam
 humanam habenti congruit hoc face-
 re sacramentum seu ministrare. quia
 sicut aqua est elementum quo sacra-
 mentum baptismi efficitur propter
 eius communiter. ut nullus posset
 propter defectum materie non susci-
 piendo baptismum excusari. sic omnis
 homo siue masculus siue femina
 in necessitate potest baptismum mi-
 nistrare. ut nullus etiam possit propter
 defectum ministri excusari. **P** **R**
 Petrus. Si omnis homo est minister
 huius sacramenti quare pueri sa-
 cerdotibus ad baptizandum deferuntur.
 Sillo. Sacerdos est princi-
 palis minister sacramentorum. ideo
 primo et principaliter ad ipsum per-
 tinet huius sacramenti ministra-
 tio. quia cessante necessitate hoc sa-
 cramentum cum solennitate fieri de-
 bet scilicet sub benedictione aque sa-
 lis et huiusmodi que licet non sint
 de essentia sacramenti. sunt tamen
 de honestate et congruentia exorati-
 mi. et quia hec ad sacerdotem perti-
 nent. ideo primo nisi necessaria oc-
 currat debent pueri ad baptizan-
 dum sacerdoti deferri et ab ipso ba-
 ptizari sed necessitate urgente et sa-
 cerdote absente possunt pueri a de-
 ricis baptizari. et si clerici non fuerint
 presentes possunt a laicis et prius a
 viris. et si absentes fuerint mulie-
 res possunt in tali necessitate bap-
 tizare. Et ideo laici tam viri quam muli-
 eres sunt a sacerdotibus ad bap-
 tizandum pueros instruendi. **P** **R**
 Petrus. Pono quod matre pariete nul-
 lus fuerit presens nisi pater: nun-
 quid potest pater in tali necessita-
 te proprium filium baptizare et ius pe-

Cap. III. De sacramento

tendi debitū matrimonij ab vtro/ re nō perdat. **Sillo.** In tanta ne/ cessitate vbi per aliū q̄ per patres/ vel matres puero nō potest subue/ niri. licitū est suos proprios filios/ baptizare. Nec propter hoc iure/ debiti matrimonij sunt priuati. Aliud tamē est et esset si temerarie/ alter eorum suū propriū filius bap/ tizaret vel ambo. quia sic qui hoc/ faceret iure debiti matrimonij pri/ uaretur. etiam ambo si vterq; eo/ rum hoc temerarie faceret et pro/ priū filiū suū baptizaret vnus et/ **B** alius cum susciperet. **Petrus.** Nunquid possunt duo homines/ vnus puerū baptizare quorū vn⁹/ verba proferat et alter immergat/ vel aspergat. verbi gratia. duo sunt/ quorū vnus est qui manus non/ habet et loqui potest. et alter mut⁹/ qui loqui nō potest et habet man⁹/ in necessitate. Nunquid puero eis/ presentato potest mutilatus vba/ proferre et mutus immergere vel/ aspergere et ex eorū opere puer sit/ baptizatus. **Sillo.** Dico q̄ nō q̄/ oportet in baptismo q̄ simul con/ currat in actione baptizandi ex eo/ dem verbū prolatum cum opere/ elementi aliter falsa eēt oratio que/ veritatē baptismi exprimit. vt di/ cendo. Baptizo te oportet q̄ ille/ qui immergit vel baptizat loquat⁹/ et q̄ verbū eius accedat ad elemē/ tum aliter eēt superflua eius ora/ tio. Unde si mutilat⁹ qui immer/ gere non potest dicat Baptizo te/ mētur quia nō imergit sed poti/ us mutus et ideo nō baptizat. ideo/ necessariū est q̄ ex eodem proferā/ tur verba simul cum aque inmer/ **E** sione vel aspersione. **Petrus.** q̄a

diristi q̄ o m̄is homo potest bap/ tismū ministrare. Quero an here/ ticū et scismaticū iudei: pagani et infi/ deles possint ministrare sacramē/ tum baptismi. **Sillo.** Dico q̄ sic/ dum tamē habeant intētiōes vni/ uersalem faciendi quod facit eccle/ sia absolute nec obest baptismū su/ scipiētibus ab eis ignorāter. **Pe** **D** **trus.** Et quid prodest baptismus/ fide accedētibus adultis. **Sillo.** Si quis fictus accedat ad bap/ tismū (sicut sepe vidimus iudeos) nō intēdens ibi aliquid recipere nisi id solū quod facit ecclesia sacra/ mētum id est absolutionē recipit et/ characterem sed rem sacramenti sci/ licet gratiam spiritus sancti nō reci/ pit sed recedēte fictiōe nō propter/ hoc est baptizandus cum baptism⁹/ iterari nō possit sed conteri debet/ de fictiōe. et tunc suscipit gratiam/ et virtutē obtinet sacramēti. **Pe** **E** **trus.** Ad quid prodest illa gratia/ que in baptismo cōfertur. **Sillo.** Hōiem a pena et a culpa totaliter/ absoluit que ante baptismū gesse/ rat. Verū tamē quia in paruulis/ solum est originale peccatū et non/ actuale cum vsu rationis careant/ ipsos a peccato originali purgat et/ a pena absoluit que pro ipso debet/ Adultū vero quia nō solum trahit/ peccatū originale sed etiam actua/ le eos ab vtroq; absoluit et a pena/ que pro vtriusq; debetur et.

Capitulū. III.

Petrus querit.

S Anquid est necessarium
 n qd aliqui ad leuandū pue-
 rum accedant semper et
 vtrū possit idem puerum tenere et
 ipm baptizare. **Billo.** Iustus est
 vt aliqui ad suscipiendū puerum
 de sacro fonte accedant et patrini
 dicuntur. quia sicut baptizans est si-
 cut pater spiritualis. ita suscipiens
 est sicut mater vel nutritrix spiritua-
 lis. ideo sicut in generatione natu-
 rali requiritur pater et mater ita in
 spirituali regeneratione. vnde si-
 cut mater fungitur ad puerū offi-
 cio nutriciae sic suscipiens puerum
 officio nutriciae spiritualis fungit.
 Et nutrire spiritualiter puerū tene-
 tur et erudire ipm docere. domini-
 cam orationem et symbolum. In
 summa tamē necessitate vbi plu-
 res haberi nō possunt ille idē qui
 eum immergit seu aspergit in ba-
 ptismo. etiam sufficit qd vtroq; of-
 ficio fungatur. **Petrus.** Et quot
 sufficiunt ad suscipiendum puerū
 de sacro fonte. **Billo.** Vnus so-
 lus. sed quādoq; duo ad designan-
 dum vniū deitatis et humani-
 tatis in christo. Et quādoq; tres
 ad plus admittuntur propter tri-
 nitatis representationem perso-
 narum nec plures q̄ tres recipias
 quia multa cognoui matrimonia
 propter hmoi cognatiōis spūal
 multiplicationem impedi sicut de
 clarabo cum de matrimonio dicā
Petrus. Ergo consanguinei pos-
 sūt plures interesse. **Billo.** Om-

nes consanguinei in gradu attinē-
 tie pueri baptizati et eius parentū
 pro vnica persona recipiantur. Et
 ideo quādo dicitur qd solum tres
 persone recipiantur ad leuandum
 puerū intelligitur de illis qui ni-
 hil attinent puero nec eius paren-
 tibus et inter quos possz matrimo-
 nium copulari. **Petrus.** Quot
 annorum debent esse de sacro fō-
 te puerum suscipientes. **Billo.**
 Adulte etatis et tot annorum qd su-
 orum possint esse memores sacro-
 rum. Et ideo pueros non admit-
 tas ad leuandū pueros. quia suos
 filiolos directe nescirent et etiam p-
 pter eorum labilem memoriam
 postmodum in memores facti sui
 possent ducere filiolas suas in vx-
 ores. **Petrus.** Si sacerdos et i-
 prouidentia baptizat masculū pu-
 erum quēz feminā credit esse. nun-
 quid est puer rebaptizandus.
Billo. Nō. quia baptismus nullū
 sexum sibi appropriat sed naturā
 humanā. vnde prima intētio eccle-
 sie et ministri est puerum et hominē
 baptizare et per accidens virum vlt
 feminā. Ideo si masculum bapti-
 zet credens esse feminā vel femi-
 nam credens esse hominē mascu-
 lum non est rebaptizandus puer.
 sed nomen ei appropriandum est
 qd congruit ei vel sexui suo vt si fe-
 mina fuerit et nomen ei impositū
 fuerit Iohannes in baptismo Jo-
 hanna vocetur. Et si non fuerit no-
 men proprium sexui vocetur fm
 nomen vnius de patrinis fm con-
 silium episcopi. **Petrus.** Quid
 si mlt̄ mortua fuerit et puer credat
 viuere agēdū ē. **B.** si p̄stiterit eas
 b 4

Cap. III. De sacramento

mortuā statim apiat̃ z puer extra
bat̃ ab ea. z si viua repiatur bapti
zetur. z si puer repiatur mortuus
nūquid est cū matre sepeliendus.

Billo. De hoc sunt diuerse opi
niones. Quidā dicūt q̃ est cū ma
tre sepeliend⁹ licz nō fuerit bapti
zatus qz portio matris est. Et hu
ic opinioni videt̃ cōsentire Bāfre
dus in sūma sua de consecratōne
eccle. Alj dicunt q̃bus magis con
sentio q̃ nō est cū matre in atrio
sepeliendus. qz postq̃ format⁹ p
fecte repitur dubiū est i eo animā
p̃fuisse distinctā ab anīa matris.
etiā corpus licz incertū fuerit ei et
ab eāsumpserit alimentuz. z ideo
idem iudiciū est de eo sicut de pa
gano. Et he due opiniones tāq̃
tur in decretis de p̃seca. dist. j. su
p̃ illud. Ecclesia in qua mortuorū

M Petrus. Multa sunt que p̃ce
dūt et que sequunt̃. que sunt illa
mibi edoceas. **B.** Omnia decla
rare tibi longū esset. tamē teneas
q̃ eorundē quoddā dicit̃ cathecis
mus: z aliud exorcismus. Exorcis
mus est illa abiuratio q̃ habz fieri
anteq̃ baptismus administret̃. z
ibi sūt plura. Primū est scz insuf
flatio ad expellendū ṽtutem de
monis. Secūdu est benedictio cū
manus appositōe ad p̃cludendū
viam diabolo expulso ne redeat.
Terciū est aurinz ex sputo linitio.
q̃ sūt doctrine fidei approbatōez.
Quartū est salis in ore appositō
p̃pter doctrine fidei confessionem.
Quintū est olei sancti ante in pe
ctore z retro inter scapulas inun
ctio. p̃pter aptitudinē eius contra
demonēs ad pugnā. Sextū est a
qua benedicta cōtra diabolicas i
pugnationes exteriores. z hec ad

exorcismū p̃tinent. **Ad cathecis**
mū vero p̃tinet fidei instructio. d
qua debent instrui ad baptismū
veniētes. Ideo puulis dicit̃. Cre
dis in deū patrē om̃ipotentē zc.
Et patrini pro eis respondēt. cre
do. scz opam daturōs vt credant.
Et sufficit p̃ paruulis qui vsū rati
onis nō habēt. Adultri ṽo debent
p̃ semetip̃os r̃ndere Igit̃ hec duo
scz cathecismus z exorcismus bapti
smū p̃cedere debent. Illa vero
q̃ sequunt̃ baptismū tria sūt. quo
rum primū est crismatis vinctio i
vertice que significat descensū san
cti spūs. Secūdu est illa alba ve
stis que signat innocētie puritatē.
Terciū est candela ardens q̃ i ma
nu ponit̃. que signat lumen cogni
tionis qd̃ debet habere baptizat⁹
in bonis sectādis z in malis vitā
dis z obmittēdis. **Petrus.** Cō
uenit hec om̃ia opari in puero iā
in necessitate a laic⁹ baptizato seu
ab aliquo alio. **B.** Nō cōuenit.
quia vt iam dixi exorcismus ordina
tur ad diaboli expulsionē. z cath
ecismus ad fidei instructionē. **Per**
baptismū autē z diabol⁹ eicitur.
z patrini i fidei firmi sūt. z pro co
iam sponponderūt. ideo non op̃z
illa iterari sed solū illa que sequūt̃
baptismū p̃sbiter operet̃ scz liniti
onē crismatis. **Petrus.** Quis
eorū debet p̃cedere an exorcismus
an cathecismus. **Billo.** In adul
tis semp debz p̃cedere cathecismus
q̃z exorcismus. qz in fide prius de
bent informari. In paruulis ve
ro qui nō habent vsū ratiōis fm
vsum ecclesie p̃cedit exorcismus ad
expellendū diaboli potestates. ne
vite eorū insidiet̃ ne suscipiāt sacra
mentū. Sufficit autē patrinoz

exorcismus q̃ ab ipso p̃cedit
potestates oriet̃ ne p̃p̃e
cat. Cap. 4. ad d. 1. s. 1. p̃p̃e
acty
z exorcismus debet fieri in alba
nam remouet̃ ydola i. i. i. i. i.
z exorcisme

eorum pro eis fidei confessio. Nec tibi petre que de sacramento baptis-
mi dixi rogo te ut ad presens tibi
sufficiant.

Cap. V.

P De sacra-
mentis
firmationis
Petrus
E alijs sacramentis me do-
ceas. et maxime de his que
caracteres imprimunt que
admodum et baptismus. S. Tri-
sunt sacramenta que imprimunt
characteres. scilicet baptismus. confirma-
tio et ordo. De baptismo tibi dixi
de alijs duobus ad te non pertinet.
Ied a solis episcopis est eorum admini-
stratio conferenda. Petrus. Ali-
quantulum de his edicto. S.
Pete prius de confirmatione que
sequitur baptismum. Petrus. Dic
mibi que sit materia et forma sacra-
menti confirmationis. et qui debet
confirmari. et a quibus. et in quo lo-
co confirmatio conferatur. Billo.
Materia huius sacramenti est ole-
um oliuaz et balsamum simul mi-
xtum. et vocatur chrisma quod a
solis episcopis conferatur: et a non quoli-
bet renouatur. et debet igne cremari.
Forma autem huius sacramenti. scilicet co-
firmationis est talis Consigno te
signo crucis. et confirmo te crismate
salutis. in nomine patris et filii et
spiritus sancti Amen. Solis autem
episcopis pertinet hoc sacramentum
ministrare. eo quod sunt in gradu al-
tiori. et ad eos pertinet ascribere fide-
les ad pugnam spiritalem ad quam eli-
guntur confirmati. sicut ad reges
et duces pertinet ascribere milites ad
pugnam realem. Papa tamen de ple-
nitudine potestatis potest committere
sacerdoti quod sacramentum confir-
mationis et minores ordines con-

ferat. Ad omnes autem utriusque S
serus pertinet hoc sacramentum susci-
pere qui uisum rationis habet. quia ad statum
militie spiritualis omnes christi-
ani debent admitti. et nomen christi
confidenter et audacter confiteri.
Unde periculosum est hominibus
hoc sacramentum non suscipere. Ideo
ne eorum ignorantia sit crassa quod con-
temptum generare videtur bonum est
consilium ut moneantur sepius ad hu-
iusmodi sacramenti susceptionem.
et ad querendum episcopum ut illud sus-
cipiant. Debet autem qui hoc sa-
cramentum suscipit ieiunare esse et co-
fessus. In fronte vero hoc sacra-
mentum confertur. eo quod est locus euiden-
tior: ut confirmatus plenarie et ple-
na fronte confiteatur nomen christi
et se esse christianum. et quod non vere-
cundetur confiteri nomen christi. quia
in illo sacramento datur spiritus sanctus
ad robur. Debet autem ille qui con-
firmatur ab alio teneri quam ab epi-
scopo inungitur. et specialiter a prius
confirmato. Nec refert siue a vi-
ris siue a mulieribus teneatur. dum
tamen ipse tenens prius fuerit con-
firmatus. et hoc ut instruat ab eo
a quo tenetur ad pugnam spirituales
et fidei confessionem. Debet etiam X
ille qui confirmatur per triduum ferre li-
gaturam. quia frons eius ligatur propter
crismatis observationem et ad tridu-
ane dominice sepulture significati-
onem. et in tertia die ad sacerdotem ac-
cedere debet et sacerdos cum sale et
aqua frontem confirmati debet ab-
luere. et in piscinam siue in loco sacro
et secreto ligaturam comburere. et cine-
res in terram atrii opire.

Cap. VI.

b s

Cap. VI. De sacramento

De sacramento Ordinis

Petrus querit

Unc de sacramento ordinis aliqua mihi dicas
Billo. Curiosus es sufficientiant tibi sacramen-
Ata de quibus indiges circa popu-
lum. Petrus. Aliqua et pua
a te de illo audire cupio. quia for-
te mihi proderunt sicut spero. Bil-
lo. Pete. Petrus. Quero a te
quid sit sacramentū ordinis. et si
materiam et formam habeat. Et
quot sunt sacri ordines. Billo
Sacramentum ordinis est quod
dam signaculum ecclesie quo spi-
ritualis potestas traditur ordina-
to qua suscipiens consecratur. Il-
la vero que porriguntur eis qui or-
dinantur sunt materia sacramen-
ti ordinis. sicut calix cum vino. et
patena cum pane sacerdoti. Unde il-
la res que pertinet ad ordines qui
suscipitur et datur in illo ordine ma-
teria est huius sacramenti quod su-
scipitur. sicut subdiacono calix va-
cuus. acolito traditio cerei et candel-
labri. exorciste liber exorcismorum.
lectoris liber prophetarum. ostiario
clavis. Forma vero huius sacra-
menti est sermo episcopi: et ver-
bum quod episcopus dicit in illa
porrectione illarum rerum. diri-
gens ad eos qui ordinantur. Et
utitur episcopus in illa forma ver-
bo imperativo dicendo. Accipite et
agite hoc vel illud. Unde porre-
ctio rerum et verbum episcopi ad
eos qui ordinantur sunt de essen-
tia sacramenti ordinis. Sunt
autem septem ordines. et ordinantur
omnes ad sacramentum eucharis-

tie. quorum quattuor primi or-
dinantur ad disponendum eos qui
ad eucharistiam accedunt: dignos
susipientes et indignos repellen-
tes. Quorum primus dicitur exor-
cista qui potestate demonis expel-
lit ab energuminis. Et scias quod en-
erguminus est qui laborat in me-
lancolia vel aliquis obsessus ab ali-
quo demone a quo veratur. Se-
cundus est ostiarius qui expellit in-
dignos a consortio fidelium. et intro-
ducit dignos. Tercius est lectiona-
rius vel lector qui per sacre scriptu-
re lectionem intellectum illuminat fi-
delium. Quartus est acolitus. qui de-
ferendo cereos devotionem excitat
fidelium. Et isti quattuor ordines di-
cuntur non sacri. non quod sanctitate ca-
reant sed quia non ordinantur ad eu-
charistie sacramentum sicut alii tres.
nec istis quattuor est continentia an-
nexa. quia homo in istis quattuor or-
dibus constitutus potest laicare vel
ulterius procedere secundum libitum. et sic non
imprimunt caracterem. Tres autem
alii ordines sacri dicuntur quia refe-
runtur ad sacramenti eucharistie co-
secrationem. Quorum primus dicitur
subdiaconatus qui vasa de mini-
ci corporis et sanguinis tenet. Iste sub-
diaconi accipiunt calicem de manu e-
piscopi sed vacuum. Verumtamen sub-
diaconus disponit materiam eucha-
ristie. Secundus ordo est diacona-
tus. qui omnia dispensat sacerdoti et
ministrat. Tercius ordo est presbiteratus
qui eucharistiam consecrat. Et
sic isti tres ordines ad eucharistiam
directe referuntur. quia subdiaconus
materiam ordinat et offert diacono.
et diaconus offert eam presbytero
et presbyter deo consecrando. Et istis

tribus ordinibus est cōtinētia an-
L nexa. Petrus Quō potest or-
do esse vnū sacramentū cū sint se-
prem ordines. Gillo Sacramē-
tum ordinis dicit vnū vnitare p-
fecūōis. sicut domus dicit vna ad
quā edificandā multa concurrunt
Sic omnes ordines ad vnū vlti-
mū actum qui dicit eucharistia cō-
currunt: tamē nō dicit vnū vnitare
indiuisibilitatis vel continuati-
onis. cum vnus ordo possit esse si-
ne alio. Petrus Nunquid in q
libet illoz septem ordinum impri-
mitur caracter. Gillo. Etia i sin-
gulis ordinibus singuli characteres
imprimuntur et distinguuntur inter se
et ad vltimū caracterē scilicet pre-
sbyteratus vniuntur. Et imprimunt
caracter in quolibet ordine in tra-
ditione instrumēti apti ad illū or-
dinem cum recipit cum debita for-
ma verborū que ab episcopo pro-
feruntur. sicut in traditione clauū
ecclesie caracter ostiarij imprimi-
tur. Caracter vero lectoris in tra-
ditioe libri prophetarū. Caracter
exorciste in traditōe libri exorcis-
morum. Et caracter accoliti in tra-
ditione candelabri vel vrceoli: in
quo vinū ponitur vel aqua pro-
pter consecrationē. et illud admi-
nistrat subdyacono qui ibidem vi-
num ponit. Caracter vero subdy-
coni imprimuntur in calicis vacui con-
secrati traditōe cum debita for-
ma verborū episcopi Et in his qn
q ordinibus in traditione rez pre-
dictarum cum debitis formis ver-
borum episcopi characteres impri-
muntur. De duobus autē ordini-
bus. scilicet dyaconatu et presbyte-
ratu quidā dixerunt q characteres

imprimuntur in manuum appositio-
ne. Sed non placet alijs. eo q ca-
racter imprimuntur in traditione ali-
cuius rei competentis ad illud sa-
cramentū et dictum est. Vltima-
men licz per manus impositōnez
detur plenitudo gratie ad ammi-
nistratiōē sacramentorū sicut sa-
cerdoti tanqz principali. et dyaco-
no tanquā ministro. tamen cara-
cter imprimitur in traditione re-
rum ad eos pertinentium. Unde
quāuis principalis actus dyaco-
ni: sicut portare corpus christi cum
patena: et sanguinem dispensare
cum calice sit. tamen in sua ordi-
natione nō potest exprimi per tra-
ditionem vasorum tantū. cum hoc
detur subdyacono. nec per traditi-
onem materie scilicet corporis et
sanguinis christi. quia non est de-
cens q ei tradatur sanguis chris-
ti in calice: et corpus christi in pa-
tena. cum sacerdoti qui est princi-
palis minister solum detur panis
in patena: et vinum in calice. et nō
corpus et sanguis. Vltima-
men q̄tum ad actum secundariū qui ē
legere euangelium: dicitur cara-
cter imprimi in traditione libri e-
uangeliorū cum debita forma ver-
borū episcopi. Similiter dicitur
in ordine sacerdotali caracter im-
primi in traditōe panis in pate-
na: et vini in calicem cum debi-
ta forma verborū episcopi. Quia
principalis potestas sacerdotis est
consecrare corpus christi verum
et sanguinem. Et hanc potestatem
dedit christus ante passionem su-
am discipulis suis cum dixit. hoc
facite in meam cōmemoratiōez
Sed secundari⁹ actus sacerdotis

Cap. VI. De sacramento

est soluere et ligare fideles et dispo-
nere eos ad eucharistie susceptionem
cuius potestatem accipit per manus episcopi
impositionem cum episcopus dicit. ac-
cipite spiritum sanctum quorum remiseri-
tis peccata etc. Et hoc pertinet ad cor-
pus christi mysticum. et quia hoc sacramen-
tum ordinis presbiterii respicit corpus christi ve-
rum quod mysticum. ideo dicitur character im-
primi in rebus traditione cum debita for-
ma verborum episcopi ex quibus sa-
cramentum eucharistie conficitur
scilicet in pane in patena et in vino in calice.
Similiter in unctione manuum sa-
cerdotis imprimitur character. scilicet quia
solum fit unctio manibus sacerdo-
tum ut cum eis tangant corpus christi
sicut calix inungitur ut contineat
sanguinem. et patena ut contineat
corpus christi. Similiter scias quod
ex vestimentis sacris character non
imprimitur sed solum ex eis signatur
idoneitas que in sacerdote et in mi-
nistris ecclesie debet esse. Petr⁹.
Quia de vestibus sacris mentionem
fecisti dic mihi quid significant et
ad quid ministris ecclesie sunt con-
cesse. Billo. Ornatus vestimen-
torum exterior signatur ornatum inte-
riorem morum quem habere debent
qui ad divina tractanda accedunt
Quedam autem vestes requiruntur in
superioribus ministris que non requiruntur in
inferioribus. et quedam sunt comu-
nes omnibus. Et sunt tres vestes
communes scilicet alba camisia to-
tum corpus cooperiens que signatur
puritatem vite. et amictus humeros
tegens que signatur fortitudinem bo-
norum operum maxime ad divina of-
ficia exercenda. et angulus quod si-
gnatur repressionem carnis. Sub dy-
aconus autem ultra hoc habet duo
scilicet manipulum quasi sudarium

ad tergendum limpiditatem oculorum
id est omnem negligentiam circa di-
uina mysteria. eo quod primo ad sacra
tractanda admittitur subdiaconus
Habet etiam tunicam strictam per quam
doctrina apostolica in legendo te-
xtum apostoli signatur. quia vita
et doctrina apostolica strictior est
quam doctrina legis. Diaconus vero
super hoc habet stolam a sinistro hu-
mero in dextro tendentem ad signan-
dum fortitudinem in tolerantia ad-
uersorum. Habet etiam dalmaticam
longam ad designandum largitatem
in dispensatione sacramentorum. quia
diaconus primo dispensator sacra-
mentorum ponitur. quia sanguinem
christi dispensat. In dispensatione ve-
ro requiritur largitas. Sacerdoti-
bus vero in utroque humero poni-
tur stola ut ostendatur quod plena po-
testas dispensandi sacramenta si-
bi datur vel per hoc signantur ar-
ma iusticie a dextris et a sinistris in
susceptione aduersorum et prospe-
rorum. et ideo stola descendit usque ad
inferiora. Super hoc additur ca-
sula rotunda ad designandum aut
signandum charitatem que est supre-
ma omnium virtutum. quia sacer-
dos consecrat sacramentum cha-
ritatis scilicet eucharistiam. In e-
piscopis autem plura superaddun-
tur scilicet calice ad denotandum
rectitudinem gressuum id est affecti-
onum. Sandalia ad designandum
contemptum terrenorum. Succin-
ctorium quo stola ligatur cum al-
ba signatur amorem honestatis. Tu-
nica talaris significat perseveran-
tiam in aggressionibus arduis in bo-
nis operibus. Dalmatica vero si-
gnificat largitatem in operibus mi-
sericordie respectu indigentium.

Anulus signat desponsationem ecclesie.
 Per cyrothecas significat caute/
 la in opere. Per mitram signatur sciē/
 tia et doctrina utriusque testamenti
 scilicet noui et veteris. unde et duo cor/
 nua habet. Baculus curam pastoralis
 designat. quia debet colligere vagos
 et hoc signat baculi curuitas. et susten/
 tare debiles et infirmos. et hoc de/
 signat baculi hasta. et dicitur percutere le/
 tos. id est tardos et pigros. et hoc signat
 stimulum in pede baculi. unde. Colli/
 ge sustenta stimula vaga morbida
 lenta. ¶ Sed ulterius archiepiscopi ha/
 bent pallium in signum privilegiate potestatis.
 quia archiepiscopus est princeps episcoporum
 subditorum et suffraganeorum. unde
 et pallium signat torquem aureum quem
 solebant legitime certantes accipere.
 Ecce significationem vestium audisti.
Petrus Nunquid corona est or/
 do. **R.** Non: sed est signum distincti/
 onis ministrorum ecclesie a plebe. ¶ **M.**
 Si per tonsuram clericalem deputatur
 quis ad cultum diuinum: non ad sacra tra/
 ctanda sed ad laudes diuinas dan/
 das. unde tonsura fit in modum co/
 rone. quia reges sunt. id est se et alios re/
 gentes: et in deum regimine regnare
 habent. et deo seruire regnare est.
 ad cuius seruitium sunt deputati. Si
 militer fit in rasione capillorum ad de/
 signandum renunciationem superfluo/
 rum terrenorum. quia deum clericus propter sue
 hereditatis constituit. et se heredem di/
 facit. Et etiam in superiori parte capitis
 fit ad designandum quod semper debet
 habere oculos mentis ad deum eleva/
 tos. ¶ **Petrus** Nunquid episcopus est
 ordo. **R.** Scias quod dupliciter or/
 do dicitur. Uno modo per respectum ad
 corpus christi verum. scilicet ad consecratio/
 nem hostie. et sic ordo est sacramentum pro/
 prie. et isto modo episcopus non est or

do. quia episcopus non habet potestatem super/
 orem nec maiorem sacerdote quantum ad
 ad consecrationem corporis christi. Alio modo
 sumitur ordo secundum quod est quoddam offi/
 cium respectu aliquarum actionum sacra/
 rum. et sic cum episcopus habeat potestatem re/
 spectu corporis christi mystici quod est ec/
 clesia: in actibus ad sacramentum
 principaliter pertinentibus. sic ista modo
 episcopus dicitur ordo cōiter. Nec est sa/
 cramentum sed sacramentale. unde
 episcopus dependet ab ordine sacer/
 dotali. et episcopalis potestas presupponit or/
 dines sacerdotales. quia nullus potest
 episcopalem potestatem suscipere nisi prius
 fuerit ordinatus in sacerdote. quia
 potestas episcopalis non solum est potestas iu/
 risdictionis sed etiam ordinis. puta or/
 do secundo modo sumitur cōiter et lar/
 ge. ¶ **Petrus** Nunquid possunt alij
 sacerdotes ab episcopis ordines confer/
 re. **R.** Collatio ordinum alicui potest
 provenire dupliciter. aut de iure cōi/
 ratione sue ordinarie potestatis. et sic solum
 episcopi possunt quicumque ordines con/
 ferre. quia solum ad eos pertinet insti/
 tuere ministros in ecclesia. unde pec/
 cant episcopi qui sciēter indignos promo/
 uent. Alio modo collatio ordinum co/
 ceditur alicui ex indulgentia genera/
 li vel speciali ratione commissionis domi/
 ni pape. et sic alij sacerdotes non e/
 piscopi possunt minores ordines con/
 ferre. non tamen maiores. ¶ **Petrus**
 Nunquid non baptizatus et non confir/
 matus potest sacros ordines ac/
 cipere. **R.** De necessitate sacra/
 mentum ordinis presupponit sacramentum
 baptismi. Unde si aliquis non ba/
 ptizatus promoueretur ad sacerdotium
 non esset sacerdos. nec posset hosti/
 am consecrare. nec absolvere in
 foro penitentiali. Unde deberet
 secundum canones baptizari et iterato or

Cap. VII. De sacramento

ordinari. etiā si ante baptisimū pmo
neret in episcopū nō esset episcop⁹
et si aliq⁹ ordinaret ordinati nō es
sent nec ordines recipent. Quātū
autem ad sacramentū pfirmatō/
nis scias q⁹ de necessitate sacramē
tum ordinis nō p̄supponit sacra/
mentū confirmatōis. nec de neces
sitate optz q⁹ ille q⁹ suscipit sacros
ordines sit cōfirmatus. verūtāmē
de cōgruitate sacramentū ordinis
p̄supponit sacramentū confirma/
tionis. quia congruū est q⁹ ille qui
accedit ad sacros ordines suscipiē
dos habeat omnē illam p̄fectōez
que requirit⁹ ad fidei confessionez.
p̄ quam fit aliquis idoneus ad ex
ecutionem ordinis. hoc autē fit p̄
sacramentū cōfirmatōis. et sic ca
racter sacramenti ordinis de con/
gruitate p̄supponit caracterē sacra
menti confirmatōis et nō de neces
sitate. sed de necessitate p̄supponit
caracterē sacramenti baptismi

vel discretiōis. vt sunt pueri et amē
tes qui vsu rationis carent. Unde
licet possint ordines suscipe priuā
tur tamē executione. quia ad execu
tionē ordinis requirit⁹ discretō. vñ
in quibusdā ordinibus requiritur
etas discretōis ex honestate con/
grua. sicut in duob⁹ primis mino
rib⁹ ordinibus. sed adulta etas re/
quirit⁹ in alijs de necessitate p̄ce
pri. In nullo tñ requirit⁹ etas de ne
cessitate sacramēti. quia in sacramē
to confer⁹ potestas que potest ali/
cui cōpetere. q⁹uis nondū sit idone
us executioni. Unde sciendū est q⁹
i infantia completa vsq⁹ ad. xij. an
nū p̄nt duo primi minores ordi/
nes suscipi. a vicesimo primo an/
no pōt subdiaconatus suscipi. A
vicesimo quinto diaconatus. a tri
cesimo p̄sbyteratus. a tricesimo
similiter completo potest quis in
episcopū eligi. Verūtamen p̄pter
necessitatē ecclesie et idoneitatem p̄
sone potest tps ordinū ex dispen/
satiōe episcopi anticipari. ¶ Secū
do. seruitus impedit ordinē sacru
q̄tū ad executionē. quia seruus nō
potest se alteri mancipare absq⁹ li/
centia dñi cuius est seruus. et p̄ or
dinē homo mancipat⁹ diuino offi
cio. Verūtamen si seruus ordinaret⁹
caracterē recipit et ordinē cū liber/
tas nō sit de essentia diuini ordi
s sed executionē caret. Unde si seruus
ordinet⁹ dño nesciente vel nō con
sentiente rediget⁹ in p̄stinā seruitu
tem nō obstante q⁹ sacru ordinē
susceperit. ¶ Tertio homicidi⁹ i/
pedit sacru ordinē nō de necessita
te sacramenti sed de rōne p̄cepti.
quia cōtrariat⁹ sacramēto euchar
istie p̄pter horridam effusionē san
guinis. Unde homicida et p̄sulc⁹

Cap. VII Petr⁹

R Not sunt que impediūt su
sceptionē ordinū. et q̄ sunt
que impediūt solū executio
nem nō ordinis susceptōem. **B.**
Primū quod impedit ordinis su
sceptionē est sexus femine⁹ qz mu
lier simpliciter ordines suscipe nō
potest sed sol⁹ vir cū sit p̄ma ima/
go dei: mulier autē imago viri vt di
cit apostolus. j. ad Corinth. xi. ca.
Unde licet mulier vocet⁹ dyaconis
sa in abbatia hoc nō est ratōne or
dinis. sed qz hz officiu⁹ ad maturi
nas omelias legēdi. Sunt autem
plura que nō impediūt susceptōez
ordinis sed magis executōez. quo
rum primū est defectus cognitōis

homicidium fieri quocūq; mō fiat
 siue p̄sentiens ut iudex: vlt' alius ir-
 regularis efficiat' z licet in iudicādo
 non peccet. Tlerūtamen si homici-
 da vel cōsentiens homicidio susce-
 perit ordinē vt p̄us. caracterē sus-
 cipit sed executiōe caret. Si vero
 aliq; interfecerit hominē casualit'
 dans opaz rei licite z adhibet oēs
 diligentiaz nec homicida iudicat'
 nec irregularis efficitur nec probi-
 betur a susceptione ordinis. Ille
 tamē qui casualiter occidit homi-
 nem licz operam dederit rei licite
 s; debitā diligētia nō adhibuerit
 siue se defendēdo siue alio modo
 irregularis efficitur z prohibetur
 a susceptione ordinis. ¶ Quarto.
 Illegitimatio impedit a susce-
 ptione ordinū non de necessitate
 sacramenti sed de ratioe precepti
 ppter honestatem sacramenti ad
 quā requiritur claritas fame z o-
 riginis que vitiatur ex vitioso ori-
 gine. Tlerūtamen si suscipiat ordi-
 nes illegitime natus: caracterē su-
 scipit sed executiōe caret. nisi fuerit
 cum eo dispensatū. quia vero vt
 dictū est in sacramento ordinis p-
 pter honestatē requirit' claritas fa-
 me z in quolibet ordine constitui-
 tur quis vt sit dux alioz in rebus
 diuinis. ideo de ratione precepti
 z non de necessitate sacramenti re-
 quiritur in ordinato firmitas bo-
 nitatis vel vite sanctitas. Unde
 si mal' cū conscientia peccati mor-
 talis ad ordines accedat tanq; p-
 sup̄uofus mortaliter peccat. Nili-
 bilominus tamen ordinē suscipit
 Nec etiam semper requiritur
 ille qui ordinat' sit virgo: quia vgi-
 nitas nō requirit' in susceptione or-
 dinis. Nec consecrat' quis in spon-

sum ecclesie sed magis in ministris
 sponsi ecclesie scilicet xpi. In vela-
 tione tamē virginū requirit' virgi-
 nitas. quia p hoc designat' vincu-
 lum spiritualis matrimonij eccle-
 sie ad xpm. quia christus elegit ec-
 clesiam non habentem maculam
 nec rugam vt dicit Apostolus ad
 ephesios. vj. cap. ij. ad Corinth.
 vj. Despondi em̄ vos vni viro vir-
 ginem castā exhibere christo. Un-
 licet aliqua violata fuerit z corru-
 pra per violentiā a viro nec cōsen-
 serit: tamē non velatur q̄uis non
 perdat quātum ad xpm vginita-
 tis gloriam. De hac autē materia
 in scriptis requirit' quia ad te non
 p̄tinet opatō sed solis episcopis
 ¶ Quinto matrimoniu impedit or-
 dinis susceptionem. nō de necessi-
 tate sacramenti sed vt prius de ra-
 tione p̄cepti. quia si vir etiā cōiuga-
 tus ordinem suscipiat caracterē su-
 scipit sed caret ordinis executione.
 quia ordini annexa est cōtinentia
 Vir autē sui corp̄is potestatē non
 habet sed mulier. ideo semp tenet'
 debitū reddere vxori. Ipe tamē p-
 uatur iure suo petendi denuo debi-
 tum. Si vero vir ex consensu mu-
 lieris ad ordines accedit ordinē su-
 scipit z etiam ordinis executionem
 mulier tamē tenetur ppetuam cō-
 tinentiā vouere. et hoc tenet' in ec-
 clesia occidentali. secus tamē est in
 ecclesia orientali apud grecos. De
 quo plenius dicitur inferius cum
 de matrimonio tractabit' capitulo
 xxxvij. ¶ Sexto bigamia impedit
 ordinis susceptionem. quia per bi-
 gamiam signatio christi z ecclesie
 que est vna vnius deletur. ideo bi-
 gamus sacros ordines nō potest su-
 scipere. sed est irregularis. et hoc

Cap. VII. De sacramento

est de ratione precepti et non de necessitate sacramenti. quia si accedat ad ordines characterem suscipit sed executione caret. papa tamen ex plenitudine potestatis potest cum bigamo dispensare et episcopi quantum ad minores ordines possunt cum ipso dispensare. Petr⁹

Quod prohibetur bigamia et quod modis

S. Bigamia contrahitur ex carnis divisione ex vinculo matrimonij procedente. sicut cum quis duxit corruptam ab alio et eam cognoscit. Et est inde quod si quis cognoscat plures mulieres fornicario concubitu siue in matrimonio siue extra matrimonium non efficitur irregularis nec bigamus. si militer si ducat in uxorem quam prius cognoverat. dum tamen ab alio cognita non fuerit non efficitur irregularis. Si vero si cognita fuerit ab alio et eam cognoscat concubitu fornicario dum eam in uxorem non duxerit non efficitur irregularis. si tamen corruptam ab alio duxerit et eam cognoverit bigamus efficitur et irregularis. Et nota quod bigamia contrahitur sex modis. Uno modo quando habet plures uxores legitimas et eas carnaliter cognoscit. si tamen duas duxerit in uxores in diversis partibus et una decedat antequam cognoverit eam: non propter hoc efficitur irregularis. Si vero etiam si religionem ingrediat antequam secundam cognoverit. Secundus est quando diversis temporibus habet duas vel plures uxores. unam de iure et aliam de facto. et abas cognoscit carnaliter. Tercius quando etiam simul habet plures uxores. unam de iure et aliam de facto et abas cognovit carnaliter. Quartus est quando viduam a priori cognitam duxit et cognoscit. Quintus est quando duxit in uxorem corruptam ab alio prius et eam cognoscit. Sextus est quando pro

pria uxorem cognoscit postquam adulterata fuerit cum alio. **S**eptimo **R** viciu membri et defectus impedit ordinis susceptionem ut prius. non ex necessitate sacramenti sed ratione precepti. Etiam si talis defectus sit qui maculam inferat per quam claritas fame et persone obstruitur. et abscissio nasi manus et huiusmodi. hic tamen si accedat characterem recipit sed executione caret. **O**ctavo **S** suscipere ordines furtive vel plures in una die privatur ab executione. licet recipiat ordinem. unde pena eorum est dispensatio. Et si prius lata fuerit excoicatio solus papa cum eis dispensat. si vero non fuerit lata potest episcopus dispensare. et maxime in minoribus ordinibus vel si claustrum intraverit. Si vero aliquis promoveatur per saltum ad ordines. sic accipiendo sacerdotium antequam sit diaconus si hoc ex malicia fecerit debet deponi quousque characterem suscepit ordinis. si tamen ignoranter hoc fecerit debet sibi imponi penitentia ab episcopo. et interim carz executione ordinis quem per saltum suscepit quousque ordinem premissus recipiat. **N**ono quod ab hereticis aut symoniacis episcopis promoveantur quousque recipiant ordinem non tamen executione ordinis. Unde episcopi schismatici heretici degradati et huiusmodi licet ab ecclesia pasci sint qui secundum formam ecclesie catholice consecrati sunt. verum tamen sacramenta non ferunt. quia in consecratione episcopi datur ipsi potestas que perpetuo manet in eo quousque non impetratur character. Quod patet. quia quando reconciliantur ab ecclesia non iterum consecrantur. et ideo potestatem conferendi ordines non amittunt sed conferre eos possunt. verum tamen gratiam que confertur in illis non conferunt quod ab episcopis sciens sacramenta recipiunt. non proprie

inefficacia sacramentorum quod perferunt sed
propter peccatum recipientis sciens ab eis sa-
cramenta ecclesie propter prohibitionem
et ideo executionem ordinum non reci-
piunt licet recipiant sacramenta. In om-
nibus igitur precedentibus teneas quod si a-
liquis impeditus impedimentis pre-
dictis ad ordines accedat sacramen-
tum recipit sed non ordinis executionem
excepto primo impedimento de sexu
femineo. quia mulier nec characterem
recipit ordinis nec executionem. hec
ad presens de sacramento ordinis ti-
bi sufficiat. si amplius cupis scire ad
canones et ad doctorum scripta recur-
re. Petrus. Dic mihi ulterius.
Nunquid peccat aliquis semper mor-
taliter ministrando in ordine susce-
pto in peccato mortali. Billo. sic
necessitate cessante. quia contra legem
divinam agit que precipit quod illud quod
iustum est iuste exequatur. talis autem
peccator iustum ordinem iniuste exequi-
tur et ideo peccat mortaliter. Ule-
ritamen in casu necessitatis liceret
sicut licet laico in necessitate bapti-
zare sic etiam licet sacerdoti in neces-
sitate sacramenta ministrare vel in
ordinare ordinem susceptum exequi cum
posito emendationis. Et sciendum
est quod diu minister peccator ab eccle-
sia sustinetur: subditus ei potest ab
eo sacramenta suscipere. quoniam ad hoc est
ei obligatus et hoc in tempore necessita-
tis. propter necessitatem tamen non debet
ab eo suscipere sacramenta nec eum ad
ministrandum inducere. quia sic eum in-
duceret ad peccatum. Petrus. Nunc
quid ordinatur tenet dicere horas
canonicas et officium divinum. Bil-
lo. Etiam tenet tamen scias quod ad horas
canonicas et officium divinum aliquis
duplici ratione tenetur. una est propter or-
dinem susceptum cui divinum officium

est annexum ad referendum deo gratias
cum ordinatum ad servitium vocavit et
ordinavit. secunda ratio est propter benefi-
cium susceptum. quia qui de altari vi-
vit altari debet servire et qui ob pro-
gricium obmittit peccat etc.

Cap. VIII. De sa- cramen- to eucharistie.

Petrus. Etiam sacramentum eucha-
ristie sequitur sacramentum or-
dinis cum sacerdos ordo ad ipsum
ordinetur de ipso me doceas. Bil-
lo. Petre. Petrus. Quero quid
dicatur eucharistia et ex quibus sacramen-
tum eucharistie efficiatur. Billo. eucha-
ristia dicitur bona gratia ab eo quod est
bonum et charitativum quod est gratia qua
si bona gratia. quia in eo totius gratie
plenitudo continetur. scilicet filius dei cor-
poraliter in sacramento altaris et si-
cut alia sacramenta in materia et for-
ma constituntur sic et sacramentum eucha-
ristie. Petrus. Dic mihi prius
quod sit materia eucharistie. Billo.
Panis et vinum. quia virtute verborum quod
sunt forma huius sacramenti transsub-
stantia panis in corpus christi et vinum in
sanguinem. Petrus. De quo pane fit
sacramentum eucharistie. B. De pa-
ne triticeo vel frumento solummodo
eo quod christus grano frumenti se com-
munit. et ideo de pane alterius grani non
fit hoc sacramentum. scilicet de spelta vel ave-
na ordeo et huiusmodi. Uleritamen si aliquis
tulit de granis huiusmodi misceat cum
frumento. dum tamen specie frumenti non
mutet non impedit quod ex illo pane
fieri possit sacramentum et celebrari
Aliud tamen esset si tanta mixtio esset illo-
rum granorum cum frumento quod species fru-
menti mutaret. quia sic ex illo pane non
celebraretur. Petrus. Est ne ille
panis de quo celebratur azymus aut fer-

Cap. VIII. De sacramento

mentat^r. **S.** Ex utroq³ p^rficiat^r z ce/
lebratur fm p^rsuetudinez diuerfa
rū ecclesiaz. Ecclesia em̄ romana ex
azimo p^rficit. q² ex tali pane credit^r
p^rfecisse xpm. q² p^rima die azimozū
Ecclesia v^o orientalis. s. grecoz cele/
brat ex fermentato ad detestatiōz
heresis nazareoz q² euāgelia z le/
galia miscebāt. p^rsuetudo n^ra latio
Erū rōnabilior est. **Petrus.** Qua
rereq^rit^r vinū ad celebrādū h^o sac^rz
S. Ad designādū effectuz h^o sac^ri
q² est leticia spiritalis. quia vinuz
Flenificat cor hoīs **Petr^o** De quo
vino p^rficiat^r. **S.** Solūmō de vino
vitis q² patet cū dixit xps. amō n^o
bibā de h^o gemmīe vitis zc. Silic^{et}
serui v^o se cōpauit cū dixit. Ego
sūz vitis v^o z vos palmites. vñ ex
alio vino nō celebrat^r nec efficit^r h^o
sac^rm vtpote de vino malograna
torum pomoz. piroz. zbmōi. quia
nō dicunt^r p^rie vinū s^z hūozes ma
gis. Silic^{et} nec ex puro aceto cū sit vi
nuz corruptuz ex vino acetoso. tñ
aliq^untulū nō totalit^r corrupto bñ
posset confici. Silic^{et} nec ex aggreste
nec ceruisia cōficiat^r q² h^o sit in via vt
fiat vinū nō dū tñ est vinū. Ex mu
sto tñ in necitate posset confici. q²a
spēm vini h^oz. phibet^r tñ ne ex mu
sto puro statim ex vna in calice ex/
p^rsso celebret^r. p^r e^o ipuritatē. sic
igit^r materia hui^o sacramēti est pa
nis de frumēto z vinuz de vite.
S. **Petr^o** Ad q² admisceat^r aq² cū vino
cū mīstrat^r. **S.** Triplici d^o cā. p^rma
ē ad mēoriā passiōis xpi q² cū san
guīe aq² fluxit de latere ei^o. Scda
cā est q² designat^r vnio ppli fidelis
ad ipm xpm. q² p^r aquā ppl^os xpia
nus designat^r. vñ in Apoca. d^oz Aq²
multe populi multi. Tertia cā est
p^r institutionē sac^ri q² p^rbabil^r cre

dit^r q² xps h^o sac^rm instituit in vino
aq² p^rmixto. fm mo^re illi^o terre. vñ
p^ruerbioz. ix. Bibite vinū q² mīst^r
cū vobis. nec sufficit q² ali^o q² sacer
dos aquam cū vino in calice po/
nat nisi dyacon^o ex p^rcepto sacerdo
tis. eo q² sacerdos est medi^o inter
deū z populū. z iō appositio aq² in
dolio vel in vase a clerico nō suffic^{it}
p^rpter sac^ri significatiōē. **Petr^o** **D**
Si aq² nō admisceat^r cū vino. non
ne ipedit^r celebratio sac^ri. **S.** n. q²
aque admixtio cū vino nō est d^o es
sentia sac^ri. sed z sine illa p^r sac^rm
cōfid^r sed peccaret q² scien^t aquā di/
mitteret. **Petr^o** Nūq² d^o tñ de **J**
aq² q² tū de vino iponendū est. **S.**
Nō. sed in minia q² tū vt. s. sta/
tim absorbeat^r a vino z cōuertat^r in
vinū sic tñ q² h^oeat^r gust^o vini mag^{is} **R**
q² aq². **Petrus.** Quia p^r v^o tū v^o **R**
horū q² sūt forma h^o sac^ri trāsub/
stantiant^r panis z vinuz in corp^o z
sanguīe xpi. oñde mibi q² sūt v^oba
q² sūt forma ei^o **S.** Isti^o sac^ri due
sunt forme. vna sup panē z alia su
per vinuz **Forma v^o q² sup. panēz**
est q² trāsubstantiat^r panis i verum
corp^o xpi est hec. Hoc est ei^o corp^o
meūz. vñ illa v^oba Accipite z mādū
cate ex h^o o^omes nō sūt d^o eēntia for
me sed solū illa v^oba p^rdicta. et si sa
cerdos pl^o nō diceret sup panē cūz
itentiōe cōficiendi sac^rm cōsecrar^r
q²uis peccaret trāsgrediēdo consti
tutionez ecclie. Forma sup vinū q²
trāsubstantiat^r in vez sanguīe xpi
hec est. Sic est em̄ calix sanguinis
mei noui et eterni test. zc. vsq² ibi.
p^rctōz. Et scias q² q²dā istoz v^oboz
q² sūt de eēntia sac^ri declarāt vsū
ipius sac^ri sicut illa Accipite z bibi
te. z q²dā efficaciā sac^ri sic illa noui
z eterni testamēti. Silic^{et} hec dictō ei

nō est de eētia vbor sed de insti/
tutione ecclesie. vñ si quis illam di/
mitteret conficeret nec sacramen/
tum impediret sed peccaret. Nota
enaz q̄ calix ibi ponitur metapho/
rice. id est similitudinarie pro pas/
sione xpi. Item scias q̄ corpus
humanū nō sit sine sanguine. nec
sanguis sine corpore. ideo in cōsecre/
tione corporis p̄mo fit cōuersio ī cor/
pus et naturali cōcomitātia ī cor/
pus et aīaz et illa q̄ humanū sequū/
tur sanguinē. **Petrus.** Si sacer/
dos solus cōsecraret corpus et non
cōsecraret sanguinē. nunqd eēt ibi
verū corpus xpi consecratū? **S.**
Imo verū corpus xpi cōsecratum
sub illis speciebus virtute verboz
que ad consecrationē corporis xpi
pertinent licet nunquā sanguis cō/
secraret. Unde errauerunt quidā
et in heresim lapsi sunt qui dixerūt
q̄ vna forma expectat aliam et nō
est ibi corpus donec post verborū
prolationē sanguinis. hoc em̄ esset
idolatrare. quia sacerdos sic eleuā/
do hostiam corpus christi nō indi/
caret populo sed solus panē quod
est erroneus dicere et heresis. ibi enī
est verum corpus christi. **Petrus.**
Cum in hoc sacramento sit
verum corpus christi et verus san/
guis christi quomodo manent il/
la accidentia que videmus et senti/
mus sicut albedo dulcedo rotun/
ditas magnum paruum et huius/
modi. **Sillo.** Illa accidentia que
vides et sentis virtute diuina per se
manent que p̄mo erant in subie/
cto panis et vini et sine subiecto sūt
et post consecrationē eandem vir/
tutem retinent virtute diuina quā
prius habebant in subiecto. quia et
franguntur et putrescunt et corrū/
puntur.

Unde fractio illa quā sa/
cerdos facit non est in corpore xpi
sed in accidentibus et speciebus. si
militer nec putrefactio sed in acci/
dentibus. et ex his vermes generā/
tur. **Petrus.** Quid de vermibz
ex his generatis faciendum est. **n**

Sillo. comburi debent et cineres
in piscinam reponi. Similiter etiā
alia animalia vt mures et musce ibi/
dem capte sic sunt comburende. et
illud quod sumi potest debz sacer/
dos sumere si possit absqz periculo
si vero non possit tunc sunt ptes
hostie cum omni reuerentia seruā/
de. Et eodem modo faciendū est
de hostia masticata ab infirmis et
per vomitum reiecta. Quia q̄d diu/
manent species tū diu manet sub
ipsis corpus christi. et ideo si non
possint sumi sine periculo seruā/
de sunt vt dictum est. **Petrus.** **D**
De sacramento fin se satis mihi
dixisti. Nunc de ministro eius et ip/
sius dispensatiōe mihi dicas. **Sil**
lo. Sacerdos minister est huius
sacramenti et ad ipsū solum verti/
net celebratio sacramenti. **Petrus.** **P**
Nunquid sacerdos cum cele/
brat debet esse ieiunus et confessus?

Sillo. Nec ieiunius nec alia pre/
paratio requiritur ad celebrationē
huius sacramenti de necessitate. s;
sola ordinis sacerdotalis susceptiō
quia heretici scismatici degradati
excommunicati pransi et non con/
fessi possent hoc sacramentum cō/
ficere quous peccarent mandatū ec/
clesie transgrediendo. propter re/
uerentiam tamen tanti sacramen/
ti ecclesia instituit vt sacerdotes iei/
iuni et confessi ad celebrandum ac/
cederent et contriti ne contra eorū
damnationem assumerent sacm

Cap. IX. De sacramēto

Cap. IX.

Petrus.

Quod post aliquā potationē aq̄ vel sumptionē medicine celebrare potest cū actu et reputet ieiunū. **B.** ut p̄us dictū est q̄tū ē de necessitate sacramēti pōt. q̄tū vō ad reuerentiā sacri institutionē ecclie nō potest. Scias tñ duplex ē ieiuniū. s. ieiunū ecclie qd̄ h̄z fieri p̄pter carnis et vitioz mortificationē. et illud non soluit p̄pter sūptionē aq̄ vel medicine. et h̄ ieiuniū n̄ requirit in celebrādo. Aliud est ieiuniū nature qd̄ dicit p̄uationē cuiuscunq̄ rei siue aq̄ siue medicine. qz nihil in corpe suscipit. et tale ieiuniū requirit in cōsecrādo. et incipit h̄ ieiuniū in media nocte. qz tūc dies naturalis incipit. Vñ si sacerdos post mediā noctē aliqd̄ sūperit siue aquā siue medicinā d̄z in sequenti die a celebrationē cessare et al̄s a cōione nisi in cā infirmitatis. qz ab hac regula excipiūt infirmi. Si vō aliqd̄ añ mediā noctē sūperit sacerdos pōt sequenti die celebrare et al̄s cōionē recipere nec refert si post illā sūptionē dormierit vel nō. qz dormitio soluz ē p̄pter sedationē et turbationū mētis. nec requirit ad consecrationem.

R Petrus. Nunqd̄ reliquie ciboz remanētes in dētib⁹ in ore soluūt ieiuniū nature et p̄secrationē impediunt. **B.** Tales reliquie ciboz si casualit̄ et nō ex p̄posito trāsglutiāt nō soluūt ieiuniū nature nec celebrationē aut sūptionē eucharistie impediūt. Sill̄ nec aq̄ modica et vinū qbus os abluūt. nā oīa talia solū p̄ modū saluē trāsglutiunt qd̄ vitari nō pōt. Uerūm in oīb⁹ talibus bonū est abstinere si necessi-

tas nō occurrat p̄pter reuerentiā sacramēti: et p̄pue qñ aliqd̄ p̄uiz extraneū fuerit captū cū salina in q̄ritate maiori. igit̄ scias qz ieiuniū nature requirit ad celebrationē et sūptionē eucharistie vt. s. nihil sumat nec trāsglutiāt qd̄ vitari possit post mediā noctē aliud a salina nec ad hoc valet illa dormitio quā dicūt aliq̄. quia postq̄ dormierit pōt celebrare. qz ieiuniū nō reputat ieiunio nature sed poti⁹ ieiunio ecclie. **Petr⁹.** Si sacerdos ad celebrādū accedat nō p̄fessus: nunqd̄ peccat sicut peccat nō ieiunus celebrando. **B.** Sacerdos accedēs ad celebrationē vel al̄s ad eucharistie sūptionē indigne cū p̄scientia peccati mortalis mortaliter peccat et iudiciū sibi māducat et bibit nō d̄iudicās corpus xp̄i. iō debet accedere p̄trit⁹ et p̄fess⁹ si copiam sacerdot̄ h̄eat. quā si h̄re nō pōt et eū necessitas cogat celebrare p̄teratur de pctis et p̄positū h̄eat p̄fitendi postmodū dū oportunitatē habuerit et copiam sacerdot̄. **Petr⁹.** Si sacerdos in pctō se sciuerit et cōtritionē nō habuerit et ex necessitate ad missas celebrandā accesserit. aut forte in missa pctū ei⁹ mēorie occurrerit et de illo nō penituerit: nunqd̄ pōt celebrationē nūsse trāssire. aut salte⁹ a cōione abstinere. **B.** Nō. qz sacerdos h̄z in se q̄p̄t se parare ad sacramētū p̄ficiendū et sumendū. s. p̄tritionē et p̄positū p̄fitendi bñdo. vñ licet cū p̄scia pcti peccet mortalit̄ celebrādo. grauius tñ peccaret si p̄secrationē obmitteret et se p̄secrare simularet. qz populū deciperet adorādo panē pro corpore xp̄i et vinū p̄ sanguine iō nullo mō d̄z p̄secrationē simulare. Sill̄ etiā

post consecrationē nullo mō dī se a
pceptōe et sūptiōe sacri abstinere.
Quī rō est. qz eucharistia nō solū
est sacm sed etiā sacrificiū. quicū/
qz g offert sacrificiū dī eē princeps
sacrificij qd offert. Sacerdos ve/
ro accedens ad altare offert sacri/
ficiū p pplo et se dispensatorē sacri/
ficiū offert et oñdit. Et iō dī eē pū
princeps hui⁹ sacrificij. iō necesse est vt
qtienscūqz pbr celebrat q corp⁹
et sanguinē sumat. et h pceptū ha/
bet in decretis de con. di. ij. ca. Re/
latū. Petrus. Quia in sacro eu/
charistie est sanctus scōz. Nūqd
sacerdos maculat⁹ de nocte p pol/
lutionē seminis in dormiēdo de/
bet a celebratiōe cessare cū ipe do/
min⁹ dicat Sancti estote qz scūs
sū. S. Quāqz nocturna pollutio i/
pedit celebratiōē et sūptionē eua/
ristie ex necessitate et quāqz nō ex neci/
tate sed ex pgruitate et honestate.
ppter qd scire debes q quā noctur/
na pollutio pcedit ex pctō morta/
li dī necessitate ipedit. Et nō notādū q
nocturna pollutio ex plurib⁹ cau/
sis pcedit. pmo quidē ex cā extrin/
seca sicut ex illusiōe demonū q quā/
qz puenit ex defectu et negligentia
ppationis ad deuotionē et orōnez
et talis negligentia quāqz est peccatū
mortale quāqz veniale fm q ma/
ior est negligentia et loc⁹ dat diabo/
lo et p tali defectu quē hō scit ex sua
negligentia pcessisse teneē a celebra/
tione et a cōione cessare. quādo
qz autē talis illusio puenit ex de/
monū neqcia volentiū hoīes a sū/
ptione et eucharistie retrahere et sa/
cerdotes a celebratiōe. et h maxime
ptingit circa festiuitates in qb⁹ de/
bet popul⁹ cōicari et ppter h nō est
abstinendū qz talis illusio quādo

qz cessat p sūptionē eucharistie sic
legit⁹ de quodā in vitis patrū q sp
illudebat et p piliū senior ad cōi/
onē accessit et sic cessauit illusio. quā/
qz autē talis pollutio vel illusio p/
cedit et puenit ex cā intrinseca spūali
et quāqz sine pctō fit sic cū aliqz stu/
dendo circa vitia carnalia ppter le/
ctionē vel pditionē ad ea repro/
banda. vel etiā p fessiones audien/
do. et h sine delectatiōe carnali. sed
sola infirmitate carnis. talis pol/
lutio nō ipedit celebratiōē. nec eti/
am eucharistie sūptionē. Quāqz ē
puenit ex cā intrinseca et cū pctō scz
quā puenit ex cogitatiōe pcedere et
delectatiōe carnali. q quāqz est pec/
catū mortale quā. s. p sens⁹ in h ha/
bet. et tunc de necessitate est abstinē/
dū. Quāqz etiā est pctm veniale. s.
quā nō h p sensus. et tūc nō est ab/
stinēdū de necessitate sed de pgruita/
te et honestate. Quāqz etiā tal pol/
lutio puenit ex nimia sūptiōe cibi
vl pot⁹ tūc quāqz ē mortale et quāqz
veniale fm spēm pcti gule. et sic est
abstinēdū vt dictū ē. Quāqz talis
pollutio puenit ex sola debilitate
nature sic patiunt⁹ vigilātes sū ex/
supfluitate. vt qz patit⁹ fluxū san/
guis sic et semis. et qz h nō pcedit
ex voluntate sed poti⁹ ex corruptiōe
nature nō est abstinēdū a celebra/
tione nec a sūptiōe sacri. In omib⁹
igit⁹ mōis pollutionū sup dict⁹ q ex/
mortali pctō pcedūt dī sacerdos
a celebratiōe abstinere et aī a cōio/
ne de necessitate dicta die. et etia⁹ tot
dieb⁹ quāqz mēs a vagatiōe cessa/
uerit. In omib⁹ vo mōis q ex pec/
cato veniali procedūt abstinēdū
est nō ex necessitate s pgruitate et
honestate. Et hec oīa itelligunt⁹ quā
sacerdos nō teneē ad officiaudū.

Cap. X. De sacramento

qz si de necessitate opteat sacerdos /
tē pro populo celebrare. d3 pfiteri
si possit. z si non possit. ppter absē-
tiā sacerdotis conterať euz. pposito
confitēdi z mutatis vestimētis im-
mūdis munda induat z sic ad cele-
brationē accedat. qz si dimitteret ce-
lebrationē gentes scādalizaret euz
turpiter z sic scādalū ē euitanduz
iqtū qsqz pť qz crederet eē pei⁹ qz
esset zipm coisse. Petr⁹. Nūqd
sacerdos absqz indumētis sacerdo-
tali b⁹ posset celebrare. S. Quan-
tū ad vītutē sacri pť sacerdos cele-
brare absqz indumētis sacerdotali-
bus. qz soluz ad p̄ficiendū h̄ sacra-
mentuz req̄rit̄ caracter or̄dinis sa-
cerdotalis. sed q̄ntū ad iñstitutionē
ecclie ppter honestatē z reuerentiā
sacri vestes req̄runt̄. et si sacerdos
absqz ip̄is celebraret licz cōficeret
mortaliter tñ peccaret mandatu⁹
ecclie trāsgrediēdo z absolutōnē
a p̄lato sup̄iori. vtpote ep̄o postu-
lare deberet. **Cap. X.**

Petr⁹.
Unqd pť sacerdos in die
plures missas celebrare.
S. possz d̄ vītute ord̄is s3
rōe p̄cepti suffic̄ ei semel vnā i die
celebrare. in neccitate tñ p̄mittitur
sacerdoti ab ecclia in die duas mis-
sas celebrare. sicut vnā de tpe aliā
p̄ defunctis vel de m̄ prijs sen eti-
am aliq̄ sacerdoti in neccitate suc-
currendo. v̄o p̄cio tñ nullo mō l3
bis in die missas celebrare vel etiā
p̄ offertorio reptando qz h̄ eēt d̄ i-
nabile. Scias tñ qz plures missas
q̄ duas nunquā p̄missus est sacer-
doti celebrare nisi in die natal̄ dñi
in q̄ pť sacerdos q̄ adiutoriū et cu-
raz h3 ppter officiū diei p̄ pp̄lo tres
missas celebrare videlicet illi⁹ diei

Petr⁹. Cū sacerdos ieiun⁹ d3 cele-
brare vt dictū ē. nūqd p̄ p̄ceptio-
nē sanguis ablutionem in calice
factā de vino p̄cipiet z ieiun⁹ repu-
tabit̄. nec ppter h̄ ad celebrandū se-
cundā missaz ip̄ediet̄. S. Nihil oi-
no post p̄ceptionē sanguis sacer-
dos sumet in p̄ma missa dū post
ea aliā voluerit celebrare sed q̄ntū
poterit sanguinē ebibat z cū lingua
z labijs calicē tergat. z post aquā i
fundat in calicē z abluto eo aquas
in p̄sanā ifundat. z sic terfo calicē
celebrare poterit in eodez. Vt alio
mō faciat vt aliq̄ dicūt. ppter reue-
rentiā sacri. sūpto sanguine vinū po-
nat in calicē z illū abluat z ablutō-
nes in alio ponat calicē vel in vase
mundissimo z refuet illud vsqz ad
ablutionē tertie. misse z de eo faci-
at ablutionē post susceptionē san-
guis z illū sumat. caueat sacerdos
ne ablutionē vini in calice factaz p̄
p̄ceptionē sanguis aut q̄d cūqz ali-
ud sumat dū voluerit aliā missaz
celebrare. qz sic ieiun⁹ nō eēt nec de-
beret celebrare z si sic celebratz pec-
caret z p̄ indulgēcia ep̄m adire debe-
ret. **Petr⁹.** qz mlt̄a picula i mis-
sa p̄nt occurrere tā circa sacerdotes
q̄ circa sac̄m quō sit agendūz mi-
hi dicas. S. Etiā mlt̄a defect⁹ p̄nt
occurrere tā circa sacerdotē q̄ circa
species. Circa v̄o sacerdotes p̄nt oc-
currere defect⁹ qz forte pť sacerdos
mori in missa q̄sqz ante p̄secratio-
nē q̄sqz post. si añ p̄secrationē p̄ti-
gerit euz mori vel grām iñfirmitate
detineri nō optet qz p̄ aliū sacerdo-
tes suppleat̄ defect⁹. si v̄o post p̄se-
crationē iceptā vel iā p̄fectā d3 p̄
aliū sacerdotē suppleat̄ f̄m cōciliū
tolletanū vt d3 i decre. vij. c. di. i. n̄
hil cōtra ord̄inē. vel vt d3 Inno cē

nus tertius melius est hostiam consecratam
refuare et super aliam hostiam non consecra-
tam missam a capite ichoare per alium sa-
cerdotem. si vero nescit ubi infirmus vel
moriens sacerdos defuerit de missa
per alium a capite ichoari. si vero con-
tingerit quod sacerdos post consecra-
tione recordetur se comedisse vel bi-
bisse non debet pretermittere sacramentum sed eu-
charistiam debet sumere et missam perfice-
re. Et si si recordatur fuerit se in ex-
communicatione iacere cum proposito abso-
lutionem petendi debet missam perficere. et
idem est etiam si recordatur fuerit se pec-
catum mortale commississe cum propo-
sito emendandi debet eucharistiam sume-
re et missam perficere. quia nullo modo
sacramentum imperfectum relinquitur ut dicitur in pre-
dicto decreto. Nihil. et quia ubi occur-
rit difficultas species accipiendum est illud
in quo minus est de periculo. maius autem
est periculum relinquitur id quod pertinet ad
perfectiorem sacramenti. minus autem quod pertinet
ad dispositionem ministri siue sacerdo-
tis sumentis. id nullo modo debet se sa-
cerdos putare a sumptione sacramenti et im-
perfectum illud relinquitur. unde dicitur in illo de-
creto. Nihil. Nullus absque patienti
uentu molestie minister vel sacer-
dos cum incipit imperfecta officia pre-
sumat omnino relinquitur. Si quis autem
temerarie presumpserit excommuni-
cationis sententiam sustinebit.

Petrus. De periculis que circa spe-
cies sacramenti cadunt quid agen-
dum sit dico tibi. **Gillo.** Cir-
ca species pericula. Nota quod si ara-
nea vel venenum ante consecratio-
nem in calice fuerit illud deponat
et terso calice vinum et aquam sumat
iterum. Si vero post consecrationem
illud acciderit debet animal aut mu-
sca quod in calice inciderit caute ca-
pi et diligenter lauare et postea con-

buri et ablutio cum omnibus in pi-
scinam poni. Si vero post conse-
crationem sacerdos nouerit venenum
esse in calice debet totum illud in vas-
culo reponi et cum reliquiis serua-
ri. Et ne sacramentum remaneat im-
perfectum debet sacerdos aliud vi-
num cum aqua in calice reponere et
iterum consecrationem resumere et sa-
crificium perficere. Si autem ante conse-
crationem sanguinis et post consecra-
tione corporis sacerdos vinum aut a-
quam non esse in calice cognouerit de-
bet illud apponere quod deficit et
postea consecrare. Si autem post co-
secrationem sanguinis aduertat aquam
deficere nec cum vino prius mixta fu-
isse non debet ulterius aquam impo-
nere cum aqua non sit de necessitate sa-
cramenti ut dictum est sed debet sa-
cramentum sic sumere et totum perfice-
re et de negligentia debet postmo-
dum confiteri pro eo quod aquam dimisit.
Si vero sacerdos percipiat post verba
consecrationis sanguis Christi solus aquam
in calice positam fuisse et non vinum debet
aquam ponere in piscinam ut dictum
est et vinum cum aqua reponere et a-
verbis consecrationis sanguinis resu-
mere et sanguinem consecrare. et sic
missam perficere. Si autem hoc ad-
uertat post suspensionem corporis
Christi debet aliam hostiam non con-
secratam et vinum cum aqua recipe-
re et simul corpus Christi et sangui-
nem Christi consecrare et non solum vinum
sed totum simul ut obfuerit debet or-
do consecrandi et eorum que ad celebra-
tionem concurrunt. scilicet verba que dicen-
da sunt non solum supra sanguinem.
sed etiam supra corpus Christi sic illud
quod dicitur. Quoties ex hac altaris
participatione sacrosanctum filium tuum
corpus et sanguinem sumpserim etc.

Cap. IX. De sacramēto

Et dicit sacerdos itez hostiā cōsecra-
tā z sanguinē xpī sumere nō obsta-
te q̄ p̄us aquā sūperit q̄ crede-
bat eē sanguinē cū hostiā p̄us con-
secrata. q̄ p̄ceptū datū q̄ p̄ficiat
sac̄m eucharistie ē maioris obli-
gatiōis q̄ p̄ceptū datū q̄ a ieiuniis
hoīb̄ sumat. Imp̄fectū aut̄ sac̄s
nullo mō licet p̄terire vt dictū est.

E Petr⁹ Quid faciendū ē si aliqd
d sanguine stillauerit. **S.** Iura di-
cūt qd agendū sit. Et pena q̄ prop̄
b̄ infligit. Vñ ex decreto p̄ij pape
d̄ conse. di. ij. d̄z. Si p̄ negligētiā
aliqd de sanguine stillauerit i terrā
lingua lābat z radať tabula. si nō
fuerit tabula vt nō cōculcet̄ra vel
locus radať z igne cōsumat̄. et ci-
nis iuxta altare abscondat̄. z sacer-
dos .xl. dieb̄ peniteat. Si sup̄ al-
tare ceciderit calix sorbeat mīster
stillā z trib̄ dieb̄ peniteat. Si sup̄
p̄ lintheū altar̄ vsq̄ ad aliū stilla-
puenerit q̄tuor dieb̄ peniteat. si
vsq̄ ad fciū. s. lintheū nouē dieb̄.
si vsq̄ ad q̄rtū. xx. dieb̄ peniteat. z
lintheamina q̄ tetigerūt stillā tri-
b̄ vicib̄ mīster abluat calice sup̄-
posito. z aq̄ ablutiōis sumat z iux-
ta altare recōdat̄. Ex b̄ colligit̄ q̄ n̄
opt̄z lintheamina sup̄ q̄ sāguis stil-
lauerit scindi sic qdā faciūt. s̄z suf-
ficiat ablutio p̄dicta. De his aut̄ q̄
euo mūt sac̄m seq̄t̄ ibidē ex peni-
tētiā Bede. si q̄s p̄ ebrietatē vl̄ vo-
racitatē eucharistiā euomuerit. xl.
dieb̄ peniteat. clerici vel mōachi
dyaconi seu p̄sbyteri. lx. dieb̄ peni-
teat. ep̄i. xc. Si q̄s p̄ infirmitatis
cāz euomuerit. vii. dieb̄ peniteat.
Et inferi⁹ ex p̄calio aurelian. q̄ be-
ne n̄ custodierit sacrificiū vt z muf
vel aliqd aīal illd̄ comederit. xl. di-
eb̄ peniteat. Qui aut̄ illd̄ p̄dide-

rit i ecclesia aut p̄s ei⁹ ceciderit z n̄
inuēta fuerit. xxx. diebus. Eadē eti-
am pena videt̄ sacerdos dign⁹ eē
p̄ cui⁹ negligētiā hostie putrefiunt
vl̄ piclitanť. q̄ putrefactio sit ex ac-
cidentib̄ z specieb̄ z n̄ corpe xpī.
Si tñ v̄mes z aīalia inuēti fuerit
p̄burat̄ z cineres i piscinā reponā-
tur. z qd sanū ē sacerdoti sumat.

Penitētia v̄o p̄dicta q̄ a iure insti-
tuit̄ augmētari p̄t vel minui consi-
deratis cōditōib̄ negotij et p̄-
sone. Et d̄z illa p̄nā eē i ieiuniis

Petr⁹. De q̄ materia d̄z eē calix **S**
z etiā corpale. **S.** Calix d̄z esse so-
lū ex auro vel argēto silz d̄ stanno
De ere v̄o auricalco p̄p̄ rubiginē
q̄ p̄mouet ad vomitū eē nō debet
silz nec de vitro prop̄ fragilita-
tē. nec etiā de ligno prop̄ ei⁹ poro-
sitatē. Corpale aut̄ de lino z puro
lintheo eē d̄z. et nō de serico prop̄
rep̄sentatōez sudarij xpī. qd fuit d̄
syndone mūda. z bec tibi sufficiāt

Cap. XI. Petr⁹

Ic mibi nūc q̄bus sac̄s eu-
charistie mīstrādum sit z
quō mibi dicas. **S.** Clarū
est q̄ fidelibus. s. solū corpus xpī
z n̄ sanguis p̄p̄ effusiōis piculū vi-
tandū. S̄z q̄bus dari debeat. fide-
libus tibi dico q̄ v̄e penitētiis z
cōfessis f̄m apparētiā. q̄ de⁹ sol⁹
ē scrutator cordiū. Vñ nemini po-
tes denegare eucharistiā p̄ t̄p̄ez lo-
co quē p̄fessū scisti z audisti etiaz z
p̄tritū vel siḡ p̄tritōis emidētia vi-
disti. aut p̄babiliter ab alijs. fidedi-
gnis didicisti. Quō aut̄ mīstrat̄ sc̄s
as q̄ plebi mīstrat̄ sine sanguine. p̄-
pter effusiōis piculū. **Petrus.** **D**
Si solū fidelibus z iust̄ ē mīstrā-
da eucharistia ḡp̄corib̄ n̄ ē mi-

nistrada. **B.** Ulex ē pctōribz ma-
nifestz z p iudiciū ecclesiasticū cōui-
ctz sic sť vsurarij manifesti: raptor/
res: excōicari z hmoi. Etia ipis pe-
nitētibz nō ē denegāda eucharis-
tia. **Petr⁹.** Si aliqz pctōr ipe
nitēs occult⁹ ad me i die pasce ad-
uenerit z sacm eucharistie petie-
rit cū alijs. nūqd ei denegabo cū
nouerim eius consciētiā eē malāz.
B. Si in secreto petierit z occult⁹
sit pctōr dz eū monere neq iudiciū
aie sue sacm sumat. q si desistere
noluerit cū xpian⁹ sit z id qd suuz
est petit n̄ potes ei phibere. et h̄ di-
cit Aug. i glo. sup illō. j. Lborin. v.
Si is q inf vos noiat fornicator:
raptor zc. nos a cōione quēqz phi-
bere n̄ possum⁹ nisi aī spōte pfes-
sū aut in iudicio ecclesiastico vel secu-
lari pūctū. si vō i publico petierit
zei⁹ psciētiā scias malā negare nul-
lo mō potes ne sue pfessiōis pdi-
tor eē videar. Dz em sp sacerdos i
publico oēs monere ne qz ad sac-
mēti cōionē accedat aīqz de pctō
penituerit z fuerit p̄tritus z cōfes-
sus si postmodū accedat pctōr oc-
cultus z i publico petat vt sibi mi-
stret. Melius ē em sacerdoti vt as-
sumēs peccet mortalit⁹ qz eidē de-
negādo eucharistiā consciētiā suāz
p̄dere videat. **Petrus.** Si qz pe-
tierit secrete vt i publico sibi panis
loco eucharistie ministret. nūqd h̄
sacerdos p̄t facere sine culpa. **B.**
Nō. si sic donec sub spē hostie cōse-
crate. et iō caueas ne cuiqz hostiā n̄
cōsecrā loco hostie p̄fecte mistres
publice vel p̄uati. ne ydolatrare
facias sumētē z etiā circūstātes a-
dorantes panē p hostiā consecrā.
Caueas etiā ne fauore aut timore
cuiqz corpus xpī ad examinationē

tribuas. qz h̄ ē tēptare deū. **Pe-
trus.** Dic mihi q hora tenet sacer-
dos celebrare z qd tenet dicere.
B. Diebz dñic⁹ hora tertia missa
dz celebrari regularit⁹. qz i tali ho-
ra xps a iudeis ē crucifixus. In tpi-
bus ieiuniorz hora nona. qz vt tūc
xps emisit spm voce mag. Misse
vō p̄uate in auroza p̄nt dici qn̄ ra-
dij solis vidēt splendē. Nūqz vō
in nocte celebrat missa: nisi in die
natalis dñi z in vigilia pasce qz de
nocte dz xpus nasci z resurrexisse.
Et qz sacerdos tenet ad finitiū di-
uinū. dz p̄usqz celebret aliqd fui-
tū dicere qd p̄tinet ad p̄patōz ani-
mi z t̄pis ordinatiōz. Et qz matuti-
ne p̄tinet ad t̄ps crepusculi diei. p̄
ma vō ad initiū diei qn̄ sol emitte
radios sup trā. s. aurozā: in q p̄nt
misse p̄uate celebrari. ideo matuti-
nas z p̄mā dz sacerdos dicere aī/
qz ad celebrādū accedat. **Petrus M**
Dic mihi d̄ his q dicūt z fiūt in ce-
lebratiōe misse. **B.** Sic dz in d̄cre-
tis di. j. Jacob⁹ frater dñi fm car-
nē z Basilius cesariēf ep̄s ediderūt
misse celebratōz. s. sacm eucharis-
tie xps instituit vt dictū ē. z qz in
h̄ sacro totū mysteriū n̄re salutis
cōprehēdit. ideo p̄ ceter⁹ sacris agi-
mus d̄ eo cū maiori solēnitare z re-
uerētia. Et qz sc̄ptum ē Eccī. iij. Lu-
stodi pedē tuū igrediēs domū dñi
z Eccī. xxiij. Aī orōz p̄pa aiaz tuā
Jō aī celebratōez huius mysterij
dz p̄mitti p̄patio ad digne agēdūz
q seqt. Lūus p̄patōis p̄ma ps est
laus diuina q fit in introitu misse
fm illō. Sacrificiū laudis honori-
ficabit me zc. z sumit vt pluries in-
troitus misse d̄ psal. vel cū ps. qz
vt dic̄ Dion. iij. c. ecclesiastice ierar-
chie. Psalmi cōphēdūt p modū
c 5

Cap. XI. De sacramento

laudis quicquid in tota scriptu-
ra continet. Secunda pars prepa-
rationis ad hoc sacramentum conti-
net commemorationes patris miserie-
dum misericordia petitur dicendo
Kyrieleyson ter pro persona patris
Christeleyson ter pro persona filii.
Etiam kyrieleyson ter pro perso-
na spiritus sancti. Triplex miseria
scilicet ignorantie culpe et pene. ad
designandum quod omnes persone
sunt eadem in se invicem. Tercia
pars preparationis ad celebrandum
sacramentum illud commemorat
celestem gloriam. ad quam tendimus
propter presentem miseria dicendo. Glo-
ria in excelsis deo. Obmittit ta-
men in officiis luctuosis. que so-
luta pertinent ad commemorationes mi-
serie. Quarta pars preparationis su-
pradiecte continet orationem quam
sacerdos facit pro populo. ut fide-
les christi sint digni tantis myste-
riis. et sic predicta quattuor ad pre-
parationem celebrationis pertinent. Dein-
de sequitur ad celebrationem instructio po-
puli fidelis ad fidem quam fit per doctrinam
prophetica apostolicam et evangelicam. et ideo pre-
mittuntur lectiones prophetarum et apostolorum ad
disponendum populum ad fidem. Et quia
exultatio spiritualis et gemitus sequitur de-
bet in populo ex doctrina prophetarum
et apostolorum ideo propter dictas lecti-
ones cantata choro gradualis quod sig-
nificat perfectionem spirituales vite. Et alia
quod significat spirituales exultationem et
letitiam. Sed tractus in officiis luctu-
osis canitur ad designandum spirituales
gemitum. Deinde legitur evangelium ad in-
struendum perfecte populum in doctrina
christi quam in evangelio continet. quod lecto can-
tat symbolum fidei. In quo ostendit po-
pulum se assentire per fidem doctrine christi
Quod symbolum in festis sanctorum quam fidem

christi fundaverunt et de quibus sit mentio
in symbolo sic beatus virginis et apostolorum
et aliorum festorum quam fidei articulos con-
tinet. Deinde populo preparato et instru-
cto accedit ad celebrationem sacri. quod
quidem offertur in sacrificium et consecrat
et sumitur ut sacrificium. Circa quod tria
sunt. quia primo agit oblatio. Secundo
oblatus materie consecratio Tercio eius-
dem perceptio. Circa oblationem et ob-
lationem. scilicet laus populi in cantu offertorium
et oratio sacerdotis petitur ut laus et ob-
latio sit deo accepta. Consequenter sequitur
consecratio quam virtute dei agit. Primo
excitatur populus ad devotionem in prefa-
tione quam dicit sacerdos. quia tunc monet
populum ut cor habeat sursum ad do-
minum. Et ideo illa finita populus ex
devotione precepta laudat christi divinitatem
cum angelis dicens. Sanctus sanctus sa-
ctus. Et laudat humanitatem eius cum
pueris hebreorum dicendo. Benedictus qui
venit in nomine domini Osanna in excelsis.
Deinde sacerdos secreto commemorat
illos per quibus hoc sacrificium offertur. Et primo
per universalem ecclesiam. et deinde per il-
los qui sunt in sublimitate constituti
scilicet consilium apostolicum. Chorum. etc. Obse-
cro primo omnium fieri obsecrationes et
specialiter autem commemorat quosdam qui
offerunt vel per quibus offertur hoc sacrificium
Tunc dicit Memoro. Secundo commemo-
rat sanctos quorum precibus implorat per
predictis. cum dicit Licantes etc. Ter-
cio concludit petitiones ut hec obla-
tio sit salutaris illis pro quibus offertur
cum dicit. Hanc igitur oblationem etc. Con-
sequenter accedit sacerdos ad consecra-
tionem eucharistie. id est quam petit effectus
consecrationis cum dicit. Quia oblationem
etc. vel hoc dicendo petit ut consecratio
sit in nobis fructuosa. ideo signum dicit.
Ut nobis corpus et sanguis fiat di-
lectissimi etc. Et hoc significat verba

q̄ sacerdos p̄mittit dīcēs Hāc ob
latōez zc. Bñdictā Ratā zc. Ser
cūdū Aug. Bñdictā. i. p. quā bñdi
cūmur. Ascriptā p. quā in celo ascri
būmur. Ratā p. quā in visceribus
xp̄i censeamur. Rōnabilē p. quā a
bestiali sensu exuamur. Acceptabi
lē p. quā. i. vt q̄ nobis ip̄is displice
mus p. hāc acceptabiles ei⁹ filio si
mus. Scōdo pagit sacerdos cōsec
tionē p. v̄ba salutaria dñi n̄ri iesu
xp̄i cū dicit. Qui p̄des zc. Tercō ex
cusat se sacerdos a p̄sūptōe p. obe
diētiā ad mādātū xp̄i cū dīc. Elūd
z mēores zc. Quarto petit sacer
dos vt sacrificiū pactū sit deo ac
ceptū cū dicit. Sup̄ q̄ p̄picio ac se
reno vultu. Et h̄ deuotōe offeren
tiū ip̄z sic sacrificia antiq̄z fuerūt
ei accepta ex eoz deuotōe. Et tū il
lud d̄z esse ei maḡ acceptū cū sit p
fectissimū. Imo petit sacerdos h̄
sacrificij et sacri effectū spūalē q̄n
tū ad duo. P̄rio q̄ntū ad ip̄os su
mētes illud sacrificiū cum dicit
Supplices te rogam⁹ zc. Nec pe
tit sacerdos i h̄ dicēdo q̄ spēs sac
mental' aut corp⁹ xp̄i z sāguis sub
eisdē spēbus cōtēti ferant in celūz.
z ibi defluāt. s̄z q̄rit z petit p. corpe
xp̄i mystico. s. p. ecclia catholica q̄ si
gnat p. vez corp⁹ z sanguinē xp̄i.
q̄ orōes sacerdot' z populi angel⁹
assistēs huic sacro rep̄ntet deo. s̄m
illud Apoca. viij. Ascēdit sum⁹ aro
matū z incēsoz d̄ orōibz scōroz d̄
manu angeli corā dño. Jō dīc sa
cerdos. Tūbe hec p̄ferri p. man⁹ sa
cti angeli tui in sublimē altare tuū
in cō. zc. Et d̄z sublimē altare ecclē
sia triūphās in quā trāsferri peti
mus. vel ip̄e de⁹ q̄ ē b̄tudo n̄ra
quā obtinere petim⁹. Elēl p. ange
lū p̄t intelligi ip̄e xp̄s q̄ angel⁹ d̄z

cōalij. q̄ corpus suū mysticū. s. san
ctam eccliam deo p̄ri cōiūgit. z ec
clesie triūphanti q̄ est in celis. pro
pter h̄ d̄r missa. qz sacerdos p. an
gelū mittit p̄ces ad deū. Secūdo
petit sacerdos a deo hui⁹ sacri z sa
crificij effectū q̄ntū ad mortuos q̄
iā h̄ corpus sumere nō p̄nt. cū dīc.
Memēto dñe f. f. qz tu. z eoz q̄ n̄
p. Tercio petit hui⁹ sacri vel sacri
ficij spūaliter effectū q̄ntū ad ipsos
sacerdotes offerētes cū dīc. Nobis
quoqz peccatoribz zc. Lōseq̄nter
agit de sumptōe hui⁹ sacri q̄ p. tria
habet fieri. P̄mo per orōez cō
munē toti⁹ populi q̄ ē orō dñica.
cū dīc sacerdos Pater noster q̄ es
zc. Scōdo per orōez p̄uatā cū dīc.
Libera nos q̄sum⁹ dñe ab oibz
malis zc. Et hāc offert spēal'z pro
populo. Tercio p̄parat popul⁹ p
pacē q̄ dat cū dīc. Agnus dei zc. cū
eucharistia sit sacm̄ vnitat' z pacē
que tū par solū d̄z q̄n sac̄z datur
p. p̄sentibz. qz pro defunctis in eo
rum missa pax nō datur. quia nō
sunt in perturbatione h̄mōi sed q̄
escunt in dño. ideo dicit dona eis
requiem. Similiter nec inter mo
nachos qui iā mūdo mortui sūt.
vt habetur super illud in decretis
de consecratione distinctione secū
da. Pacē. Deinde sequitur per
ceptio sacramenti. P̄mo sacer
dos sumit eucharistiā. deinde dat
ceteris qui cōmunicant. Et iustus
est vt p̄mo sumat. quia qui diuī
na tradit alijs p̄mo debet eoz
esse particeps. vt dicit Dionysius
in tercio caplo ecclesiastice hīerar
chie. Ultimo autē tota missa cele
bratio terminatur in gratiaz acti
one populo exultante pro sumpti
one huius sacramēti. Et tūc sacer

dos refert gr̃as deo dicēdo orōnē
 sicut xp̃s post cenā cū discipulis su-
 is celebratā dixit ymnū. in fine di-
 aconus ppl̃m licētiat dicēdo. Ite
 missa ē. s. hostia missa ē ad dñm p
 angelū. Qm̃ igit̃ istoz qdā dicun-
 tur a choro z hec p̃tinet ad totā ec-
 clesiā sicut introitus z graduale et
 h̃m̃ol. Quedāz inspirant̃ p̃lo p sa-
 cerdotē sicut fides z gl̃a celestis in-
 choat. Gl̃a in excels̃ dō z credo. q̃
 dam etiā dicunt̃ populo p mīstros
 sicut doctrine veter̃ testam̃ti z no-
 uitanq̃ a deo missos. Quedā ṽo
 solus sacerdos p̃sequit̃ sic illa q̃
 p̃tinet ad suū officiū sic dona z p̃-
 ces. Et eoz qdā dicit sacerdos i pu-
 blico. z hec p̃tinet ad sacerdotē et
 ad populū vt orōnes. Quedā ei
 ad sacerdotē solū vt oblationes z
 p̃secratio. z iō ea dicit occulte in si-
 gnū q̃ circa tps passiōis xp̃i ante
 missionē spūsc̃i in discipulos ip̃i
 p̃fitebant̃ xp̃m occulte. In his eti-
 am q̃ a sacerdote in publico dicūt
 expectat assensū dicētū Amē. z ex-
 citat attentionē populi. z ideo pre-
 mittit Dñs vobiscū. z in fine Per
 oīa se. s. Amē subiungit. Notādus
 est etiā q̃ in missis solēibz plures
 dñt assistere sacerdoti vt d̃r sother
 papa vt b̃r in decret̃ de con. di. i.
 vbi d̃r q̃ nullus sacerdos missam
 p̃sumat celebrare nisi duobz p̃nti-
 bus sibi correspondētibz z ip̃e ter-
 tius b̃eat. In missis tñ p̃uat̃ vnū
 sufficit h̃re mīstruz q̃ gerit p̃sonaz
 totius populi catholici z totius ec-
 clesie ex cui⁹ p̃sona rñdz plures sa-
 cerdoti. Petr⁹. De his q̃ fiūt in
 missa mihi dicat. S. longū ē enar-
 rare s̃z breuiter p̃frālibz. vñ scias q̃
 eoz q̃ in missa fiūt qdā p̃tinet ad
 reuerentiā sūptionis sac̃i sicut ab-

lutio manūū q̃ p̃uenient̃ fit. qz p̃-
 ciosa tractare n̄ dēmus nisi mani-
 bus lot̃ z mundis. Sil̃ p̃t̃ signi-
 ficationē fit. s. vt sacerdos interior
 sit lotus p̃ p̃fessione sic exterior p̃
 manūū lotionē. z lauant̃ extremi-
 tates digitor̃ ad designādū emun-
 dationē etiā a minis p̃cis p̃ p̃fes-
 sionē q̃ fit ad altare in introitu mī-
 se. Thurificatio at̃ dupl̃r fit. p̃mo
 p̃t̃ reuerentiā sac̃i vt si sit in loco
 celebratōis aliqd̃ olens z p̃ui odo-
 ris p̃ bonū odorē thuris depellat̃
 Alia ratio mystica est. s. ad rep̃ntā-
 dū diuine gr̃e effectū fit thurificatō
 qz sic xp̃s bono odore plenus ē et
 ab ip̃o derivat̃. sic ad fidē p̃ officiū
 mīstror̃ ecclesie. ideo i missa vñdī
 qz altare thurificat̃ p̃ qd̃ xp̃s desi-
 gnat̃ z postmodū oēs fideles p̃ or-
 dinē. z sic illud p̃tinet ad corp⁹ xp̃i
 mysticū. Sūt at̃ alia q̃ fiūt ad rep̃-
 sentationē passionis xp̃i sic cruce
 signationes q̃ fiūt a sacerdote i ce-
 lebrationē q̃ designat̃ effectū z vir-
 tutē cruc̃ z modū passionis xp̃i.
 post p̃secrationē ṽo extēdit sacer-
 dos brachia sua qd̃ designat̃ extē-
 sionē brachior̃ xp̃i in cruce. Leuat
 postea manus ad designandū q̃
 orō eius p̃ populo ad deū dirigat̃
 Quāt̃ sacerdos qñqz in missa ma-
 nus iūgit z iclinat̃ se orās suppli-
 citer significat̃ hūilitatē z obediē-
 tiā xp̃i ex q̃ passus ē. Digitos autē
 iūgit sacerdos post p̃secrationē sc̃p
 pollicē cū indice q̃ hoc corpus xp̃i co-
 secratū refingerat ad designādū vt
 si aliq̃ p̃ticula hostie p̃secrate adhe-
 rest digit̃ ne cadat z b̃ fit p̃ter re-
 uerentiā sac̃i. Quiqz aut̃ vicibz
 tit se sacerdos ad ppl̃m ad design-
 dū q̃ xp̃s i die resurrectionis ma-
 nifestauit se quinquies. Salutate

aut sacerdos populum septies in
in missa. scz qnqz vicibus qn vrit
se ad populū. et vna vice qn dicit
dñs vobiscū ante pfationē. et alia
vice qn dicit. Pax dñi sit sp vobi
scum. ad designādū septiformē g
tiam spūssacti. Epus aut celebrās
in prima salutatōe dicit Pax vo
bis. quia b christ⁹ dixit discipulis
suis post resurrectōem cu⁹ psonā
epus representat. ¶ Itē frangit ho
stia cōsecrata in tres ptes. quarū
vna ponit in calice que designt cor
pus christi qd iaz surrexit. et corp⁹
mysticū eius qrtū ad sanctos qui
cū corpibus surrexerūt. vt brē vir
gines. Pars comesta signt ipm am
bulantē sup terrā et corpus ei⁹ mi
sticū. s. fideles xpi in terra viuentes
q passionibz terunt. Tercia pars
in altari vsqz ad finē misse reman
ens significat corpus xpi iacens
in sepulchro. et corpus ei⁹ mysti
cum. scz corpa sanctorū iacentia in
sepulchris. quoz aīe sunt in pur
gatorio vl in celo. Iste aut mod⁹
suandi vnā partē hostie vsqz ad fi
nem misse mō nō seruāt. manz tñ
eadem significatio pñū hostie fra
cte. Conseruant aut alie hostie con
secrate ppter infirmos. vt in decre
tis de cōse. di. ij. legit. c. Presbyter
De hac aut triplici fractōe nota v
sus. Hostia diuidit in ptes tincta
beatos. Plane secta notat viuos
suata sepultos. Quidā tamē di
cunt q ps hostie in calice posita si
gnificat illos q viuūt in b mūdo
fideliter. quia sunt pncipes passi
onis christi. Pars extra calicē ser
uata plane signt bonos in corpore
et anima. vt brā vgo. Pars come
sta significat illos quoz corpa in
sepulchris iacet et aīe eoz in pur

gatorio sunt aut i celo. Et nota q
illa fractio trina nō habet fieri in
corpore christi. sed in accidentibz et
speciebz p se manētibz q retinēt v
tutem eandē vtute diuina quā p⁹
habebant in subiecto. Et b dictū
est supra. c. viij. ¶ Nota etia
q pars in calicē missa nō debz po
pulo dari in supplemētū cōmuni
onis. quia panē intinctū nō dedit
xpus discipulis nisi iude p ditori.
Nec tamē accepit iudas corp⁹ chri
sti sub pane tincto sed simplicē pa
nem. qz corpus et sanguinē xpi p
us cū ceteris discipul⁹ sumpterat.
Sed in porrectōe panis intincti ex
pssit Jobi euāgeliste suū p ditorē.
Post sumptionē autē corp⁹ et sa
guinis xpi os vīno abluīt. et post
ea digiti qbus sacerdos tetigerat
corpus xpi. Et nō debz ablutōem
sumere si voluerit postea aliā mis
sam celebrare. qz si aliud a sangui
ne sumeret celebratiōem alterius
missee impediret. ideo in decretali
de celebratiōe missee expsse dicit. q
sp sacerdos os suū vīno pfunde
re debet postq accepit totū eucha
ristie sacramētū. nisi tñ eodez die
aliā missam debuerit celebrare. ne
si forte vīnū pfusionis acciperet cele
bratiōē aliā impediret. Vñ quic
qd infundit pter species vel cū ip
sis in calicē illud nō puerit in spe
cies sacramēti sed poti⁹ illas cor
rumpunt. et ideo vīnū infusū in cali
cē post sumptionē sanguis nullo
modo sumēdū est a sacerdote cū
sacerdos vult aliā missam celebra
re. Et b dictū est cap. x. vt supra

Cap. XII.

De sacro Penitentie

Petrus

Cap. XII. De sacramento

D E sacramento penitentie au-
dire volo q̄ dr sc̄da tabu-
la post diluuiū vel nau-
fragiū. Et valde necessaria ē sacer-
dotib⁹ saltē curā eccl̄asticā hñtib⁹
Sillo Multa sunt in h̄ sac̄to q̄
nō potero declarare s̄ qd̄ vis pe-
te. z tibi rñdebo put potero. **P**e-
trus. Quare pñia dr sc̄da tabula
Quid est sac̄m penitentie. q̄ est ei⁹
materia z forma. **S.** Penitētia
dr sc̄da tabula fm̄ metaphora. qz
sicut p̄mū remediū trāseūtib⁹ ē na-
uis inteḡ vt in ea nauigātes saluē-
tur. sic sc̄dm remediū p̄ nauē fra-
ctā est tabula nauis q̄ sibi adherē-
es saluat. Sic sp̄ualit̄ p̄mū reme-
diū hui⁹ vite est baptis̄m⁹ ad suā
dñ castitatē. s̄ pñia est sc̄dm reme-
diū q̄ integritatē pditā p̄ p̄ctm̄ mor-
tale repat ad salutē. z iō sc̄da tabu-
la dr p̄ naufragiū p̄cti mortalis.
Petr⁹. Quid ē pñia. **S.** Pe-
nitētia est p̄terita mala deplāgere
z plāgēda itez n̄ cōmittere. Et eti-
am in sac̄to pñie ē m̄ria z forma
sic ē in alijs sac̄is. Act⁹ em̄ penitē-
tis dolent⁹ de p̄ctis cōmissis sunt
materia sac̄i pñie. v̄ba aut̄ sacer-
dotis in absoluēdo penitētē cōfitē-
tē sūt forma. s̄ ista. Ego absoluo te
z c̄. Vñ illa v̄ba q̄ pferūt. s̄. Misere-
re tui om̄ps de⁹. Et s̄ illa. In-
dulgētiā abso. z re. oīm p̄ctōz t. z c̄
nō s̄ d̄ essentia forme sac̄i pñie s̄
solū sūt orōes z supplicatōes deo
nec ipediūt effect⁹ sac̄i. z iō solū
s̄ hec v̄ba Ego absoluo te z c̄. Nec
etiā ly ego ē de n̄citate s̄ ponit̄ ad
maiorē exp̄sionē intentōis absol-
uent⁹. **Petr⁹** Nūqd̄ requirit̄ ma-
n⁹ impositio sup caput penitēt⁹ in
absoluēdo eū. **S.** Nō. q̄a de tali
man⁹ impositōe m̄tōez x̄ps non
fecit. q̄ dixit petro z discipul⁹ suis.

Qd̄cūqz ligauer⁹ sup t̄rā erit liga-
tū z i cel⁹. Et qd̄cūqz soluer⁹ sup ter-
rā solutū erit z i cel⁹. Iō v̄ba p̄dcā
s̄z Absoluo te z c̄. opant solū v̄tu-
te diuina. **Petr⁹** De q̄b⁹ p̄ctis ē **R**
p̄pe pñia inuigēda. **S.** De mor-
talib⁹ z nō p̄pe venialib⁹ nisi inq̄s
tū cōmittūt a volūtate mera. nec
etiā ē p̄ p̄ctm̄ origiale cū nō reite-
rat̄ sic nec baptis̄m⁹ q̄ dat⁹ ē p̄ illd̄
Et iō qz p̄ctm̄ actuale plies iterat̄. **S**
iō pñia ē de ip̄o. s̄ hñda. **Petrus**
Quoruplex ē pñia. S. Triplex ē
gen⁹ pñie. Est enī qdā pñia puata
q̄ fit i secreto quā sacerdos q̄libet
die inuiḡit p̄ p̄ctis occult⁹. Est aut̄
alia publica q̄ fit i publico p̄ p̄ctis
manifest⁹. vt pegrinatio p̄ mūdū
corpe nudo vl̄ cū baculo cubitali.
z bñmōi. Et hec etiā iterari p̄t: et a
sacerdote inuiḡi. Est aut̄ tertia pe-
nitētia q̄ solēnis dr q̄ fit i capite ie-
iunij q̄dragesime. z solū inuiḡit ab
ep̄o p̄ enormi crimie qd̄ cōmouet
totā urbē vl̄ aliū locū publicū. z p̄
p̄mulo z piclitarōe cū scādalo po-
puli et pentū iuria. Nec reiterat̄
hec pñia p̄ significatōez ei⁹. qz ip̄a
desiḡit electōez hoīs de paradiso
f̄restri q̄ semel facta est. Et nō inu-
ḡit solēnis hec pñia cleric⁹ p̄ scā-
dalū. qz p̄ pñiaz solēnē nō pōt q̄s
ad sacros ordies p̄moueri z infā-
mis effici. S̄ nō inuiḡit p̄sois
ordiat⁹ qz defert̄ ordinē nō p̄sone.
Petr⁹ Quō bz fieri hec pñia so-
lēnis **S.** Isto mō bz fieri. Solē-
nit̄ penitētes i capite ieiunij q̄dra-
gesime cū suis. p̄s biter⁹ p̄ntat se e-
p̄scopo ciuitat⁹ vl̄ ei⁹ vicario an̄ so-
res m̄ris eccl̄ie: sacco iduti. nudis
pedib⁹. vultib⁹ demissis. coma de-
posita z eis in eccl̄ia introduct⁹ ep̄s
cū cleric⁹ dicat. vij. psalmos. z p̄ ea
manū eis iponit̄: z aq̄ bñdicta as-

pergit et cinere capitibus eorum imponit. alio colla eorum operit et denunciat la-
crimabilia. quia sic adam deiecitur e a pa-
diso. ita et ipsi ab ecclesia eiciuntur. Et tunc
iubet episcopus ministrum ut eos ab ecclesia
expellat dicens eos persequente et caran-
te illud rñsorium. In sudore vultus
tui vesceris etc. Et tunc in cena domini a
suis presbiteris in ecclesia reducuntur et e-
runt usque ad octavas pasce. Ita quod
nec cōione nec pacē recipiēt. et tunc ex-
ibunt de ecclesia et erunt extra ecclesiam
usque ad talem diē sequentē. si in capite ier-
unij anni sequentis. et fiet sic per quolibet
anno quousque adit ecclesie eis reddet.
Reconciliat ab ecclesia secundum voluntatem
episcopi ad quem solū pertinet reconciliatio.
Mulieres autem comam non deponunt in si-
gnū subiectionis sed solū viri. Petr⁹
Nūquid dicit penitēs de quolibet peccato
mortali cōfiteri dū ad sui cognitō-
nē puenerit et etiā de peccato veniali. S.
Nō sed solū requirit de restatio peccati. et
displicētia et etiā mot⁹ deuotiōis in
deū et in res sacras. Unū venialia pec-
cata remittuntur per sacrorum susceptiōes
sic eucharistie et extreme vinctiōis et
bñdiciōis. Sicut remittuntur ex motu eorum
quod ad dīstīctiōem illorum peccatorum faciūt. si
cōfessiōe generali. tōsiōe pectoris
genuflexiōe et orōe dñica ut cū dicit.
Dimitte nobis debita nostra etc. et hu-
iusmodi. Tercio dimittuntur quā alij
quod sunt ex deuotiōe dei et reze sacraz
sic ex aspiciōe aq bñdīctie et epali bñ-
dictiōe ac etiā bñdīctiōe sacerdotis in
fine misse. et ex oībus quod reuerētiā pre-
bēt deo et reze sacris. Et hec itelligū-
tur in hōie in quod solū sunt venialia. quia in
illo hōie cū quod est veniale cū morta-
li nō remittit veniale absque morta-
li. Petr⁹ Nūquid tenet quolibet de
necitate ad cōfiteūdū. S. quolibet te-
net ad cōfiteūdū saltē sel i anno et pro

pro sacerdote curato vel alio ex eius
mādato. nec potest aliquis p̄lat⁹ dispen-
sare quā teneat ad cōfiteūdū morta-
lia peccata quia cōfessio nō solū ē de iure
positiua sed etiā de iure diuino. Pe-
tr⁹. Nūquid potest quis alijs cōfiteri quod per
pro sacerdote. S. Quilibet tenet
pro sacerdote cōfiteri quod curā aīe ei⁹
habet et saltē semel in anno de oībus pec-
catis suis tā p̄ptatē et iurisdīctiōez
quā h̄z p̄p̄ri⁹ sacerdos sup parro-
chianū suū et dicit vultū ei⁹ agnosce-
re cū ei⁹ aīe sit redditur⁹ rōez. tā eti-
am p̄p̄ceptū ecclesie in illa dīcretali
Dis vsusque sex⁹ quod ad annos discre-
tōis puenerit etc. Scias tñ quod quā-
vis casus excipiūt in quibus parrochia-
n⁹ potest cōfiteri alij quod pro sacerdote
Prim⁹ ē si cōfiteas sit vagabundus.
Secund⁹ ē si domiciliū mutauerit.
Terc⁹ ē si culpā in alia prochia cō-
miserit. Quart⁹ ē p̄p̄ri⁹ maliciā p̄p̄ri⁹
sacerdotis quā reuelator ē cōfessiōis
vel icitat cōfiteē ad p̄ctm. Quint⁹
ē in articulo mortis in quod quolibet sacer-
dos potest cōfiteē absoluerē. Petr⁹
Nūquid potest sacerdos audire cōfessio-
nē mulieris cū quod peccauit. S. Sa-
cerdos nō dicit audire cōfessionē muli-
eris cū quod peccauit de illo peccato quod cū
ea cōmisit sed dicit eā alio sacerdote cō-
mittere. Nec dicit mulier eidē cōfite-
ri sed dicit petere licētiā cōfiteē alij. eti-
am si negaret deberz ad aliū ire tā
p̄p̄riū piculū peccadi cū illo. quod p̄p̄ri⁹
minor ē erubescētiā quā de peccato ha-
beret. nihilomin⁹ tñ si illi cōfiteret⁹ et
illā absolueret cū emendationis p̄-
posito absoluta esset. Et nota quod
eadem peccata de quibus aliquis
confessus fuit et absolutus. si ite-
rum ea confiteatur laudabile est
et fructuosum cum confitetur ei
qui habet potestatem absoluedi.

quia tanto pl^{us} de pena satisfactoria ei remittit^{ur} ppter erubescenz^{iam} p^{ro}fessionis q^{uam} in pena satisfactoriaz p^{ro}uertit^{ur}. Et similiter ppter vim clauum q^{uibus} sacerdotes absoluunt. Vnde totiens posset aliq^{ui}s p^{ro}fiteri eade^m peccata q^{uod} ab omni pena satisfactoria liberaret^{ur}. Nec talis iteratio facit iniuriā sacramēto penitētie cui^{us} in eo nō imp^{er}at^{ur} character sicut in baptismo p^{ro}firmitate et ordine. nec fit consecratio materie sicut in sacramēto eucharistie. in quo nō licet hostiā consecratā iter^{um} p^{ro}secrare. et q^{uia} nullū hor^{um} est in sacramēto penitētie. ideo licet et fructuosū et vtile est eadē peccata pluries p^{ro}fiteri.

B Petrus. Nunquid cōfessio pōt fieri p^{er} interpretē aut p^{er} scripturaz. **Sil**lo. Cōfessio fieri debz p^{er} vba tam ppter erubescenz^{iam} p^{ro}fidentis. q^{uia} etiā ppter maiore^m mentis pceptum q^{uod} p^{er} vba habet^{ur}. quia dicit^{ur} cōfessio q^{uasi} oris confessio. Clerici tamen in illis q^{ui} suos mētis pceptus sacerdotib^{us} nō possunt exp^{re}mere sufficiūt illa signa mētis pceptū exp^{re}mentia p^{er} q^{uod} sacerdos possit cōfiteri animū agnoscere. Et carentib^{us} loq^ula. scz. mutis sufficiunt signa et scripture. Et si^{cut} vbi sacerdos yd^ooma cōfitem^{ur} nō intelligit sufficit interpres vel scriptura. **Petr^{us}**.

Quid faciet penitēs in extrēa necessitate pos^{it} q^{uod} nō habz cop^{iam} sacerdotis cui valeat cōfiteri. **Sil**lo. Cōfiteat^{ur} deo vel laico si habuerit. q^{uia} in tali necessitate possz cōfessio fieri laico vel clerico nō sacerdoti. p^{ro}posito tñ retento et seruato p^{ro}futendi sacerdoti dū cop^{iam} habere poterit necessitate cessante **Petrus**. Multos exptus sum q^{ui} nesciūt p^{ro}fiteri. Nunquid possum ab

eis aliqua interrogare si ea cōmiserint. **S**. potes. sed petēdo debes adhibere diligentia^m et cautelam ne interroges de p^{ec}tis nō v^{er}itatis et ad p^{ro}p^{ri}am p^{er}sonā. q^{uia} militi nō est interrogandū d^e p^{ec}cat^{is} religiosoz nec ecōtra. Similit^{er} nō est interrogandū de illis p^{ec}tis que ex abundātia malicie sunt adinuēta nisi a lōge. et maxime de p^{ec}tis carnis. q^{uia} cū delectabilia sint possent mouere penitēte et ad eoz cognitōes deuenire q^{uod} p^{ro}p^{ri}us ignorabat. Ideo de v^{er}itatis est q^{uod}redū. vtpote d^e furto mendacio aut p^{ro}urio et h^{uius}modi. De carnalib^{us} aut nō ppter circūstātiā multū remota. **Petr^{us}**. Que sunt circūstātie p^{er} q^{uod}s aggravatur p^{ec}tm et que sunt interrogāde. **S**. Ille circūstātie p^{er} hūc v^{er}bum declarāz. Quid quis vbi quib^{us} auxilijs cur quō quando. Quis importat circūstātiā de p^{er}sona. vt q^{uod}s fecit. vtrū inuenis vel sener. cleric^{us} vel laicus. solutus vl^l ligatus. q^{uia} agg^{ra}uat^{ur} peccatū et trahit in aliā speciez vtpote si solut^{us} est et cognouit mulierē solut^{us} fornicator est. si ligat^{us} est adulterū est. et sic de alijs p^{ec}cat^{is}. Quid importat circūstātiā q^{uod} est effectus actus. sicut furādo q^{uod} pl^{us} furat^{ur} maius damnu^m infert. vl^l rem nō sacra furādo furtū cōmittit. si furādo rē sacra cōmittit sacri legiū. Vbi importat circūstātiā loci. vt si p^{ec}tm fiat in loco publico sacro vel p^{ro}uato. Quib^{us} auxilijs. i. quib^{us} instrumētis. vt si percussit manu. pugno. baculo aut gladio. Cur idē qua intentōe fecit. vt si q^{uod}s occiderit aliū vel percussit cā rapiendi aut cā vindicte. Quō importat modū aut q^{uod}litate actus. vt si percussit fortiter aut remisse aut lenit^{er}

Quando imprat tps vt si in tpe sa
cro pctm̄ commisit aut non sacro
Istas em̄ seprē circūstātiās diligē
tē debes a p̄fite m̄q̄rere. qz p̄fi
tende sūt. Et maxie ille circūstātie
q̄ trahūt pctm̄ in aliā spēm sic in
fornicatōe z adulterio. s. ad ligatū
accedere. Silr stuprū sic violare v
gines aut deflorare. z sacrilegiū si
cut cognoscere mulierē b̄ndictā vl
sanctimonialē. z incest⁹ cognosce
re vxoris sue p̄sanguineā vel suā
cōsanguineā. in furto etiā est sacri
legiū z in dolo p̄iuriū z h̄mōi alia
p̄ilia pctā q̄ trahūt in aliā speciez
pcti. Caueas vt iā dixi ne nimis de
scendas ad p̄ticulares circūstātiās
peccatorū carnaliū. Silr caueas ne
p̄sonā cū q̄ peccauit penitēs noīa
re eū cogas. qz si eā noīare volue
rit ei p̄hibeas. sed solū inq̄ras de
p̄ditiōibz p̄sone generalibz cū qua
peccauit. s. an sit p̄sōa ligata aut so
luta ordinata aut sacra religionez
p̄fessa z h̄mōi. z sic generalit̄ ne p̄
sonā p̄riā cognoscas. Petrus.
Vt video p̄sona se d̄z accusare i cō
fessione solū z integre p̄fiteri. B.
Etiā vt scias q̄liter p̄fessio d̄z fieri
p̄ditiōes ei⁹ p̄ hos v̄l⁹ repies. Sit
simplex h̄uilis p̄fessio pura fidel.
Atqz frequēs nuda discreta libe
ra verecunda. Integra secreta la
chrimabilis accelerata. Fort⁹ z ac
cusans z sit parere p̄ata. Hui⁹ au
tē expositio est hec. sit simplex. i. q̄
nihil dicat nisi qd̄ p̄tinet ad q̄stira
tē pcti z q̄litate p̄ctōz. h̄uilis. i. mi
serū se clamet p̄fitens. Pura. i. cū
intentiōe recta. Fidelis. id est vera
frequēs. id est sepe fiat. nuda. i. sine
inuolutōe v̄boz z nō inuoluta et
obscura. discreta. s. vt maiora pctā
dicat cū maiori pondere. libera. i.

voluntaria nō coacta. verecunda
scz erubescendo de pctis z nō se ia
crando de bonis. integra. i. tota q̄
nihil celet. qz alit̄ absolui non pos
set cur nō fiat absolutio vni⁹ pcti
mortalis sine alio. secreta. s. q̄ntus
ad formā penitentie vbi de ocul
tis p̄scie agit. lachrimabilis q̄ntus
ad dolorē de pctis cōmissis. accele
rata. s. vt statim p̄fiteat̄ z non dila
tionē p̄fitendi q̄rat. hoc tñ nō ē de
necessitate p̄cepti. qm̄ quilibet te
net soluz semel de rōne p̄cepti p̄fi
teri in anno scz in pascha. laudabi
le tñ est vt homo post lapsū statiz
p̄fiteat̄ taz p̄pter recupandā grām
quā amisit. qz p̄pter piculū mortis
cuius certitudinē nō agnoscat. For
tis. s. vt p̄pter erubescentiā pctā cō
fiteri nō dimittat. accusās. s. seipsū
z nō aliū. p̄ata parere. qz in oībus
d̄z p̄fitens sacerdoti obedire q̄stū
ad ea que sunt in foro penitentie.

Petrus. Quia post p̄fessionem
penitentis sequit̄ absolutio sacer
dotis. ideo de absolutiōe mibi di
cas. Et primo vtruz q̄sqz sacerdos
possit ab oībus peccatis absol
uere penitentē. Sillo. In casu ne
cessitatis vbi de morte p̄f. tentis ti
metur quilibet sacerdos potest ab
soluere ab oībus peccatis confi
tentem. Etiā ab oīni vinculo excōi
cationis. iniūgendo tñ p̄us ei q̄ si
ad statū sanitatis peruenerit z ne
cessitas cessauerit q̄ adeat episco
pū aut ei⁹ vicariū. s. penitentiāriū
pro suscipienda penitentia. p̄ ma
ioribus peccatis pro quibus est re
mittendus. Similit̄ si excōicatus
fuerit q̄ adeat iudicē ad satisfaciē
dū pro p̄tumacijs z d̄lictis. alioqui
si neglexerit in p̄stinam sniaz f̄m
Bonifaciū octauū retrudetur.

B

Cap. XIII. De sacramento

Capitulū. XIII.

Petrus.

U

Unquid extra necessitatem
n pōt quilibet sacerdos peni-
tentē et quēlibet absolue-
re p quibuscūq; etiā pctis. **S.** Nō.
qz licet potestas sacerdotalis que
pferit in ordine se extendat q̄tus est
de se ad omnia pctā remittēda. Ele-
rūtāmē ad vsū hui⁹ potestatis se-
quit iurisdīctio q̄ iurisdīctio a maio-
ribus in inferiores descendit. ideo
pōt supior sibi aliq̄ reservare in q̄-
bus iudiciū inferiori nō cōmittit.
S. ūt at q̄nq; cas⁹ retētia iure pro
quibus simplex sacerdos remittit
penitentē ad supiorē. Primus est
cū imponēda est solennis penitē-
tia. scōs est de excoīcatīs a iure vel
ab hoīe quē inferior sacerdos nō
pōt absolvere. Terti⁹ est qū inue-
nit irregularitatē a penitēte ptra-
ctā pro cui⁹ dispensatione debz cū
ad supiorē remittere. Quart⁹ est d̄
incēdiarijs Quītus est quando cō-
suetudo ē in aliquo ep̄atu q̄ enor-
mia crimina ad terrore ep̄o refuā-
tur qz p̄suetudo in talibus dat et
aufert potestates. Et ista crimina in
his versibz p̄tinent. Qui facit ince-
stū deflorās aut homicida. Trans-
gressor voti: p̄iurus: sor tilegusq;.
Sacrilegus: patrū p̄iussor vel so-
domita. Et mentita fides faciens
incēdia prolis. Opp̄ssor: blasphemus
heretic⁹ oīs adulter. Eleruz
p̄cutiens is adeat p̄fulez. Istos ca-
sus solent ep̄i retinere. sed in aliq̄-
bus dioecētibz p̄pter peccantiū mul-
titudinē et locoꝝ remotionē ac scā-
dali evitacionē ep̄i aliq̄s dictoꝝ ca-
suū curatis sacerdotibz cōmittūt.

Etiā fm p̄suetudines locorū a q̄-
busdā absoluūtur et a quibusdā
nō. unde bonū est casus resuatos
ep̄is sacerdotes agnoscere. qm̄ ab-
soluentes a retentis quibus non
possunt peccant. De his autē casu-
bus papa quorundā penes se reti-
net absolutionē. s. p̄iussorēz clerici
cū atrociniuria incendiarios ec-
clesiarū et falsarios līrariū papaliū

Petrus. Expositionē dictoꝝ ca-
suū mihi dicas. **S.** Expositio eoz
est manifesta. Elerūtāmē aliq̄ ti-
bi dicā. Incestus est concubinatus
carnalis inter personas eiusdē sā-
guinis sicut cum matre filia vel so-
rore nepte matertera germana et
huiusmodi. v̄l eiusdē affinitatis si-
cut cū consanguinea vxoris p̄prie
vsq; ad gradū prohibitiū et sic cau-
satur ex parte viri incestus. sic etiā
ex parte vxoris quādo cognoscit a
cognato viri sui. deflorans. s. virgi-
nes. quia virginitas est sūmūz bo-
num et angelis comparatur et ei cēte-
simus fructus attribuitur. Et ideo
illicita defloratio virginis scilicet
extra matrimoniū summū pctm̄
ē. et dicitur sup̄rū. Homicida scilicet
voluntarius sicut insidiando ī-
uadendo consiliū et auxiliūz p̄be-
do vel casuāli facto debitā diligen-
tiā non adhibendo. Prohibens
nō remouēdo sic reillicite ex q̄ ho-
miciū sequit opam dādo. Trās-
gressor voti scilicet extra casū necē-
tatis. p̄iurus. s. corā iudice v̄l plu-
rib⁹ ex quo scandalū oritur. Sor-
tilegus. s. diuinatores carminatri-
ces. demonū auxiliū inuocan-
tes et eis reuerentiā facientes. Sa-
crilegus scilicet auferendo rem sa-
crā de sacro loco vel non sacro
de loco sacro v̄l sacrum de non sa-

tro. Ad hunc casum refertur violatio ecclesiarum et locorum sacrorum scilicet violenter homines extrahendo. crimen fornicationis vel sanguinis effusiones in eis perpetrando. Et similiter monialem et mulierem benedictam carnaliter cognoscendo. filiolum suum aut comatrem. Patrem percussor scilicet voluntarie ratione vindicte vel iniurie vel illicitum faciendo ex quo matris aut patris percussio sequitur. Sodomitica scilicet hominis cum homine mulieris cum muliere extra vas debitum vel cum bruto. Ad hunc casum refertur omnis mollicie carnalis procuratio per contactum. Mentita fides cum intentione decipiendi vel damni inferendi ut in seruis apparet qui res domino suorum debent seruare. Similiter ubi alteri preiudicium generatur sicut in debitoribus apparet ubi fidei promisse subueniri potest querendo soluendi dilationes. Ad hunc casum refertur omne periurium perniciosum. faciens incendia domorum ecclesiarum preter casum iusti belli. Probris opprobriorum sponte. et ad hunc casum refertur procuratio sterilitatis et abortiuorum. Et si cecus procreatus et fornicatus fuerit in ventre homicidium est. Et ad hunc casum homicidii refertur eius destructio. Blasphemia id est blasphemias in deum et in sanctos committens. et similiter ad hunc casum refertur omnis idolatria et veneratio demonum. quia est heresis. Hereticus scilicet falsa contra deum faciendo. contra articulos fidei predicando dicendo aperte vel secrete oppositum fidei et omnes factores et consenti-

entes heretici reputantur. Similiter ad hunc casum refertur predictus casus scilicet demonum veneratio et omnis contumelia creatoris. Omnis adulter scilicet accedens ad thorum alterius. vel thorum suum violans illicito concubitu siue fuerit vir siue mulier. Clericum percutiens scilicet animo iniuriandi vel violentiam inferendo in se vel in rebus sibi coniunctis ut vestimentis et huiusmodi. Et si atrocior fuerit iniuria aut enormis ad solum papam pertinet et absolutio. Sunt autem plures qui a suis prelatibus absolui possunt. Primo si percutiens est in articulo mortis. Secundo hostiarius potentis domum tamen ex proposito vel odio non clerum grauiter percusserit. Tertio si dominus seruum percusserit leuiter et maxime quando propter eius absentiam vel defectum dominus damnum incurrit. Quarto mulierem percutiens. Quinto si regularis regularem percutiat nisi sit enormis excessus. Sexto si percutiens sit pauper. Septimo si inimicitias capitales habeat. Octauo si percutiens sit impubes senex vel impotens. Sunt etiam alij septem casus in quibus percutiens clericum excommunicatione non incurrit. Primus si percusserit eum causa discipline ut magister et prelati. Secundus si ex iocosa leuitate percusserit. Tertius si inuenit eum turpiter conuersantem vel agentem cum uxore matre filia vel sorore sua. Quartus si statim vi repellat cum moderamine inculpate tutelae. Quintus si ignoret eum esse clericum. Sextus si inuenit eum in apostasia.

Cap. XIII. De sacramēto

post trinam monitionē ei factam
 Septimus si clericus transfert se
 ad actus penitus prios. ut si fiat
 miles pugil aut bigamus. Simi/
 liter si furto deprehendat aut occi/
 derit. in his casibus percutientes clez
 nec sententiā excoicationis incurrūt
 nec peccant. **Petrus.** Quia ex/
 coicatio sepat hoīem a sacris dicq
 mō in foro penitentie erga excoi/
 catū sit agendū an prius debeat ab/
 solui ab excoicatione qz absoluat a
 peccatis. **B.** Prius debet absol/
 ui penitens a snia excoicationis ab
 eo q habet potestatem absoluēdi eo
 q excoicatio sepat hoīem a sacris
 qz absoluat a pctis nisi casus mor/
 tis imineat in q potest quilibet sa/
 cerdos ab omī excoicatione z ab oī
 pctō absolvere ut dictū est. tñ ei in/
 iungendū est q sanitate recuperata
 ad iudicē ibit ut ei satisfaciāt de e/
 menda z ptumacia. qd si recusaue/
 rit adire iudicē post recuperatā sani/
 tatē fm noua iura in pstinā sniaz
 retrudet ut habet in. vi. li. decreta/
 liū de snia excoicationis. c. Eos q a
 sententia canonis. **Petrus.** Ad
 2 quē ptinet absolutio excoicationis
B. Duplex est excoicatio. vna dī
 maior alia minor. Excoicatio ma/
 ior q lata ē ab hoīe seu a iudice pri/
 net ad deū q tulit sniam excoicati/
 onis aut ad ei⁹ supiorē. Si vō ex/
 coicatio lata sit a iure tūc ep̄s pōt
 absolvere exceptis sex casibus quos
 sibi papa iuris p̄ditor reseruauit.
 Primus est qñ aliquis manus i/
 gessit violentas diabolo suadente
 in clericū vel religiosū. Scdus est
 de illo qui incendit eccliam z ē de/
 nunciatus. Tertius est de illo qui
 frangit eccliam z est denunciatus.
 Quartus est de illo q coicat in di/

uini cū excoicato noialiter a papa
 Quir⁹ ē d illo q falsat lras dñi pa/
 pe. Sextus est de illo q cū excoica/
 tis coicat in crimine p q excoicati
 sunt. nō enī debet absolui nisi ab
 eo q excoicauit. Etia si nō est ei⁹ sub/
 ditus nisi ppter difficultatē accedē/
 di ad ipm et sic absolueret ab ep̄o
 vel a sacerdote p̄prio p̄stita iurato/
 ria cautione q pareat mandat il/
 lius iudicis q tulit sniam. alioqui
 in eandē sententiaz retrudet ut di/
 ctū est in pcedenti articulo. Unde
 scias q ille qui p̄cipat cū excoica/
 to in crimine eū in ptumacia p̄for/
 tando z p̄sulendo ut sniaz sustine/
 at maiorē excoicationē icurrit. nec
 pōt absolui nisi a iudice q tulit sen/
 tentiā. Similiter quando aliquis
 excoicatur a iudice cū suis p̄cipā/
 tibus tunc p̄cipantes cū eo non
 possunt absolui nisi a iudice qui tu/
 lit sententiaz nisi in casu necessita/
 tis ut dictū est. Tamen sciendum
 est q Bonifacius octauus confir/
 mando decretales Innocentiū q̄r/
 ti Et Gregoriū vicesimū p̄mi suoru
 p̄decessorū prohibuit ut nullus iu/
 dicū excoimunicare p̄sumat maio/
 ri excoimunicatione p̄cipantes cū
 excoimunicatis locutione z alijs ca/
 sibus pro quibus participatio so/
 lum minorē excoimunicationē in/
 currit nisi monitione canonica p̄/
 missa aliter nō teneat sententia ut
 habetur sexto libro decretaliū de
 sententia excoicationis. ca. Satui/
 mus. z ca. Constitutio. z ca. Statu/
 tum. **Petrus.** Potest ne excoi/
 catus a iudice inuitus absolui. **B.**
 Immo. qz sicut excoicatio fertur i
 aliū inuitū. ita etiam potest absol/
 ui inuitus. etiam manente excoica/
 tione z contumacia potest iudex q

excoicauit discretè remittere excoi/
cationē iuste latā. si videat expedi/
ce salute illius in quē excoicatio la/
ta est. **Petrus.** Nūquid ille qui
est excoicatus pluribus excoicatioi/
bus potest ab vna absolui sine a/
lia. **S.** Immo. qz excoicationes
nō habent p̄nexionē adinuicē. Et
ideo excoicatus pluribus excoicati/
onibz p̄t ab vna absolui remanēte
alia. **Querit** tamē qñ aliquis est ex/
coicatus pluribz excoicatioibz ab
vno iudice si absoluat ab vna intel/
ligitur absolui ab omnibus nisi cō/
trariū exp̄matur vel pluribz causz
z diuersis sit pluries excoicatus ab
eodem. A diuersis vero iudicibus
excoicatus si absolutus fuerit ab
vno nō est absolutus ab alio nisi
absolutio vnius ab alijs cōfirme/
tur. **Petrus.** Quia excoicatio nō
infligitur nisi pro p̄ccō nūqd pōt
iudex excoicatū absoluerē a pecca/
to pro quo contra eum tulit sentē
tiam sicut ab excoicatione absoluit

S. Tua questio petit potestates
clauū ecclie vt autē scias qd quer/
agnoscere debes ecclie clauē esse
duplicē. Quarū vna est clauis iur/
isdictionis z alia clauis ordiis. Cla/
uis iurisdictionis respicit eccliam
militantē a qua indigni eijciuntur
p̄ potestātē superiorz ad quos spe/
crat iurisditio. z ideo superiores pre/
lati habent hanc clauē iurisdictionis
z ad eos p̄tinet p̄ excoicationē a p̄/
ceptione sacramentoz z cōione fi/
deliuz cōtumaces separare z eos ab
excoicatione absoluerē. z quia non
sacerdotes sicut electi officiales ar/
chiepiscopi z b̄mōi habent hanc cla/
uem iurisdictionis. ideo ipi delin/
quētes z contumaces possunt ex/
cōmunicari z ab excoicatione ab/
soluere etiam excoimunicatiōe iur/
ta. Clauis autē ordinis respicit ec/
clesiam triumphantem z habet di/
gnos ad celum ordinare z indig/
nos repellere. ideo soli sacerdotes
qui sunt mediatores inter deū z
homīnē solum hanc clauē habēt
Et quia per peccatū mortale eijci/
tur homo a regno celozū. ideo ab/
solutio peccati mortalis ad solos
presbiteros pertinet qui huiusmo/
di ordinis clauē habent. Et scias
q nullus a peccato inuitus absol/
uitur licet ab excoicatione inuitus
absolui possit. quia omne peccatū
ex voluntate cōmittitur et proce/
dit. Et si nō esset voluntariū nō es/
set peccatū. Et ideo sicut nō cōmit/
titur nisi ex voluntate scilicet vt sic
a nobis est impetratū voluntarie
ita etia oporet vt voluntarie de/
testetur a nobis. Et sic inuitus nō
absoluitur aliquis a peccato s; ab
excoimunicatione inuitus potest
absolui vt dictū est supra. Ex hoc
igitur patet q licet iudices possint
absoluerē ratione iurisdictionis ab
excoimunicatione non tamē a pec/
cato. Et si dicas q iudex sacerdos
absoluerit ab vtroqz. dico q non
absoluit a peccato ratione qua iu/
dex z ratione sue iurisdictionis. sed
ratōe qua sacerdos z q habet cla/
uem ordinis. Et quia excoimunica/
tio non fertur in aliquem nisi pro
peccato. iō semper post absolutio/
nem iudicis ab excoimunicatione
debet fieri absolutio a sacerdote d̄
peccato. Et hoc debent sacerdotes
laici intimare qui ea non cogno/
sunt **Petrus.** De absoluteione
maioris excoimunicatiōis ad quez
spectat dixisti. Nunc dicas de ab/
solutiōe minoris excoimunicatio/
is

soluere etiam excoimunicatiōe iur/
ta. Clauis autē ordinis respicit ec/
clesiam triumphantem z habet di/
gnos ad celum ordinare z indig/
nos repellere. ideo soli sacerdotes
qui sunt mediatores inter deū z
homīnē solum hanc clauē habēt
Et quia per peccatū mortale eijci/
tur homo a regno celozū. ideo ab/
solutio peccati mortalis ad solos
presbiteros pertinet qui huiusmo/
di ordinis clauē habent. Et scias
q nullus a peccato inuitus absol/
uitur licet ab excoicatione inuitus
absolui possit. quia omne peccatū
ex voluntate cōmittitur et proce/
dit. Et si nō esset voluntariū nō es/
set peccatū. Et ideo sicut nō cōmit/
titur nisi ex voluntate scilicet vt sic
a nobis est impetratū voluntarie
ita etia oporet vt voluntarie de/
testetur a nobis. Et sic inuitus nō
absoluitur aliquis a peccato s; ab
excoimunicatione inuitus potest
absolui vt dictū est supra. Ex hoc
igitur patet q licet iudices possint
absoluerē ratione iurisdictionis ab
excoimunicatione non tamē a pec/
cato. Et si dicas q iudex sacerdos
absoluerit ab vtroqz. dico q non
absoluit a peccato ratione qua iu/
dex z ratione sue iurisdictionis. sed
ratōe qua sacerdos z q habet cla/
uem ordinis. Et quia excoimunica/
tio non fertur in aliquem nisi pro
peccato. iō semper post absolutio/
nem iudicis ab excoimunicatione
debet fieri absolutio a sacerdote d̄
peccato. Et hoc debent sacerdotes
laici intimare qui ea non cogno/
sunt **Petrus.** De absoluteione
maioris excoimunicatiōis ad quez
spectat dixisti. Nunc dicas de ab/
solutiōe minoris excoimunicatio/
is

nis scilicet ut simplex sacerdos possit a minori excommunicatione absolvere

S. sic. sed ut scias ex quibus causetur minor excommunicatio cum ex participantibus maiore excommunicatione veniat his versibus cognoscas. Si pro delictis anathema quis efficiatur. Os orare vale communio mensa negatur. Os. i. osculum dando. Orare. i. ut non oretur cum eo. Communio ut non communicetur cum eo in sacramentis. Glale. i. ne saluetur. Mensa negatur. i. ne comedatur cum eo. Unde in istis casibus minore excommunicatione participant incurrunt et a simplici sacerdote potest absolui. Verumtamen ut dictum est ibi superius. c. de. l. Si participantes excommunicentur a iudice cum excommunicato non possunt absolui nisi a iudice excommunicante. Et similiter participantes in crimine sustinendo et fovendo excommunicatum in crimine pro quo est excommunicatus talis participans maiore excommunicatione incurrunt ut ibi dictum est. s. cap. de. l. Petrus. Nunc

Quid licet cum excommunicato in aliquo participare absque peccato. **S.** l. in his casibus qui per hos versus habentur. Nec anathema tibi solvunt ne possit obesse. Utile lex humile res ignorata necesse. Utile ponitur quod licet homini cum excommunicato loqui pro salute anime sue. Similiter talia verba inferere. ut familiaris et familiarius verba salutis sue recipiat. Lex ad matrimonium refertur quod mulier tenetur semper viro obedire et ei debitum reddere secundum legem. Humile. ad subiectionem refertur. quod filius tenetur obedire patri et ei servire. Et loquitur hic de filiis non de mancipiis. Quia mancipii pueri tenentur evitare patrem excommunicatum. Similiter

servus tenetur obedire domino in quibus est ei obligatus. Nota tamen quod licet vxor possit participare cum viro excommunicato et filius cum patre et servus cum domino. Verumtamen si sententia feratur in verum patrem aut dominum vxorem filios et servos interdicto ecclesiastico supponendo interdicti sunt. nec ad sacramenta sunt recipiendi. Res ignorata. quia ignoratur simpliciter quod sit excommunicatus. Necesse ad necessitatem vite refertur quia peregrinis transeuntibus per terram excommunicatorum licet eis cibaria emere cum non habent aliunde recursum. vel necesse refertur ad excommunicatum cum in articulo necessitatis existit quia tunc subvenitur nature. Ad primum etiam casum scilicet utile ut dicunt quidam repetitio debiti refertur. quia repetitio debiti ab excommunicato potest fieri. quia sic monetur ad salutem suam cum ad satisfaciendum monetur. Similiter omnes casus consimiles ad ipsum referuntur. igitur bene vides quod excommunicatus prius est absolvendus ab excommunicatione a iudice quam a sacerdote a peccatis. Et quomodo sit participandum cum excommunicato et quomodo non. Ad quod pertinet sententiam excommunicationis ferre. qui. s. habet clavem iurisdictionis ordinariam vel delegatam. Episcopi tamen auctoritate propria clavem iurisdictionis habent in suis diocesis et excommunicare auctoritate propria possunt. Sacerdotes vero prochanos excommunicare non possunt nisi excommunicatione eis specialiter facta. aut in casibus certis sibi a iure concessis scilicet furto rapina et homicidio. de excommunicatione igitur duplici dictum est scilicet maiori et minori que licet separet hominem a sacramentis et a

sacramentorum communione non tam
utraque a communione fidelium et a con
sortio. quia maior solus a consortio
fidelium separat et non minor. et de
minori potest sacerdos simplex ab
R soluere. Petrus. Quia in sacra
mento penitentie post absolutio
nem et confessionem sequitur satisfactio.
ideo de modo satisfaciendi mihi di
cas Et primo si sacerdos debeat ta
tam penitentiam iniungere quantam
peccator meruit in peccando. S.
Ad iniungendum penitentiam peni
tenti non potest sacerdos tantam
penitentiam iniungere penitenti qui
pro peccatis mortalibus requiri
tur. Quia in hac vita compleri non
posset. Similiter quod si contritio
contritionis etiam pena diminuitur
quam sacerdos non agnoscit. ideo di
citur quod penitentie sunt arbitrarie
scilicet ad arbitrium sacerdotis qui di
stingere considerat conditiones pe
nitentis et possibilitatem. unde et
si tota penitentia non soluitur in hac
vita que pro peccatis debet in pur
gatorio purgabitur et post hanc vi
tam soluetur. quoniam reatus pene
temporalis semper post confessionem
remanet ad quam fuerat obligatus.
Similiter non oportet quod sacerdos
iniungat penitentiam semper que est a iu
ra constituta propter necessitates per
sonarum sed ut dictum est ad eius arbi
trium discretum est imponenda etc.

Cap. XIII

S Petrus. Unquid infirmus est in
n iungenda penitentia. S.
Non. quia si illa peniten
tia iniungeretur ad illam teneretur
quam tamen facere aut perficere non
possent. Ideo est eis innotescen
da et non iniungenda. unde innotes

cenda est eis ut doleant de peccatis
et consolentur de misericordia dei
et quod per amicos procurent elemosi
nas et orones et missas et huiusmodi
pro ipsis fieri. Similiter quod habeant
propositum abstinendi a peccatis
si de infirmitate conualuerint aut
conualescant et resurgant. Pe
trus. Nunquid potest unus pro alio
satisfacere. Gillo. Ad euidentiam
tue questionis scias duplicem esse
effectum satisfactionis. Primus est
ex alio causarum peccatorum sequentium.
et isto modo est penitentia medici
na quedam ad curandum peccatum si
aut ieiunium et peregrinatio domat
corpus penitentis et attenuat ut am
plius in illud peccatum non cadat
Et isto modo non potest unus pro
alio satisfacere. quia ieiunium et pere
grinatio unius non domat corpus
alterius. Secundus effectus pe
nitentie est solutio debiti peccatorum
precedentium quo debitor penitens
fuerat obligatus post contritionem
confessionem et absolutionem. Et quantum
ad hoc unus potest pro alio satis
facere. Ita tamen quod ille pro quo alius
satisfacit sit in gratia et charitate. et
quod non habeat aliquem defectum pro
pter quem satisfacere non possit. nec
satisfactionem facere quare alius pro
eo facit. quia si in peccato mortali
fuerit satisfactio ab alio pro eo ei
non prodest. et si potens fuerit debet
pro seipso satisfacere. potest tamen
ab alio adiuari. Petrus. Nunquid
quid indulgentie pro sunt peniten
tibus ad solutionem pene ad quam
penitens est pro peccatis obligatus

Gillo Scias quod penitens est ad
maiores penam obligatus quam sit
illa que ei a sacerdote in confessio
ne iniungitur que in purgatorio

Cap. XV. De sacramēto

expurgāda est. Et quia indulgentia ex merito passiōis christi et sanctorum tñ valent qñtū p̄dicant. idō a debito illius pene penitētem absoluit et diminiūt eā penā. Sciās etiā q̄ ad hoc q̄ indulgētie valeant q̄tuor requirunt. viz duo ex parte dantis. et duo ex pte suscipientis. Ex parte dantis req̄rit̄ primo auctoritas et potentia. Et hec p̄tinet iurisdicōni et ad supiores p̄tinet sc̄ ad papā et ep̄os q̄ hñt dīspēsatiōis thesauri eccl̄ie. s. meriti passiōis christi et sanctorum. Sc̄do requirit̄ causa rōnalis dandi. sc̄z utilitas eccl̄ie. Et hec p̄tinet ad clauem scientie. Unde p̄ utilitate eccl̄ie et veneratiōe sanctorum sunt dāde indulgētie. Et sic ista duo. s. auctoritas et utilitas eccl̄ie ex parte dantis requirunt. Et quia papa plenariā potestatem habet sup̄ thesaurū eccl̄ie et alij p̄lati limitatā. idō solus papa habet plenitudinē potestatis dādi indulgētiās. Episcopi vero s̄m eius cōuentiōem. Ex pte vero suscipientis similiter duo requirunt. sc̄z idoneitas et dispositio suscipientis q̄ sit in statu gr̄e et sine peccato mortali. Secūdū est deuotio fides et adimpletio ei⁹ qd̄ p̄ indulgentiā deuorat. Ista igit̄ q̄tuor de necessitate ad h̄ q̄ indulgētie valeāt debēt p̄currere. vt si vnū defuerit indulgētie nō valēt. Sic patet quō indulgentie valēt penitentibus et p̄fessis ad diminiūtōis pene debite pro peccatis.

Cap. XV. Petr⁹

Idem mibi de alijs modis satisfaciendi. Quot sūt par

tes satisfactōnis quibus penitentia sunt iniūgende. S. Tres sunt p̄res satisfactōis. sc̄z oratio elemosyna et ieiuniū. Quia penitētia vt dictū est nō solū est satisfactoria p̄ p̄ctis p̄teritis sed etiā medicina p̄ futura p̄ctā. Ideo conueniēs videtur vt talis penitētia iniūgat̄ q̄ sit in remediū p̄ actiones p̄ctōrum futurorum. Ideo contra v̄brosos et vagabundos oratiōis penitētia imponatur. q̄ oratio eleuat mentē in deū. Contra deliciosos et gulosos ieiunij penitētia deī. q̄ ieiuniū sanat pestes corporis. Contra auaros et ambitiosos pecunie et elemosyne donent̄ vt sic cōtraria p̄trarijs curent̄. Ad oratiōem vero p̄tinent omnia opa carnē affligētia sic vigilie p̄grinatōes ieiunia disciplinē. et h̄mōi. Petrus. De quo libet istoz aliqd̄ mibi dicas. Et p̄mo de oratiōe vtrū semp̄ orādo requirat̄ actual̄ attentio. Billo Actualis attentio necessaria est in oratiōe ad cōsequēdū finem et melius principiū et p̄mū. et quoniam mens hoīs est labilis sufficit habitualis attentio q̄ ex p̄ma attentione actuali p̄cedit et virtutē habet ex eo. sicut videmus in exēplo p̄lectōis lapidis. sicut motio hominis lapidē p̄iciētis durat p̄ essentia actus dum manū lapidi apponit mouēdo. sed virtus secunde motōis lapidis ex vi p̄me motōis mouet̄. licet prime motōis virtus continue debilitet̄. aut quia lapis quiescit aut cōtrario motu mouet̄ nisi itez moueat̄. Sic est suo modo de oratiōe primo mō. q̄ oratio mouet̄ a deuotiōe orantis et attentione actuali s̄m essentia. Sed

quia mēs ad alia propter infirmitatem hominis et euagationē mētis rapiditudo manet attentio virtute et habitualiter. ut mota ab attentione actuali scilicet prima deuotione sicut motio lapidis habet virtutē ex primo mouēte et effectū. sic oratio habet effectū suū ex prima attentione actuali et deuotione. nisi tāta fiat euagatio quod oratio amittat virtutē prime attentionis. Sicut patet in illis quod horas dicēdo ad alia se transferūt. quod nō potest esse sine culpa. Et si ad contrariū mēs orationis se trāsserat sicut ad illicita peccata nō est sine culpa mortali. Ideo necessariū est ut homo in orando vel horas dicēdo frequenter reuocet cor suū ad seipm. Ideo nota quod in oratione triplex debet esse attentio. Prima est ad verba quibus petim⁹. Secūda ad petitionē ipsam. Tercia ad ea que petitionem circūstant sicut est necessitas pro qua deus peti⁹ et rogat⁹. Et si aliqua istarū absit nō est reputanda attenda oratio. quia etiā illi qui nō intelligunt petitiōis verba ad orationē attentī esse possūt. et ideo eis sufficit prima et secūda attentio. ut patet in laicis qui verba latina nō intelligūt. In sūma igitur scias quod euagatio mētis in oratione facta cū proposito nō est sine peccato et impedit fructū orōis. Et si ad contrariū orationis fuerit peccatum mortale. Si vero non fiat euagatio mētis cū proposito sed ex infirmitate mētis solūmodo nō est peccatū nec impedit oratiōis fructū cōtra hanc virtutē ex prima attentione ut dictū est.

B Petr⁹. Nunquid debet oratio

semp esse vocalis et nunquā mentalis. **Sillo.** Oratio cōmunis que fit pro populo a ministro ecclesie debet esse vocalis ut omnibus innotescat. Oratio vero singularis persone siue fiat pro se siue pro alio vel alijs potest esse mentalis. **Ele/rūtamē** ei adiungit⁹ vocalis propter tria. Primo ad excitandū interiorem deuotionē. Secundo ut homo deo seruiat de omnibus quod habet non solū mente sed etiā corpore et ore. Tercio ut mētis affectus vehemēs per vocem exprimat⁹.

Petrus. Nunquid illi qui teneantur ad diuinū fūctiū dicendū. ut pote horas canonicas et illud obmissit est iniungendū quod illud dicat.

Sillo. Non. quia ad hoc seruitiū diuinū est ordinatū ut ordinate dicatur. Et ideo si opteret quod obmittens illud diceret et resumeret inordinate illud diceret. quia forte officiū passionis post pascha. id est iniungendū ē ei aliud: ut pote psalterium vel hmoi.

Petr⁹. Que oratio ad satisfaciendū magis cōgruit que laicis est iniungēda. **S.** Oratio dominica. **Petr⁹.** Edicito mihi que sunt ea que in ea petimus. **Sillo.** Septē petitiōes in ea petimus quas tibi breuiter declarabo. Primo ut fiducialiter ad ipm accedamus cui⁹ charitatē petimus et maiestatem cōfitemur. **Jō** dicimus. Pater noster. Ecce charitas eius erga nos ut ipse ad nos tanquā ad filios condescēdat. Deinde eius excellentiam cōfitemur cum dicimus. qui es in celis. qui es per essentiam: et nunquā deficiis in celis. super omnia excellentiā et potestatem habens. Deinde accedim⁹

d s

Cap. XVI. De sacramento

ad petendū. et quia ipse fons no-
ster est. ideo petim⁹ ut eo fruamur
et eius gloria. Ideo primo petim⁹
nomen eius in nobis sanctificari.
ut sic in eū desiderū nostrum per
dilectionem feratur. Ideo dicit.
Sanctificetur nomen tuū. nō q̄
ipsum sanctū sit: cum semp sit san-
ctum. sed sanctificetur in nobis ut
per illud sancti simus. Secundo
petimus ex hoc eius gloria per-
frui: cum dicitur. Adueniat regnū
tuum. Deinde petimus quinq; q̄
nos ordinant ad ipaz gloriā. quo-
rum duo per se nos ordināt. alia
tria per accidēs. Primū est quod
nos ordiat ad gloriā quod est ter-
ciū in petitiōe ut ei semp obedia-
mus. Ideo dicit. Fiat voluntas
tua sicut in celo ⁊ in terra. Quasi
dicat. Sicut angeli obediunt tibi
in celo. ita obediamus tibi in ter-
ra. Quarto petimus ut deū nobis
subsidiū pueniendi ad hunc finē.
ut vita nostra conseruet tam spiri-
tualis q̄s corporalis. Ideo dicit. pa-
nem nostrū quotidianū da nobis
hodie. siue intelligat de sacramen-
to eucharistie per quē vita spiritu-
alis anime conseruat. siue de pane
materiali per quem vita corpora-
lis conseruat. Deinde petim⁹ tria
que nos ordinant ad ipam gloriā
per accidens per remotionē probi-
bentis. Et sunt tria que nos impe-
dunt ad perueniendū ad beatitu-
dinē. Primū est peccatū. ideo pe-
timus ipm remoueri a nobis ideo
dicimus. Et dimitte nobis debi-
ta nostra. et hec est quinta petitiō.
Secundo petimus temptatiōem
a nobis remoueri que nos distur-
bat. et est sexta petitiō. ⁊ ideo dicit

Et ne nos inducas in temptatio-
nem. Tercio petimus amoueri pe-
nalitatē p̄sentē. Et sic ē septima pe-
titiō: cum dicit. Sed libera nos a
malo. Et sic sunt septem petitiōes
orationis dominice.

Cap. XVI.

Petrus

¶ Vero de secunda parte E
satisfactiōis ut mihi di-
cas. scz de elemosina. an
cadat sub p̄cepto. et q̄t
modis ipa fit. Dillo. Elemosyna
est duplex. quedā corporalis. et a-
lia spiritualis. Et vtraq; cadit sub
p̄cepto affirmatiuo. Et quia af-
firmatiua p̄cepta nō obligāt sem-
per: sed pro loco et tēpore. et fm
conditiōes alias determinatas.
ideo oportet cōsiderare conditiōes
ex parte dantis q̄ det de supfluo
nō solū respectu familie sue cui⁹ cu-
ram gerit. sed etiā considerāda est
ex parte suscipiētis necessitas. scilicet
q̄ ille sit in necessitate cui dat.
Et isto modo elemosyna corporalis
cadit sub p̄cepto. scilicet dare de su-
perfluo ⁊ indigenti. quia dare d̄ ne-
cessarijs sibi aut familie ⁊ ei qui nō
habet necessitatē nō cadit sub p̄-
cepto sed magis sub cōsilio. Sic
est de elemosyna spūali dicendū
q̄ cadit sub p̄cepto p̄ loco ⁊ tem-
pore et alijs circūstantijs. quia nō
est semp corrigend⁹ proxim⁹ s̄
monēdus pro loco et tēpore. ⁊ cō-
siderato modo admonēdi ⁊ corri-
gendi ex parte corrigentis. ⁊ spes
meliorandi ex parte illius qui cor-
rigitur. ⁊ hoc infra dicit. Petr⁹ F
Dic mihi quot sūt elemosyne spi-

rituales. et quot sunt corporales. et dic mihi de ipis. Gillo. Seprem sunt elemosyne spirituales q continentur in hoc versu. Consule castiga solare remitte fer ora. Qui? versus expositione vide infra sub littera Q. Corporales vero elemosyne etiam sunt septem que per hunc usum habent. Visito poto cibo redimo tego colligo codo. Visito scilicet infirmos. poto sitientes. cibo esurietes redimo incarceratos. tego nudos colligo hospites pegrinos vagos. codo scilicet mortuos sepeliendo.

S Petrus. De quo debet fieri elemosyna. **S.** De proprio et non de alieno. Petrus. Ergo de male acquisitis non fit elemosyna. **S.** Scias quod aliquid dicitur male acquisitum tripliciter. Uno modo quia debet restitui ei cui illate acquiruntur. sicut de rapina furto et homicidio. Et de tali non potest fieri elemosyna: sed restituendum est ei cui auferuntur. Alio modo dicitur aliquid male acquisitum et illicitum. quia dans et accipiens contra iusticiam divinam faciunt sicut in symonia. Et tale non est restituendum ei qui dedit. nec est remanendum apud eum qui recipit. sed debet in elemosynis erogari. Tercio modo dicitur aliquid acquisitum illicite ratione actus acquirendi non ratione acquisitionis: sicut in meretricio cuius actus est illicitus. et a deo prohibetur. Tamen illud quod datur pro opere non est illicitum. Sed potest mulier accipere locutiones sui corporis et de ea facere elemosynam. Clerici tamen de eo non debent fieri sacrificium et oblatio ad altare: tam propter reverentiam sacramentum quam propter scandalum: et etiam pro

pter detestacionem peccati. **Petrus.** Nunquid etiam ex acquisitis in ludo taxillorum potest fieri elemosyna. Gillo. Propter ludentium cupiditatem prohibitus est ludus. Ideo ille qui lucratur non potest retinere: nec ille qui perdidit recipere valet: sed est in elemosynis erogandum. nisi contraria consuetudo fuerit que permittit ludos fieri propter recreationem civium solum et non propter lucrandi cupiditatem. Ille tamen qui lucratur ab his qui non sunt sui iuris: sicut sunt minores: furiosi et servi qui res dominorum suorum alienare non possunt: tenetur ad restitutionem dominis quorum res predictae fuerunt. Similiter et ille qui trahit alium ad ludum violenter. vel qui fraudem in ludo committit decipiendo proximum suum: omnes illi ad restitutionem tenentur eis qui amiserunt. nec debet ab eo de illis taliter in ludo acquisitis elemosyna fieri. **Petrus.** Nunquid uxores: pueri monachi servi et huiusmodi possunt elemosynas facere absque suorum superiorum licentia. Gillo. Absolute loquendo illi qui sunt sub potestate constituti debent quibus suis superioribus subiunguntur non licet eis facere elemosynas sine suorum superiorum licentia nisi urgente necessitate. quia cum in necessitate omnia sunt communia liceret etiam ab alieno succurrere indigenti. Unde monachus qui ad administrationem non habet non potest elemosynas facere de bonis sue ecclesie absque licentia sui abbatis et consensu expresso vel presumpto si tamen administrationem habet potest

de rebus sibi commissis elemosinas facere sicut quod cadunt in usum suum. Et idem est de muliere. quia si nihil aliud habeat propter dorem non potest elemosinas facere sine assensu mariti sui expresso vel presumpto si tamen alias res habeat sicut ex lucro suo vel alio modo potest elemosinas facere sed moderatas ne per eas vir depauperetur. Similiter nec servus potest de rebus domini sui elemosinam facere quia licet eas habeat ad dispensationem domini tamen non ad donationem. Clerici tamen aliqua modica que statim possent corrumpi possunt dare. quia in hoc consensus domini esse presumitur. Eodem modo dicendum est de filiis et filiabus et familia. quia licet filius vel filia sit heres patris quia tamen nondum habet dominium supra res patris eas dare non potest ut prius.

R. Petrus. Numquid clerici tenentur erogare ea que sibi superflua sunt. **S.** Clerici de rebus premoniorum suorum possunt uti pro libito voluntatis sue dum tamen peccatum non fuerit scilicet luxuriando usurando et hominibus. ideo possunt eas servare propter relevationem penuriarum suarum. Etiam eas amicis suis distribuere. unde eas sic servando aut dando non peccant. dum tamen modum servandi non excedunt scilicet furando eas tempore necessitatis et subveniundo pauperibus. De rebus vero ecclesie cum clerici non sint domini sed ministri soli si superflua pauperibus non erogent peccant. Clerici tamen scias quod bona ecclesiastica tripliciter dividuntur. quia quedam sunt pauperum. et que nec retinetur et non distribuit fur est et latro. Alia sunt que cedunt in partem ecclesie ad ecclesiam reparandam. et hec etiam in

alios usus converti non debent. Alia sunt ad usus ministrorum sicut sunt prebende et hominibus in his est dicendum sicut de premonitionibus bonis dictum est quod servando ea moderate pro necessitatibus suis non peccant. etiam possunt in necessitate suis amicis carnalibus de illis moderate subvenire.

Petrus. Quibus danda est elemosina utrum propinquo vel meliori vel ei qui magis indiget. **S.** indigenti danda est elemosina et magis indigenti nec danda est sed elemosina meliori et sicut virtutes deo propinquo sed magis indigenti cum elemosina divinitus sit instituta ad proximi necessitates sublevanda. Sed nota quod in elemosinis debent tres gradus constitui. scilicet honestum debitum et necessarium. Unde honestum est ut propinquo si indigeant prius subveniantur. Debitum autem ut benefactoribus subveniamus et precipue melioribus. Sed necessarium est ut magis indigenti subveniamus. Et sic amicis et propinquo prius est subveniendum in necessitate. Tamen ex radice caritatis quidam nobis forte coniunguntur et nobis obveniunt ut prius eis subveniamus ceteris paribus. Clerici tamen ex merito caritatis meliori et utiliori ad bonum cum est prius est subveniendum et elemosina danda quam propinquo. ideo non sunt immunes a peccatis que indignos penes ad beneficia ecclesiastica promouet dignis et melioribus relictis. Et sic breviter prius est amicis subveniendus in necessitate urgente. cessante tamen necessitate meliori et utiliori est subveniendum. et elemosina magis indigenti distribuenda. **Petrus.** Numquid ioculatoribus danda est elemosina. **S.**

Quāz licitū est eis dare z qñqz nō. qm̄ lud⁹ necessari⁹ ē ad p̄suatōem vite hūane. qz q̄es in ludo acq̄rit z in eo habet solaciū humane nature. Et ideo s̄m p̄m z Tulliū v̄ tuosum est vti ludo honesto tēpe debito. Ideo ludentib⁹ p̄ op̄ r̄ere atōem hoīm ludo honesto z tēpe debito licet aliqd dare p̄ fuitio et labore et elemosynā facere. Distribui onib⁹ v̄o et ioculatorib⁹ v̄tentib⁹ v̄bis inhonestis vel factis nō licet dare aliqd. qz eoz dicta vel facta sunt magis ad p̄fusionē q̄ ad consolationem. Ideo q̄ talib⁹ donat peccat. qz eos fouet z sustinet i peccatis. **Petr⁹.** Nunqd pōt aliq̄s sibi metip̄i facere elemosynā. **S.** proprie loq̄ndo nō. sc̄z loq̄ndo de elemosyna cor̄pali. qz elemosyna est op⁹ misericordie. misericordia autē alienā miserā respicit. z illam sibi facit. Ideo null⁹ p̄p̄e sibi met elemosynā facit. verū tamē ex cōse q̄nti pōt sibi cōmodū facere ex elemosyna. sicut cū distributoz elemosynaz facit cōmodū ex elemosynaz administratōe. Sibi etiā pōt accipere si indigēs fuerit z necessitate habuerit sicut daret indigēti aliq̄. **Petr⁹.** Nunqd licite p̄nt differri elemosyne que debent p̄ defunctis distribui absq̄ defunctor⁹ detrimento. **S.** Absolute loquēdo si dñt differri sed statim distribui. T̄erū tamē si executor aliq̄ntuluz differat dare vt res defuncti amplifiet eas pl⁹ vendēdo v̄l meliorādo nō peccat s̄z laudabile ē. si vero ecōtrario faciat per negligentiam suam vel suum proprium cōmodum procurādo sine defunctorū cōmodo peccat. **Petrus.** Nunquid ex tali dilatōe defunct⁹ pa-

ti⁹. **S.** Scias q̄ duo detrimenta patit⁹ defunct⁹ ex dilatōe distribu tōis elemosynaz. Primū detrimē tū qd patit⁹ est tolerātia pene. Secundū est subtractio remedij z adiutorij. Ex p̄te aut elemosyne sunt duo remedia. Primū est meritis elemosyne. sc̄m est effectus elemosyne. Defunctus nullū detrimē tū patit⁹ p̄pter dilatiōem distribuētis nec maiorē penā patit⁹. sed q̄ntum ad effectū elemosyne q̄ est adiutorij z remedij. defunct⁹ patit⁹ non q̄ntū ad penā s̄z qz remedij suffragioz ei nō adhibet p̄p̄ tarditatem distribuētis. Et ideo peccant q̄ elemosynas defunctor⁹ absq̄ ratione differūt nec distribuūt. et sibi p̄is damnationē acq̄rūt Et hec sint dicta de elemosyna cor̄pali. **Petrus.** Dic mihi de elemosyna spūali q̄t modis habet fieri. **S.** septē modis fiūt elemosyne spūales. vt habet in hoc versu. **Cōsule castiga solare i mittere fer ora. Cōsule. s. i. grātē. castiga. s. deli q̄ntē. solare desolatū. remitte. s. iniurie reatū. fer. i. supposita lapsū. ora. p̄ proximo.** **Petrus.** De castigatōe fraterne correptiōis volo audire. Et p̄mo vtrū sp̄ debeā corrigere d̄ linq̄ntē z nunq̄z dimittere. **S.** Sicut dictū est supra in p̄ncipio hui⁹ capituli fraterna correctio cadit sub p̄cepto affirmatiuo. z ideo suas circūstantias req̄rit. qz nō q̄cūq̄ loco et tēpe. Et ideo scias q̄ triplici rōe fraterna correctio dimittitur. Primo rōe charitat⁹. et h̄ cū p̄babiliter timeat ne deteriores fiāt delinq̄ntes corrigēdo. vel alios a bono impediāt vel a fide auertāt. vel ob h̄ infirmos p̄māt vel a via bona z pia eruditōe impediūt. a talib⁹

Cap. XVII. De sacramento

correctio p loco z tpe licz abstinere vt dicit Aug. Nō videt esse cupiditatis occasio sed piliū charitatis. Scdō ptermittit correctio fraterna cū pctō mortali. s. qñ propter timorē mundanū vel cupiditates seu fauorē peccator dimittit corrigi. Et pūpue qñ psumit q propter correctōez nō posset a pctō retrahi. Tercio mō obmittit fraterna correctio et h cū pctō veniali. quādo scz propter aliquē timorē vel cupiditatē qd efficit tardior ad fratres corrigendū. Tamen propter hoc nō dimitteret fratrem corrigere si d eius emēdatōe speraret. Et sic sancti vñ qñ negligūt corrigere delinquentes. Tēpus autē quo qd obligat ad correctōem fraternā ē cū delinqns sibi occurrat z mōde p corrigi et sperat eius emēdatio. Et null⁹ est ali⁹ cui ex officio incumbat corrigere. vñ si ille cui incumbit sit negligens in corrigendo. Contra aut excusat qd a pcepto fratne correctionis qñ videt frēm suū ex h deteriorari. vel qñ scit supiorē ei⁹ diligentē ad corrigendū. Petr⁹ Quib⁹ incumbit fraterna correctio. B. Scias q duplex est correctio. Vna que est act⁹ charitat⁹ q sit p simplicē ammonitōem : z tal⁹ pti⁹ net habentib⁹ charitatē siue fuerit subditus siue p̄lat⁹. Et isto mō p inferior supiorē suū delinquentes cū mansuetudinē z reuerētia corrigere. Alia est correctio que ē actus iusticie q sit p punitōez vt ali⁹ magis timeant. et hec p̄tinet ad superiores solū qui nō solū debēt mone re sed etiā punire. Et talis correctio nō p̄tinet ad inferiores respectu superioris cum nō habeat sup ipm iurisdictionē sed mag⁹ ecōuerso. Pri-

ma aut correctio que ē actus charitatis pōt p̄termitti ad tpus scz qñ ex ea dubitat deterioratio seq. Sed scdā que est act⁹ iusticie nullo modo debz p̄termitti. etiā si delinqns deteriorē ex ea. Vñ iudex nullo mō debz p̄termittē sententiā damnatōis in peccantē propter turbatōz aut timorē eius siue suorum amicorū. Petr⁹. Nunqd p̄t peccator corrigere. B. Quicūqz aliū corrigit debet se p̄us a pctō suo mūdare. Vñ de si p̄lat⁹ delinqns corrigit subditū suū delinquentem peccat indigne officio suo vredo. Vñ tamē p simplicē ammonitōem vel rogatōez potest p̄lat⁹ z qcumqz ali⁹ subdit⁹ etiā in peccato notorio existēs delinquentē mōnere vt desistat a pctō suo. z suo exemplo nō incite. Et talis sic corrigendo monēdo z rogādo nō peccat. Petr⁹. Nunqd secreta ammonitio p̄cedit publicā denunciatiōem sicut dñs dixit in euāgelio. Si peccauerit in te frater tu⁹ corripe illū inter te z ipm solū. B. Si pctm fratris est publicū z manifestū dz publice manifestari propter correctōem aliorū vt vite exemplū assumāt. Si vero peccatū sit occultū. aut illud pctm est in nocumētū primorū corporaliū. qz vult i cedere ciuitatē vel aliū occidere. vñ spūaliter qz est heretic⁹. z hoies p uatim a fide auertit. tūc oprz statim q pcedat ad denunciatiōez. nī si firmiter speret q p simplicē ammonitōem possz illa mala impedire. Si vero peccatū occultū sit solus in nocumētū peccatis vñ ei⁹ q eū corrigit debz p simplicē ammonitōem corripī. postea fm pceptum dñi si noluerit emēdari debz coras

duobus vel tribus argui. quando
tamē fama q̄tū potest. et si nō po
test fama ei⁹ seruari q̄ peccatum
suū multiplicat dñs voluit q̄ euz
dispendio fame publice argueret.
Et sic p̄t q̄ ammonitio secreta de
bet p̄cedere publicā denūciatōez
X Petrus. Ergo peccāt religiosi
q̄ fratres publice corā alijs de su
is culpis in capitul' arguūt et p̄cla
mant. S. Non. quia p̄clamatōez
nēs q̄ sūt in capitulis religiosoz
solū sūt de leuib⁹ q̄ fame fratris
nō derogāt. Si vero esset tale q̄d
de quo fama fratris lederet face
ret contra p̄ceptū dñi qui p̄ hunc
modū peccatū fratris publicaret.
etiā si p̄latus p̄cipet. Et generali
ter vel specialiter alicui q̄ publica
ret illud p̄t̄m per quod fama fra
tris possit ledi cū sit occultū nō es
set ei obediendū. Quia cōtra p̄
ceptū dñi nullus tenet obediē. et
qui obediret peccaret. etiā si p̄lat⁹
hoc p̄cipet. Aliter tñ esset si pecca
tū per aliquas suspitōes vel indi
cia aliquāliter publicaret. q̄ in ta
li casu posset p̄latus eo mō quo iu
dex exigendo iuramentū de v̄itate
dicēda p̄cipe. Et sic tibi sufficiat de
elemosyna tam cor p̄ali q̄ sp̄uali.

Cap. XVII. Petr⁹

A d Ic mibi de terciā satisfā
ctione scilicet de ieiunio
an cadat sub p̄cepto.
Billo. Quia per ieiuni
um concupiscētia carnis reprimi
tur. mens eleuat. virtutes conser
uantur. Ideo ieiunium consequen
ter est de p̄cepto iuris diuini et

naturalis. Sed determinatio tē
poris ieiuniorū et modus ieiunā
di ad ius positivū pertinet et ad p̄
latos ecclesie. Et isto modo ieiuni
um cadit sub p̄cepto ecclesie. Unde
de qui et contemptu vel sine cau
sa rationabili ieiunia transgredit
peccat mortaliter tanquam con
temnēs ecclesie mandatū siue p̄
ceptum. Petrus. Qui sunt q̄ B
a ieiunio absoluntur. Billo.
Pueri. debiles. infirmi et necessi
tate cōpulsī. Petrus. Ad quot
annos tenent pueri ad ieiunia ob
servanda. Billo. Ut cōmuni
ter dicūt vsq̄ ad vigesimū annum
quia pueri p̄pter nutritiue et au
gmentatiue virtutē indigent pau
co cibo et frequenti q̄ diu sūt in tē
pore augmētī. Tēpus aut illd fm
philosophū est tēpus vigesimipri
mi anni. Unde i summa Raymū
di ca. de ferijs in glo. dicūt q̄ pueri
a. xxi. et supra ieiunare tenent. Nec
ante etatem credo aliquē esse com
pellendū ad h̄mōi ieiunium nec sta
tim post. Quia quidā sunt pueri
in. xxi. anno vel in vigesimo secun
do anno debiliores q̄ alij in. xx/
viij. Unde in talibus ad arbitriū
boni viri recurrendū est. Et sequi
tur ex dictis illius glose. q̄ pueri
vsq̄ ad illud tēpus ad ieiunia non
tenentur. Ista tamē nō sunt pu
blice p̄dicanda cum ad concupiscē
tiam iuuenes et ad gulam facilli
me moueātur. Ideo conueniens
est vt ante dictum tempus ad ex
ercenda ieiunia moneantur fm q̄
eorum virtus roboratur. Eodem
modo etiam iudicādum est de in
firmis. quia fm arbitriū boni vi
ri limitandū est eoz ieiunium.

Petrus Quid dicendum est de pegrinis et laborantibus. **S.** De pegrinis scias quod si pegrinatio commode differri potest deest pretermitti et ieiunium perfici. Si vero necessitas imminet quod pretermitti non possit nec differri pegrinatio quia compellunt homines ire in exercitum ex precepto ecclesie sicut trans mare tempore passage. vel cum aliud iter necessarium arripuerit quod oportet facere a ieiunio excusant si ieiunare non possint. Unde si propria voluntate iter pegrinationis arripuerit in quadragesima cum ad illas non teneant vel alio tempore procedenti illas peregrinationes possent fecisse non excusant a ieiuniis. et si ea transgrediantur peccant. et tenent alio tempore ieiunia fracta recopescere secundum consilium ecclesie. Unde super hoc a suis presbyteris ante quadagesimam sunt monendi. **¶** De cursoribus magnatum quod usus est necessarius si currere oporteat et ieiunare non possint excusantur. De laborantibus et operariis vinearum terrarum metallorum et ceteris talibus ubi opus eorum est cum magno labore faciendum si adeo sint pauperes quod per se ipsos opteat colere vineas proprias aut aliunde victum sufficientem non habeant per se et familia sua cuius curam habent nisi laborando et laborare non possint nisi ieiunia frangant possunt ieiunium frangere et laborare. Si vero si servi sint et rustici qui debeant operari dominis suis non peccant mortaliter ieiunia frangendo. hoc tamen per dispensationem ecclesie utile est fieri. Si vero operarii divites sint qui possint per alios opera sua perficere non excusantur. Sed si velint operari personaliter. ita laborem suum partiant ante prandium et post prandium laborando quod non oporteat eos ieiunium solvere.

Unde constat quod intentio maioris lucri et non necessitas non excusat operarium a ieiunio. nec sunt immunes a peccato qui operarios conducere volunt nisi tali pacto quod ieiunium solvant ut plus operentur. nisi forte sit necessitas que festinationem operis pro qua laborant exposcat. **Petrus.** Quid de fuitoribus nobilibus. **S.** De fuitoribus nobilibus qui habent servum ad mesas eorum ex causa necessaria si aliquantulum perveniant horam comedendi non ex toto comedendo. et prelibent id est gustent modicum. et ne propter debilitatem in fuitendo deficient. et si faciant iam positis mensis vel parva antea quod propter continuationem temporis totum debeat reputari una mensa. nec credo quod peccet. sicut non peccat fuitentes mediocriter personarum qui surgunt de mensa domorum suorum et vadunt ad vinum vel portet encenia et iterum reverteres comedunt. Item credo de regularibus qui legunt legendas ad mesas in refectorio id est esse sic dictum est de fuitoribus divitum vel nobilium. dum tamen hoc ex licentia faciant. De ieiuniis autem et novitiis super solvendo ieiunio vel non solvendo credo quod teneatur magis discretorum prelatorum suorum aut dispensationi quam proprio iudicio acquiescere. **Petrus.** De pignatibus et nutricibus quod dicendum est. **Sillo.** Si timeatur probabilitate de periculo earum si ieiunauerint sic de periculo fetus in utero in pignatibus vel de victu pueri ad ubera in nutricibus non solum possunt solvere ieiunium sed etiam tenent. Quantum autem ad dispensationem ieiunij si prestat omnibus vicinis de causa propter quam solvendum est ieiunium non est necessarium quod petatur dispensatio. Si autem dubium est illis quibus solvendum est ieiunium

z alijs petat dispensatio ab episco
po aut ei⁹ penitentionario si epus
defuerit. si vero nō possit hñ vter/
q; sufficit licentia pprii sacerdotis
Sicr si causa sit manifesta in infir/
mo z nō sit manifesta alijs debet
petere licentiā frangēdi ieiuniū p/
pter scandalū aliorū. Null⁹ em̄ au
toritate ppria debet ieiunia fran/
gere ab ecclia instituta. Omnia enī
hec q̄ de ieiunio dicta sūt req̄re in
sūma Raymūdi in glosa. c. de feri

f is. Petrus. Paup̄as excusat sp̄
a ieiunio. **S.** Illi paup̄es q̄ non
pñt hñe simul illd qd̄ ad vñā cōesti
onē sufficere d; excusant a ieiunio.
sic sūt illi q̄ seriatim q̄rūt panē. illi
aut̄ q̄ pñt hñe panē nō excusantur

S Petrus. Que sūt tpa ieiuniorū

S. Primū tpus ē in pñapio ve
ris ante festū pasche. s. tps q̄drage
sime tā ppter refrenationē p̄cupis/
centie q̄ multū viger in illo tpe q̄
ppter p̄pationē ad gl̄iam q̄ p̄fert i
baptismo q̄ solennizat i vigilia pa
sche. q̄ etia ppter dignā sumptiōes
ad sacrm̄ eucharistie qd̄ q̄libet fi/
delis xpian⁹ tenet assumere. Item
ppter ieiuniū q̄dragesime i q̄ oīm
dierū q̄si decimā soluem⁹. Etia in
singulis q̄dris anni tres dies ieiu
niū instituti sūt q̄ quasi in p̄mitias
cōputant z ad expianduz pctā sin/
guloz quadrarū. etia dicūtur ieiu
nia q̄ttuor tpm̄. Sicr in solēnita/
tibus p̄cipuis ieiunam⁹ vigiliā vt
p̄mptiores ad deuotionēz simus
ad solēnitates sanctorū celebra/
das z obfūadas. Et q̄ lz oīm tem
pore ieiuniū sit laudabile diebus
tñ dñicis nō ieiunam⁹ cū sint dies
leticie z nō afflictiois. Sicr ad de
testationē erroris manicheoz q̄ il
lo die ieiunabāt. Petrus. Que

cibaria sūt sumēda z q̄ntū in die.

S. Illa cibaria sūt sumēda in ie
iunijs q̄ p̄cupiscentiā nō mouent
vel min⁹ mouēt. vñ carnes aialū
z lacticiā cū multū p̄formen tēcō
plexioni hoīm z statim p̄uertātur
in materiā seminis. phibita sunt z
maxime in q̄dragesima. Quia vñ
p̄sces nō ita p̄formant cōplexiōi
hoīm. nec ita cito in materiā semi
nis p̄uertunt sicut z carnes iō non
phibiti sunt. In alijs vñ ieiunijs
fm̄ obseruatiōes locoꝝ. s. t̄ abstinē
tia a lacticijs z ouis. vinū aut̄ lz
inflāmet p̄cupiscentiā. tñ nō phibe
tur ieiunātib; qz ei⁹ inflāmatio nō
tñ durat q̄ntū inflāmatio p̄cupis/
centie q̄ p̄cedit ex esu carniū sed ci/
to transit. Sicr nec phibet ppter i
pedimentū digestiōis q̄ nimis de
bilitaret. Petrus. De institutio
ne autē ieiunij scias q̄ institutus ē
vt ieiunātes semel in die tñ come
dant. licet possint pluries bibere p
pter digestiōē. Sicr sumptio ele
ctuarioz z aliarū medicinarū ieiu
niū illud ab ecclia institutū nō sol
uūt. nisi forte sumeret aliq̄s in ma
gna q̄stitatē in fraudē p̄ moduz ci
bi qz sic ieiuniū frāgeret. Hora au
tē comedendi est hora nona vl⁹ cir
ca quia tali hora christ⁹ emisit spi
ritum quia ieiunantes debent con
formari passiōi xp̄i. Nec requirit⁹
determinate hora nona fm̄ subti
lem existimationēz sed solum fm̄
grossā m̄ vt si circa horam nonam
prop̄ necessitatē tamē potest ali
quantulū p̄ueniri. Et ista de ieiu
nio tibi sufficiant.

Cap. XVIII.

Petrus.

Cap. XVIII

De sacramento

天

D Ic mihi de restitutione q̄ ad
satisfactionē. videt̄ p̄tinere
vtz. ip̄a sit de necessitate sa/

lutis. B. Sic. qz seruire iusticie ē
de necessitate salutis. Restitutio au
tē est actus iusticie cōmutatiue. qā
alteri reddere qđ suū ē: est iusticia.
z ideo restitutio est d̄ necessitate sa

2 lutiſ. Petrus. In furto rapina
z hmoi dñz ne reſtitutio fieri. Bil/
lo Rē alienā furtiue recipe aut ac/
cipe nō licet z q̄ eam accipit ad re/
ſtitutionē teneſ niſi i caſu extreme
neceſſitatis in q̄ om̄ia ſūt cōia. nec
hoc habet rationeſ furti. Uerū ta/
mē in rebz minimis q̄ tan q̄ſ dereli/
cte vident̄ a dño furtū nō cōmitti/
tur ſi accipiant̄ occulte ſicut eſt ac/
pēna z hmoi. nec ad reſtitutionē ac/
cipiēs teneſ niſi ille q̄ accipit hēat
animū furādī z p̄mo nocumētū
inferēdi. quia ſic furtū cōmitteret
z peccaret z ad reſtitutionē tenere/
tur q̄uiſ p̄uū eſſet. Scias tñ q̄ ſi
quis accipit rē alterius occulte au/
ctoritate iudicis hoc decernēt̄ fur/
tū nō p̄mittit qz ſibi factū debitū
ſentēntialiter eſt adiudicatū. Pe

Mtrus Utrille q rem suā occulte ac
cipit ab alio detentā furtū p mittit

B. Nō. nec ad restitutionē tene-
tur cū nō grauet eū q̄ iniuste retinet
sed peccat cōtra cōmunē iusticiam
cū ipe vsurpet sibi sue rei iudiciū
ordine iuris p̄termisso ⁊ tenet deo
⁊ fiteri ⁊ satisfacere. Querūtamē q̄/
dā dicūt q̄ si p̄sona q̄ rē detinet sit
ita fortis q̄ alius p̄tra eū nō pos-
sit litigare. in accipiēdo sic rē suam
nō peccat qz ibi obtinet vim iuris
Similiter si iudex sit absens vl' fa-
uorabilis iniuriati. qz in talibus vt
dicūt ꝛcedit cuilibet a iure q̄ quoq̄
mō rē suā recipiat ⁊ nō peccat. nec

ad confessionē tenet. & hec est opinio
Bodefridi quo tlib. suo. xij. q. xviij
Opinio tñ Thome q̄ p̄ma est cō/
munis tenet. De his vō q̄ res suā
apud aliū depositā furtiue accipi/
unt. scias q̄ peccant & grauāt depo/
sitariū & possent cōpelli ad reddē/
dum idō ad reuelandū tenent & ad
releuandū grauamē depositarij .

Petrus. Nunquid potest aliquis rem iniuriantis accipere furtive pro re sua violenter detenta. **S.** Res alterius loco rei sue ablata etiā violenter cū in re illa nunquā dominiū habuerit nō licet accipere alicui z qui hoc facit peccat z ad restitutionē tenet. z hec est opinio magnorū. Alij dicūt vt sup̄ qd verū est qd dictū est si possit re suā ordine iuris repetere repetat. Tlerūtamen si nō possit ppter potentiā iniuriātis z absentia iudicis vt dictū ē p̄t vsq; ad valorē sue rei de reb; detentis accipere cū res detinentis sint pro re detenta obligate erga opp̄sum z hoc ei ius pcedit. Tlerūtamen tutius est vt nihil accipiat alienus cū iusta estimatio difficiliter habeatur z ad accipiendū sint hoīes p̄ni

Petrus. Utrū rapina sit graui-
us ⁊ detestabilius peccatū q̄ fur-
tum. Billo. Sic inq̄tum magis
repugnat voluntati eius cui aufer-
tur. Unde furtum cōmuniter per
ignorantiā illius cui auferitur fit.
sed rapina per violentiā. ideo cum
nullus potentiam habeat sup̄ ali-
um nisi per potestatem publicā. ideo
quicūq̄ violenter alteri aliquid au-
fert non vtens potestate publica
rapinam cōmittit et ad restituen-
dū tenetur Principes tamen qui
sunt custodes iusticie propter con-
seruationem iusticie et rei publice

si exigant quod eis sine iusticia debetur. etiam si violentiam adhibeant non committunt rapinam. Similiter ad impugnandum hostes si per violentiam a subditis accipiant rapinam non committunt. Si vero absque ratione et contra iusticiam aliquid abstulerint violenter rapinam committunt et ad restitutionem tenentur sicut latrones. Similiter illi qui in bellis prestant si bellum fuerit iustum rapinam non committunt licet peccent ex nimio appetitu accipiendi. si vero iniustum bellum habeant peccant in accipiendo et rapinam committunt et etiam ad restitutionem realem tenentur.

Cap. XIX.

Petrus.

¶ Trum liceat aliquid accipere de pecunia mutuata. Et si accipiat si ad restitutionem teneatur. Gillo. Ad dissolutionem tue questionis scias premitus quod quedam sunt res quarum usus est ipsarum consumptio sicut pecunia consumitur distribuendo vinum bibendo. bladum comedendo et similia. et in talibus rebus cum non habeat usum fructum non potest seorsum computari res et usus rei. sed cui conceditur usus rei conceditur ipsa res. Et cui tales res conceduntur per mutuum transfertur in eum cui mutuatur ipsarum dominium. Unde quicumque mutuat alteri pecuniam seu bladum vinum et huiusmodi non potest retinere super illud dominium cum utendo corrumpatur. Et ideo usus talium rerum vendi non potest. quia si quis vellet vendere bladum vel vinum et seorsum usum vini vel bladi venderet eandem rem bis ven-

deret quia venderet illud quod non est cum iam vinum sit potatum vel bladum comestum et sic contra iusticiam faceret et peccaret. Similiter modo qui etiam mutuat vinum vel triticum et petit unam recompensationem equalem rei et aliam recompensationem pro precio usus rei contra iusticiam facit. Et tale mutuum vel venditio usura dicitur que sine papiam est incrementum fenorum. Et sic in omnibus talibus rebus que utendo consumuntur pro usu rei nihil suscipiendum est quia usura est. Sunt autem alie res quarum usus non est ipsarum rerum consumptio et habent usum fructum sic agere equus domus horreum et similia. et in talibus potest vendi res seorsum et usus rei et etiam mutuari. sicut cum aliquis mutuat equum aut agrum vel domum potest pro usu domus equi aut agri accipere preterea et si non peccat. unde manifestum est cum usura sit contra iusticiam ut dictum est preterea et restitui oportet nec propter hoc peccat ille qui propter necessitatem suam accipit pecuniam alteri sub usura quia sue necessitati subvenit. secundum enim est si aliquis sumeret sine necessitate pecuniam sub usura et sic peccaret et usurarius induceret ad peccandum. Si vero ille est princeps peccati usurarius qui sibi prebet et prestat pecuniam ut ex ea usuras exerceat. ¶ In generali igitur scias quod non licet pro pecunia mutuata vel quocumque alia re que utendo consumitur preterea exigere quod preteritatem pecunie vel rei mutuate seu valore tempore que mutuat. unde manifeste usura premitur et peccat quod bladum vinum et homini mutuatur et venditur ad preteritatem tempore sequenti quia reus rei iam preteritatem venditur sibi et tempore. sicut illi qui vendunt res suas carius quam sit iustum preteritatem propter solutionis terminum usura premitur quia expectatio

solutionis habet rōnez mutuū. z in hoc etiam tpus vendūt. Sīlīr qui emit rē min⁹ q̄ sit iusti p̄cū. ppter anticipationē solutionis vsurā cōmittit. Quia illa anticipatio temporis h̄z rōnē mutuū citius q̄ precius est z illud qd dīmittit a iusto p̄cio. Et hoc maxime in verbis que tradi nō p̄nt sicut sūt illi qui emūt bladū in herba z h̄mōi. Sīlīr q̄ debet ad certū terminū pecuniaz vel aliud si aliquid sibi dīmittat vt citius soluat vsurā cōmittit mani⁹ fesse quia tps solutionis vendit z ad restitutionē tenet nec excusat p hoc q̄ soluēdo añ terminū. grauatū vel ab alio inducat. s. ab eo cui debet Sīlīr illi q̄ accipiūt pecuniā mutuo sub vsura z volētes recuperare vsuras vendēdo pannos aut alia mobilia plusq̄ valēt propter expectationē solutiōis vsuraz cōmittunt cū in hoc tps vēdatur z illa expectatio rōnē hēat mutuū. nec possūt se excusare eo q̄ volunt se seruare indemnes recuperando in hoc vsuras q̄s debent. Possūt tamē mercatores licite vendendo res suas repetere moderatas expēsas quas fecerunt in portatiōe earū sicut patet in pānis z similib⁹ nec tamē p̄nt repetere expēsas supfluas Item scias q̄ si alicui p pecuniā obliget dom⁹ aut ager aut alia res cui vsus p̄cio extimari d̄z ille q̄ mutuauit vsū illius rei debz cōputare in solutiōē z restitutiōnez pecunie mutuate. nisi forte talis res fuerit cuius vsus inter amicos z cedi cōsuevit sine p̄cio sic est liber z h̄mōi. igit̄ sūmatum teneas q̄ nullo mō licet aliq̄bus pro pecuniā mutuatā aliqd accipere qd possit pecunia mensurari. nec etiā

p alia re h̄nte vsūfructū vt dictū ē

Petrus. Ergo ille q̄ mutuauit z damnum incurrit ex mutuatōe pecunie sue nō poterit damnum repetere vt videt̄. S. Scias q̄ ille qui solūmodo amore z beniuolentia mutuat alteri pecuniā vel aliā rez z nō pro p̄cio potest ex pacto deducere cū eo q̄ mutuū accipit recōpensationē dāni qd mutuans incurrit ex eius mutuatione. sicut cū debet reddere pecuniā ad certū diem z ip̄e nō soluit z ppter defectū solutiōis mutuans damnum incurrit potest repetere dānū suū nec h̄ est pecuniā vendere s̄ se indemne seruare. Petrus. Nūquid fauor aut obsequiū potest accipi pro pecunia mutuatā. S. Beniuolentia amor z h̄mōi p̄nt ex mutuo recipi cū nō possint pecunia mensurari mun⁹ tñ ab obsequio vel a lingua nō pōt recipi sed repeti. sic nec munus a manu cū possit mensurari pecunia. qd patet in seruientib⁹ q̄ obsequiū suū vendunt. Uerū tamen tale mun⁹ ab obsequio vel a lingua ex sola beniuolentia pōt recipi nō quasi ex recōpensatione mutuate pecunie. s̄ etiā posset mun⁹ a manu recipi vel donū gratuitū nō ex pacto tacito vel exp̄sso. q̄ etiam dās donasset añ q̄ mutuo pecuniā recepisset. ideo donū ex beniuolentia solūmodo potest mutuantē recipere. q̄ ppter mutuationē nō efficit̄ peiorē z ditionis. Etia nota q̄ l̄z nō possit p pecuniā mutuatā plus exigi q̄ pecunia cui ille q̄ cōmittit pecuniā mercatori vel artifici per modū societatis potest ille q̄ mutuat ptem lucri qd ex ea prouenit experere sicut de re sua quia de minū pecunie nō transfertur in euz

Q

R

cui pmissit sed magis remanet i mutante. et hoc intelligit qñ pñculuz dñi nō solū spectat ad suscipientē sed etiā ad dantē et mutuantē. et sic bene licitū est qd vnus soci⁹ det pecuniā et ali⁹ suppleat laborē. **Petrus.** Dictū est: qd capīt p vsurā ē restituendū. Nūquid gñ omnia q lu crata sunt ex pecunia vsuraria sūt restituenda. **S.** Possessiones que ex vsuris sunt compate nō fuerūt nec sunt eoz quoz fuerūt vsure et ideo nō sunt eis totaliter restituē/ de cū ex industria sua et labore suo ille q recepit vsuras eas acquisierit et forte qz plus valent q̄ vsure. s; quia obligate sunt in his quoz fuerūt vsure ideo pñcipit q vendatur et ipaz pñcia restituant fñ qñtitatē vsuraz receptaz. Et sic intelligit il la decretalis extra de vsuris cū tu sicut asseris. Nota tñ q ille q recipit domū aut agrū aut aliā rez q habet vsum fructū ab alio sub vsuris. nō tenet solū restituere domū vel agrū vel aliā rem quā accepit. sed tenet inde fructus pceptos restituere. qz fruct⁹ illaz rez sequūt eas et eis debent. Aliud est tñ de rebus q nō habent vsū fructū vt bla dū vinū et hñmōi. qz solū eas tenet restituere ille q eas p vsurā recipit nec illud qd acquisitū est ex eis rebus est restituendū cū nō sit fructus eaz sed humane industrie nisi forte p detentionē illius rei alter cuius est res que est p vsurā extorta sit nimis dānicatus. qz tūc q p vsurā eam recipit tenet ad re/ compensationē nocu mentu.

Cap. XX.

Petrus

T d Jc mihi de restitutione aliarum respicit de nocu

tis illatis in psonā vel in rebz. **S.** De dāno illato in psonā sicut ē ab scisio mēbri vel defloratio virgīs. qz nō pōt restitui ad equale cū mēbrū abscisū et integritas vel vginitas restitui nō possunt. debet fñm recōpensationē restitui sicut in pecuniā vel honore ad arbitriū boni viri. et hoc intelligit de puella quādo p violentiā corrumpit. qz si ex voluntate eius sine fraude aut violentia corrumpit nō tenet ad restitutionē q eā violauit. De fama scias q tripliciter pōt q̄s alterius famā auferre. Primo modo vez dicendo et ordine debito seruato sicut pdendo crimē alteri⁹ fñm ordine iuris. et sic nō tenet restituere. Scdo vez dicendo sed nō ordine debito. et sic tenetur ad restitutionē fame quantū potest absq; mēdacio. s. dicēdo se malū dixisse vel eum iniuste diffamasse. Et si ei famā restituere non potest debet ei aliter recompsare. Tertio falsum dicendo et manifeste. et sic tenetur famā restituere et quibus prodūt etiam falsum crimen se mentitum fuisse et superflūū dixisse. Et scias q illi qui habēt ex officio suo p ouidere salutē alioz peccant nisi infamā a se repellant cū fama sit necessaria ad edificationē proximoz. Repellitur autem infamia dupliciter. vel causam infamie subtrahendo vel linguas detrahentium cōpescendo. **Circa hoc restitutiōne faciēda prop̄ dānū illatū in rebus.** scias q aliquis dānatur in rebus dupliciter. Vno mō qd aufertur ei quod actu habet. et tale dānū restituendum est fñm recōpensationem equalē sicut comburendo domum vel interficiendo

Cap. XXI De sacramento

equū. et huiusmodi restitutio debet fieri secundum valore domus vel equi. Secundo impeditur aliquis ne adipiscatur illud quod erat in via saluandi. Et tale damnum non oportet restituere ex equale sed secundum iustam estimationem damni cui possit pluribus causis impediri sicut de blado seminato et lucro impedito et huiusmodi non tenetur damificans ad totum puentum restituendum sed solum secundum iustam estimationem damni illati ad arbitrium boni viri. De impedimento vero beneficii ne alter adipiscatur. Nota quod multipliciter potest impediri. Uno modo impedit quis iuste ne alter beneficium vel prebendam obtineat intendens ad honorem vel commodum ecclesie. ut scilicet detur digniori cum alter dignus non sit. et sic restituere non tenetur. Alio modo impeditur iniuste scilicet causa odij vel inuidie aut vindicte si nondum beneficium ille qui impeditur obtineat sed solum sit in via habendi non tenetur impedire ad restitutionem equalem cum ille non sit illud adeptus et posset pluribus causis impediri sed tenetur ad reconciliandum et recompensandum secundum arbitrium boni viri. si vero iam adeptus sit beneficium vel iam firmatum sit quod alicui detur impediens propter causam indebitam ad restitutionem equalem tenetur.

X Petrus. Nunquid semper restitutio facienda est ei a quo res est ablata vel cui damnum inferitur. **R.** si possit inueniri debet ei restitutio fieri vel eius heredi cum una persona computetur cum eo. Si vero sit multum distans debet ei transmitti et precipue si sit res magni valoris. nec ex ea teneat se restituens gra-

uatum quod ei mittat et expensas facere in mittendo. quia hoc est in recompensationem damni illati. quod aliter habuit propter rei sue defectum. Si vero non possit ei commode mitti debet in loco tuto poni et pro eo seruetur. Si autem ille cui est restitutio facienda sit omnino ignotus debet restitutio fieri secundum quod potest per elemosinas vel alio modo secundum consilium ecclesie.

Petrus. Nunquid semper tenetur restituere ille qui damnum inferit vel rem accipit. **R.** semper tenetur primo et principaliter et alij consentientes ex consequenti. quia ut dicit Apostolus Digni sunt morte non solum qui faciunt sed etiam qui consentiunt facientibus. ideo omnes illi qui sunt causa iniuste acceptionis vel damni illati ad restitutionem tenentur. Contingit autem istud fieri nouem modis qui habentur per hos versus. Iussio consilium consensus palpo recursum. Participans mutus non obstandans non manifestans. Iussio scilicet qui iubet iniuste accipere vel damnum inferre. Consilium qui hoc consulit fieri. Consensus qui expresse consentit sine quo damnum sequi non poterat. Palpo adulando ex cuius adulatione sequitur damnum alterius dicendo esse strenuum factum et huiusmodi. Recursus recipiendo et sustinendo damnum et res ablatas. Participans scilicet socius malefactorum. Mutus scilicet ille cui incumbit ex officio reprehendere malefactorem vel per consilium impedire et hoc non facit ad restitutionem tenetur. Non obstandans scilicet ille cui incumbit ex officio obuiare malefactoribus sic princeps qui subtrahit consilium et inde damnum

Penitentia Fo. XXVIII

num sequitur ipe restituere tenet
cu pmo stipendia sint eis ad hec da
ta. No manifestans. s. ille q tenet
manifestare malefactorē qn lati
tat. Omnes em pdicti ad restitutio
nem tenent. Vltimamē pncipalis
i facto pmo tenetur. scdo exequēs
z psequēter aliq. Et vno restituyente
illi qui damnu habuit aliq eidem
api^o nō tenet. sed pncipal in facto
tenet satisfacere z restituere ei q p
eis restituit. Petrus. Nūqd illi
q in bello aliqd accipiūt rapinā cō
mittunt z ad restitutionē tenentur.

B. Si illi q damnu inferūt iustū
bellū habent nō cōmittūt rapinā
in accipiendo nec ad restitutionē
tenentur licet peccare possint in mō
accipiendi. ppter nimia cupiditate
ex praua intentione. Si vero iustus
bellū nō habent accipiendo cōmit
tunt rapinā z ad restitutionē tenen
tur. Scias aut ad hoc q bellū sit
iustū tria requirūt necessario. Pri
mū est auctas pncipis cu^o mada
to bellū est gerendū qz pncipibus
z publicis psonis ptnet bella mo
uere z nō psonis puatis. Scdm ē
causa iusta vt. s. illi qui impugnan
tur sint culpabiles. Tertio requiri
tur intentio recta vt. s. ille qui impu
gnat in tali bello iusto itendat ma
lum corrigere z bonum promoue
re. Et hec tria concurrunt ad bellū
ad hoc q sit iustum quia si vnus il
lorum defuerit bellum iniustum et
illicitum efficitur. vnde si ille q im
pugnat in tali bello iusto accipit n
tenetur restituere sed ei suū esse cō
ceditur. Petrus. Nunquid pre
scriptio semp valet. **B.** pscriptio
mala fide habita nō valet. Vnde
si quis longo tempore mala fide

prescripsit fm ius canonicū restitui
ere tenetur reddendo quod abstu
lit. Nam ius canonicū semper in
tendit salutem animarū z commo
dum. Nullus autē in peccato mor
tali saluari potest. Ideo qui mala
fide prescripsit in peccato mortali
est cū rem alterius detineat iuste.
Peccatū aut nō dimittit nisi p
restituatur ablatū. Quautē pscriptio
mala fide habita nō sit sine pecca
to habetur extra de pscriptiōib⁹
Quoniam vel omne. vbi dicit q omne
quod nō ē ex fide peccatū ē. syno
dali iudicio diffinimus vt nulla va
leat absq bona fide pscriptio tā
iure canonico qz ciuili. et generalit
sit omni constitutioni atqz consue
tudi deroganda que absq pctō
mortali non potest observari. vn
de oportet qui prescribit q in nul
la parte temporis conscientia ba
beat aliene rei. si vero prescribat bo
na fide possidendo nō tenetur ad
restitutionē. Etiam si sciuerit aliq
fuisse post pscriptionem. Et hec
de restitutione facienda sufficiunt
pro presenti.

Capitulum. XXI

Petrus.

Via circa emptiones et ven
ditiones fraus con
sistit aliquando. Dic
mibi si liceat rem vendere plus q
valet. Billo. Cum emptio et
venditio sit immediate pro om
nium hominum utilitate si re al
terius alius indigeat non debet
magis esse in grauiamē vnus q
alterius. Ideo d3 fm eq̄litate rei

Cap. XXII. De sacramēto

cōtractus institui. q̄ eqlitas mēsu-
rat f̄m p̄ciū pecunie p̄ q̄ res datur
Et ideo siue p̄ciū excedat q̄ntitates
valoris rei v̄l res excedat p̄ciū tol-
litur eqlitas iusticie. z sic v̄dere ca-
rius aut vili⁹ emere rē q̄ valeat ē
illicitū f̄m se et p̄ctm̄. Uerū tamē
q̄n in emptōe et venditōe alter m̄l-
tū ledit. v̄tputa cū vnus multū in-
digeret re alteri⁹ et alter ledit si ea ca-
reat. in tali casu iustū est vt nō solū
recipiat f̄m rē q̄ vendit s̄ ad dam-
nū qd̄ venditor incurrit. Et sic sub-
ueniēdo dāno v̄dentis p̄t res v̄-
di licite pl⁹ q̄ valeat f̄m se. licz nō
vendat pl⁹ q̄ valeat necessitatē ha-
benti. si tñ venditor non dānificat
carēdo re sua nō debz eam pl⁹ ven-
dere q̄ valeat licz ille q̄ emit iuuēt
ab ea. qz vtilitatē que accrescit alte-
ri nō est suū vendere licz possit v̄-
dere suū damnū z sic ad restitutōz
teneret. qz tñ p̄ciū rez nō est derer-
minatū f̄m se. inde est q̄ modicus
plus v̄dere v̄l min⁹ emere nō tol-
lit equalitatē iusticie sed sat⁹ p̄mit-
tit. **Petr⁹.** Dic mihi quō ven-
ditio est illicita prop̄ defectū rei.
S. Tripliciter est illicita prop̄
defectū rei. Primo f̄m specie rei.
z hūc defectū si v̄ditor cognoscat i
re quā vendit fraudē cōmittit z re-
stituere tenetur. vt si vendat auri-
calcū p̄ auro. Secundus defectus
f̄m q̄ntitatē que p̄ mensurā coḡsci-
tur. Ideo si venditor sciēter v̄tatur
deficiēte mēsurā peccat z ad resti-
tutionē tenet. Nec prop̄ b̄ est incō-
ueniēs esse diuersas mēsuras f̄m
diuersitatē locoꝝ propter diuersi-
tatē copie z inopie rez. Quia vbi
maior copia rez abundat necesse
est maiore mēsurā habere. z b̄ p̄ti-
net ad rectorē ciuitatis z nō ad pri-

uatā p̄sonā. ideo eas p̄terire nō li-
cet. Tercius est ex p̄te q̄litanis. scz
si vendat aīal infirmū pro sano q̄
scienter b̄ facit fraudē cōmittit in
q̄bus oībus v̄ditor sciēf peccat.
z ad restitutōez tenet. Si v̄o igno-
ranter hoc fecerit nō peccat v̄den-
do. sed cū ad ei⁹ noticiā puenerit
debz recōpensare emptori. Et sicut
ex p̄te v̄ditoris fraus cōmittit sic
ex p̄te emptoris. sicut q̄n venditor
scit v̄l credit rē suā min⁹ bonā. vt si
v̄dat aurū purū qd̄ credit esse au-
riscalcū emptor si illud cognoscat
iniuste emit z ad restitutōez tenet.
dū min⁹ illud emit q̄ valeat. z sic
est in oīb; alijs reb; que min⁹ ven-
dunt p̄ ignorantia vendētis et cog-
nitōem emētis. sic q̄ vendit aurū
bonū p̄ sophisticato. z emēs cog-
noscit illd̄ ad restōem tenet. Sicut
si v̄ditor vendat aurū p̄ alchemiā
factū p̄ vero auro fraudē cōmittit
cū sit aux nō ita p̄ciosus in substā-
tia sicut v̄ez aurū. **Petr⁹.** Nū
quid v̄ditor dz sp̄ dicere viciū rei
quā vendit. **S.** Si viciū rei que
vendit occultū sit. v̄ditor dz illud
emēti manifestare. alioqn̄ v̄ditio
est dolosa. z peccat v̄ditor qui dat
emēti occasionē dāni z p̄iculi. et te-
net v̄ditor ad restōem. sic si vende-
ret equū claudicātē p̄ veloci. domū
ruinosam p̄ firmā zc. Si v̄o viciū
manifestū fuerit sicut cū equ⁹ ē mo-
nocolus et h̄mōi. qz licz nō cōpe-
tat v̄ditori. potest tñ p̄ueniēs esse
alijs si ille propter illd̄ viciū sub-
trahat de p̄cio q̄ntū optet. nō te-
net ad manifestādū viciū rei. quia
si forte manifestaret illud emptor
propter illud viciū pl⁹ vellet sub-
trahere de p̄cio q̄ esset subtrahen-
dū Unde pōt licite v̄ditor p̄sule

Extreme Vnctionis Fo. XXIX

re nō manifestādo viciū rei sed re
citādo. Nota tñ q in re vendēda
viciosa vēditō ei⁹ d⁹ viciū emptori
manifestare z dicere tenet. non tñ
optet q p pconē venditor illō vici
um pñūciat. qz si sic exterreret om
nes emptores abeūdo q alias rei
conditōes nō cognoscerēt in qbus
res bona ē z utilis. sed sufficit sin
gulariter ei dicere q vult emere. q
pōt simul oēs conditōes rei cōpu
tare siue bonas siue malas. qz ni
hil prohibet rē in aliq esse viciosa.
et in multis alijs cōditionibz esse

B vtilē. Et nota q res pōt vendi
fm pñū qd repit in locis. unde il
le q defert bladū ad locū vbi cari
stia est et scit alios plures bladuz
afferētes p quos meli⁹ forz habe
bit potest rōe iusticie bladū suum
vēdere fm pñū qd ibi iuenit. et nō
manifestare tenet aduentū aliorū
bladū apportatū. si tñ illud ma
nifestaret vel de pñio subtraheret

H hoc esset virtutis. Petrus. Nū
qd licz vendere rē pl⁹ qz est empta

B. Rem absolute vēdere prop⁹
cupiditatē lucri solū est inhonestū
z illicita est talis negociatio. etiam
clericis pibita. Res tñ vēdere ca
rius qz sit empta prop⁹ aliquē fi
nē honestū. vt. s. lucrū moderatus
qrat ad dom⁹ sue sustentatiōez et
ad subueniēdū indigentibz. aut p
pter publicā vtilitatē. s. ne res que
sunt necessarie patrie desint. z sic
negociatio talis licita est. et lucrū
expedit nō vt qrat quasi fraus. s.
vt stipendia laborz. Nec pprie tal
est negociatio. Unde ille q rem e
mit solūmō vt cari⁹ vendat nego
ciat. qz solū lucrū querit z turpis q
stus ē. sed ille q emit nō vt vendat
sed vt teneat ppter necessitatē sub

leuandā. z postmodū prop⁹ causā
necessariā vendat nō negociat. nec
talis venditio est negociū licz cari
us vendat qz emit. Potest tñ ali
qz licite rem cari⁹ vēdere qz emit
pluribz causis. qz. s. rē meliorauit.
vel qz pñū rei est imutatu propter
loci diuersitatē aut tps. vel prop⁹
pñū in quo se emēdo exposuit
de dando et trāsferēdo res suas d
loco ad locū. vel eas ferri faciēdo.
aut propter alias necessitates oc
currētes. et sic vendēdo res pl⁹ qz
sunt empte nō est absolute negoci
atio sed iusta vēditio. Negociatio
autē vt dictū est clericis est inter
dicta ppter lucrū terrenoz cui⁹ de
bent esse cōtēptores. z ne animuz
suū a diuino fuitio nimis retra
hant. ad qd sunt spēaliter deputa
ti. Ideo apls. ij. ad Lhoz. ij. dicit
Nemo militās deo implicat se ne
gocijs secularibz. vt placeat ei cui
se pbavit.

Cap. XXII

De sacramēto extreme vnctōis

Petrus.

Item mihi de extrema vn
ctōe qd sit. z de ei⁹ ma
teria z forma. **B.** Ex
trema vnctio est sacra
mentū qd expurgat reliqas pctō
rum q nō sunt sufficiēter p pñiam
sublate. aut p negligētā aut p ig
norantiā. Est enim extrema vnctō
vltimū remediū disponēs ad glo
riā. z exhibet p modum curatōis.
Item extrema vnctio est sacramē
tum vnū nō vnitate indiuisibilita
tis sicut pñctus sed vnitate pfectō
nis. qz in eo dat gratia ad curatōz
vulnerū spūaliū. Et dat hoc sacra
mentū solis infirmis q sunt exēu

Cap. XXII. De sacramento

tes de hac vita . quia ut dictum est
hoc sacramentum ad gloriam dis/
ponit in hoc extremo vite corpo/
ralis. Et quia dat per modum cu/
rationis solum datur infirmis et
non sanis. Similiter pueris non da/
tur cum vsum rationis non habeant . eo
quod actualis deuotio requiritur in susci/
piente. Sicut nec debet dari illis qui nec
cognitionem nec deuotionem habent ut furi/
osis et amantibus . nisi prius habuerit
lucida interualla . et illud cum instan/
tia petierint. Quia si infirmi instan/
ter petunt dum cognoscunt et intelligunt
si oppressi fuerint morte in extrema
necessitate poterit eis dari. Hoc autem
sacramentum solis sacerdotibus per/
tinet ministrare . ut dicit beatus Ja/
cobus . Infirmauit quod ex vobis idu/
cat presbyteros ecclesie etc. Petr^o.

Que est materia huius sacramenti

S. Oleum oliuaceum siue ballami co/
secratum ab episcopo . Forma autem huius
sacramenti est hec . Per istam sanctam
unctionem et per suam piissimam miseri/
cordiam etc. Unde forma huius sacra/
menti est solum deprecatoria . ut patet ex
dictis beati Jacobi prius dicti . Item
illa forma indicatiua . scilicet ego vngo
vos etc. in nomine patris et filii etc. non
est forma huius sacramenti . sed solum
modo illa verba prius dicta . Per
istam sanctam unctionem etc. In quibusdam

in ecclesiis permittuntur. Quia ve/
ro ut dictum est hoc sacramentum datur per
modum curationis spiritualis ideo solum
illa membra unctioneda sunt vbi ra/
dix est morbi spiritualis . sicut quinqz
sensus . scilicet oculi propter visum . aures
propter auditum . nares propter odora/
tum . os propter gustum . manus pro/
pter tactum qui in digitis viget maxime
Et ista unctio ab omnibus generaliter

obseruatur . et est de necessitate. Clerici
tamen propter vim appetitivam
a quibusdam unctione pedes et pectus
Et quidam unctione pedes et non re/
nes et conuerso renes et non pedes.
Hoc tamen non est de necessitate sa/
cramenti . sicut illa unctio que fit ad
quinqz sensus . genitalia vero propter
honestatem et reuerentiam sacramenti non
unctione . In illis hominibus qui habent
oculos erutos vel manus abscisas
aut nasum abscisum aut alia mem/
bra que debent ungi pres que sunt
propinquiores illis debent ungi .
quod licet illa membra non habeant . et ex il/
lis peccare non possint exterius . habent
tamen illa membra in radice anime et omnia que
debent eis et peccare interius pos/
sunt circa ea que ad illa membra perti/
nent . quibus exterius explere non pos/
sunt. Petr^o . Nunquid hoc sacra-

mentum per quicquid necessitate poterit se/
pius iterari. S. Potest . quia ut
dictum est super quanto capitulo solum sunt
tria sacra que non possunt iterari .
scilicet Baptismus . Confirmatio et or/
do eo quod imprimunt caracterem . Sa/
cramentum autem extreme unctionis ca/
racterem non imprimit . et ideo potest
sepius iterari. Sicut ut dictum est hoc sa/
cramentum ordinatur ad curam spiritualem
reliquiarum actualis peccati . in qua homo
pluries cadit et infirmatur spiritualiter
et ideo medicina eius poterit pluries ite/
rari . Similiter notandum est quod hoc
sacramentum non solum respicit infir/
mitatem sed infirmitatis statum . id est
per quolibet infirmitate dari poterit . sed
non in quolibet statu infirmitatis . sed
solum in extrema necessitate in ar/
ticulo mortis in quo speratur homi/
nem mori . ideo per infirmitatem diu/
turnis non datur . sicut est palus lepro/
sus

Extreme unctionis Fo. XXX

z hmoi. Nec etiā p qbusdā ifirmi-
tatibus nō diuturnis sicut febris
cōtinua z hmoi nisi piculū mortis
immineat. Nota etiā q si q̄s in-
unctus fuerit infirmitate durate i
eodem statu nō iterū debet inūgi.
qz nō est eadē infirmitas si curat⁹
fuerit a pristina infirmitate et re/
ciduat⁹ itez posset inungi. quia nō
est eadē infirmitas q̄ pri⁹. Simili-
ter si piculum mortis euadat z du-
rante adhuc infirmitate. z itez p
eadē infirmitatē ad p̄ simile picu-
lū reducat⁹ potest itez inungi. qz iā
est quasi alius status infirmitatis

Petr⁹. Nunqd ab ifirmis ali-
qd de fide sua reqrendū est cū pe-
tūt extreme unctionis sacramentū.

Billo. Debet eis indicari vt p̄
n̄ dicant ad diuinā grām implo-
randū. Similiter et symbolū
ad sue fidei explanatiōem si loqui
possint. Quia tamen laici vt i plu-
ribus adeo sunt rudes q̄ etiā nec
symbolū sciunt. ideo curati sacer-
dotes pluries ac sepiissime debent
eos monere vt symbolū suū addi-
scant. et articulos fidei eis explica-
re vt sciāt qd credere debeāt. z ma-
xime in extremo mortis articulo.
vt suū habeāt in illo statu p̄ ocul⁹

Pcordis creatorē. Petr⁹. Expone
mibi q̄ sunt articuli cōtenti in sym-
bolo et quot sunt. Billo. Sunt
rūq̄. scz septē circa deitātē. et septē
circa humanitatē christi. et in vtro-
qz symbolo dicta scz patrū et apo-
stolorū continent. Primus arti-
cul⁹ est de vnitāte deitatis q̄ vna
in tribz psonis est. z ideo dicit. Cre-
do in deum. Et in symbolo patrū
dī. Credo i vnū deū. q̄ntū ad tres
psonas s̄ tres articuli. s. q̄ntū ad per-

sonam patris dicit. patrē omnipo-
entē. q̄ntū ad personā filiū dicit.
Et in iesum christū filiū eius. Et
q̄ntū ad psonam spūs sancti dicit.
Et in spiritū sanctū. Et in sym-
bolo patrū. Et in spiritū sanctum
dominū et uiuantē qui ex patre
filioqz pcedit. Et sic ponunt tres
articuli quantū ad deitatem. De
inde ponunt tres articuli qui per-
tinent ad opera trinitatis. Quoz
primo ponit primus qui est quin-
tus. qui p̄tinet ad opera trinitatis
propria qui p̄tinet ad esse nature.
ideo dicit. Creatorem celi et terre.
Secundo ponit articulus qui p̄ti-
net ad esse gratie et comprehendit
om̄ia que p̄tinent ad sanctificatiōz
z ad sacramenta ecclie. ideo dicit.
Sanctam eccliam catholicā scō-
rū cōmunionē remissionē peccatorū
Et in symbolo patrū dicit. Qui lo-
cutus est p̄ prophetas et in vnā
sanctā catholicā et apostolicā ecclie-
siam. Tercio ponit articulus q̄ p̄ti-
net ad esse glorie. et sic ponitur se-
ptimus articulus qui est resurrectiō
mortuorū in vitam eternā. Ideo
dicit. Carnis resurrectionē et vitā
eternam. Et in symbolo patrū
dicitur. Et expecto resurrectionē
mortuorū. et vitā venturi seculi.
Et sic sunt septem articuli circa dei-
tatem. Si tamen volueris soluz
quiqz articulos numerabis. ita q̄
de tribz psonis vnus erit solum
articulus. z sic grosso modo laicis
expones. Credere debemus firmi-
ter in vnū deū verū. et sic est pri-
mus articulus. Et q̄ ille verus de-
us vnus trinus est in personis. z
sic est secundus articulus. Itē cre-
dere dēm⁹ q̄ est vnus de⁹ i eēntia

Cap. XXIII. De sacramento

et trinus in personis et creator omnium
et sic est tertius articulus. Item cre-
dere debemus quod fides catholica
vera est et sacramenta ecclesie que
hominem sanctificant vera sunt et
etiam ea que in scripturis sanctis
continetur quod una est fides unum
baptisma. et sic est quartus articu-
lus. Item quod erit resurrectio mor-
tuo- et est vita eterna quam expecta-
mus. et sic est quintus articulus. De
inde sunt septem articuli alij cir-
ca humanitatem christi quorum primus
est de incarnatione scilicet quod filius dei
carnem veram assumpsit ideo dicitur.
qui conceptus est de spiritu sancto. Et
in simbolo patrum dicitur. qui propter
nos homines et propter nostram salutem
descendit de celis. et incarnatus est
de spiritu sancto. Secundus articulus est
de natiuitate eius ex utero beate ma-
rie virginis. ideo dicitur. Natus ex ma-
ria virgine. et in simbolo patrum. Et
homo factus est. Et alij duo arti-
culi possunt in uno formari scilicet quod
descendit de celis ut carnem assume-
ret et ex virgine nasceretur. Tertius
est quod mortem passus est pro nobis et
sepultus. ideo dicitur. Passus sub pon-
ticio pilato. et in simbolo patrum dicitur.
Crucifixus etiam pro nobis. Quar-
tus est quod descendit ad inferna scilicet
anima eius corpore existente super terram
iohannis dicitur descendit ad inferna. Quintus
est quod tertia die resurrexit. iohannis dicitur ter-
tia die resurrexit a mortuis. Sextus
est quod ascendit in celum. iohannis dicitur et ascen-
dit ad celos. Septimus est de adue-
ntu eius ad iudicium. iohannis dicitur Inde ve-
nurus est iudicare vivos et mortu-
os. et sic sunt quattuordecim articuli
fidei qui nobis proponuntur firmiter
ad credendum et ignorantibus firmiter
exponendi sunt ut super dictum est.

De sacramento matrimonij.

Cap. XXIII. Petrus. Q

Item de sacramento matrimonij
per quod carnalis propagatio conser-
uatur. Et primo quid sit et an sit sa-
cramentum. S. Matrimonium ut dic-
mus in fine est viri mulierisque coniun-
ctio maritalis inter legittimas personas
individuam vite consuetudinem retinens
Est etiam matrimonium sacramentum et in eo con-
feritur gratia ad opera matrimonij finem quod in
fide christi pertrahitur. Petrus. Quomodo R
potest gratia conferri in matrimonio in quo
actus carnalis persistit et concupiscentia et
periculum. S. Ultra dixi in matrimonio
gratia confertur. et ut habere attendas scias tria
bona esse in matrimonio que excusant actum
ei ut non sit periculum scilicet fides plures et
sacramentum. Fides enim perfuat in matrimo-
nio reddendo debitum vel exigendo ita
quod accedit quod ad suam et non ad alienam
proles etiam est bonum matrimonij re-
finis ut inde plures educantur ad cultum
divinum Sacramentum est etiam tertium bo-
num quantum ad inseparabilitatem. quod signum
est coniunctionis christi et ecclesie. et ista bona
actum matrimonij excusant ne sit vitio-
sus sed magis virtuosus. Petrus. Nunquid carnalis copu- S
la est de essentia sacri matrimonij ita
quod sine ipsa matrimonium esse non possit.
S. Quantum ad essentiam matrimonij finem
quod matrimonium est sacramentum tunc carnalis
copula non est de essentia matrimonij
quod aliter non fuisset verum matrimonium inter be-
atam mariam virginem et ioseph quod falsum est
quod verum fuit matrimonium. quantum vero ad
esse secundarium. scilicet completum per opera decla-
rat carnalis copula esse de essentia
matrimonij. et sic ut dictum est cognosce-
re suam propriam virtuosum est et non periculum sed
est meritorium quoniam coniuges sunt in actu
merendi. scilicet in caritate et iterum fuerit re-
cta in actu. scilicet ad reddendum debitum vel
ad procreandum generatorem. Petrus. quod sponsalia T

precedit matrimonium. Ideo dic mibi
prio de sponsalibus: et postea de ma-
trimonio ex quibus efficiatur. S. tam
sponsalia quam matrimonium efficiuntur
per verba de consensu animorum. sed dif-
ferenter. quia sponsalia sunt per verba
de futuro. ut dicendo. accipiam te in
meam uxorem. et matrimonium fit per
verba de presenti. ut dicendo. Accipio
te in meum. Et sic intelligas sane cum
consensu animorum utroqueque coniugum.
que licet verba placita fuerint predi-
cta et consensus animorum defuerit ex
parte utriusque persone vel unius spon-
salia non valent seu matrimonium.

¶ sicut dicitur inferius ca. sequenti. **Petrus.** Quot modis sunt sponsalia.

Sillo. Quattuor modis. **Prio**
nuda promissione. ut dicendo. Ac-
cipiam te. **Secundo** datis arris spon-
saliis sicut pecunia: vel alio alio.
Tercio anuli subarratōe. **Quarto**
iuramento interueniente vel fide.

¶ **Petrus.** Nunquid sponsalia sub
conditione fieri possunt. **S.** Quiaq; fie-
ri possunt et quiaq; non. quia aliquan-
do est honesta conditio. et quandoq;
non. Si honesta fuerit conditio ut
dicens. accipiam te si placuerit patri
meo. vel si dederis centum florenos
et huiusmodi pro dote. tunc stante conditione
stat promissio. et non stante non stat
promissio. Si vero inhonesta fuerit co-
ditio hoc fit dupliciter. quia aut est
bona matrimonium. ut dicens. acci-
piam te in meam si venena sterilitatis
percures. vel si te ad adulterandum ex-
ponas sic non stat promissio. nec tenet
sponsalia. Aut illa conditio inhone-
sta non est bona matrimonium sed co-
ra natura eius. ut si dicat. accipiam
te in meam si furtis meis consenseris
vel hominem interfeceris. sic non te-
nent sponsalia. et illa conditio debet ab

ipso tolli et per nulla haberi. Et quia et
promissione sponsalium obligatur quis
alteri peccat mortaliter quod non soluit
promissum. nisi in casibus exceptis a
iure propter quod sponsalia sub condi-
tione fieri debent. scilicet in consensu
et ordinatōem ecclesie. **Petrus.**

¶ Quot sunt casus qui dissolvent et dissol-
vunt sponsalia. **Sillo.** Octo
sunt casus. **Primus** est quando alter re-
ligione ingreditur. **Secundus** est quando al-
ter eorum contrahit cum alio per verba de
presenti et in his duobus casibus spon-
salia solvuntur ipso iure. **Tercius** est quando
alter eorum se transfert ad regionem
longinquam et diu expectatur seu requi-
situs et non reuertitur statuto tempore ad
matrimonium perhendum. **Quartus** est
quando alter contrahentium incurrit infir-
mitates graues quibus debilitatur ut
palisim et huiusmodi. aut difformitatur.
ut abscisione nasi aut alterius mem-
bri necessarii. aut incurrit infirmi-
tatem que est contra bonum plis. ut lepro-
que solet inficere plerumque. **Quintus** quan-
do alter contrahentium fornicatur. **Sextus**
est quando supervenit affinitas. scilicet quan-
do sponsus prius cognovit consanguineam
sponse. vel quando sponsa cognita est
a consanguineo sponsi. scilicet quando
reperitur inter eos cognatio spiritualis
Septimus est quando absoluitur sei-
uicium ab obligatōe sponsalium. **Octa-
vus** est quando contrahentes sponsalia sunt
minoris etatis quam sit tempus defini-
natum a iure. vel alter eorum. et quando per-
veniunt ad etatem legitimam dissentiu-
unt vel alter eorum. In his tamen sex ca-
sibus in iudicium ecclesie. scilicet episcopi aut offi-
cialis seu archidiaconi sponsalia sunt
soluenda. **Petrus.** Quot tempus requi-
ritur ad sponsalia contrahenda. **S.** **¶** **Te-**
pus septimum requiritur tam in viro quam
in muliere. nec ante tempus illud ter-

Cap. XVI. De sacramento

nent sponsalia eorum. Si per se aut per
parentes facta fuerint nec aliquam affi-
nitas ex illis causatur. nisi dum ad illud
tempus puenientes ratificauerint
quia tunc valeret. Unde postquam vir
vel mulier per mensem septimum attigerit
potest per verba de futuro sponsalia non
tamen matrimonium contrahere. quia mu-
lier. xij. anno matrimonio copulari
potest et ad matrimonium potest se
obligare. quia eo tempore est apta gene-
rationi. Vir autem in. xiiij. anno. Ta-
men quandoque puenit tempus secundum cordis
et corporis eorum potentiam et apti-
tudinem et usus rationis acceleratores

Petrus. Nunquid carnalis co-
Dpula subsequuta post sponsalia de fu-
turo matrimonium contrahit et facit.
Gillo. si copula fuerit subsequuta af-
fectu matrimoniali. ita quod quilibet co-
puletur cum suo talis copula carnalis
sequens sponsalia matrimonium facit
verum. quia per illam copulam exprimitur con-
sensus de presenti quod verum matrimo-
nium facit. Et si vero copulentur carnalis
solum affectu fornicario illa copu-
la carnalis post sponsalia non facit
matrimonium. sicut cum aliquis dat fidem
mulieri eam ducendi in uxorem solum ea
intentione ut eam carnalis cognoscat
ex tali copula cum consensu defuerit
nullum est matrimonium. In foro ta-
men exteriori ubi ecclesia iudicat de
allegatis et apparitionibus matrimonium
iudicat esse. Et si cum altera contraxerit
cogetur ad primam redire quam sic cog-
nouerat. In foro tamen conscientie con-
sulendum est tali quod cum secunda rema-
neat. quia eius uxor est propria et non
prima. et quod potius sustineat omnes
excommunicationes quam ad primam redeat et
secundam dimittat. Et sic breuiter sci-
as quod carnalis copula post spon-
salia de futuro si consensus defuerit

nullum matrimonium facit. **Petrus.** **E**
Post sponsalia de matrimonio mi-
hi dicas. Et primo quod ad matrimo-
nium requiruntur. **Gillo.** Duo. scilicet con-
sensus et verba exprimentia consen-
sum animorum. quod matrimonialiter co-
pulantur. **Petrus.** Que sunt illa verba? **S**
Gillo. Jam prius tibi dixi quod il-
la sunt verba de presenti. ut sic dicen-
do. Accipio te in meum etc. **Petrus.** **B**
Sufficit ne consensus unus? tamen ad
matrimonium perficiendum. **G.** non quia
matrimonium claudicare non potest. id est
non sufficit consensus unus? tamen. sed mu-
tuus consensus utroqueque. unde remo-
to consensu unus? nubentium non est
matrimonium licet alter consentiat. et
licet etiam verba de presenti ab utroque
preferantur. et si ille qui non consensit aliam
ducit in uxorem

Cap. XXIII. Petrus

Unquid primam potest dimitte-
re et cum secunda manere.

G. In foro conscientie non
potest cum prima manere cum non sit ei
uxor sed potius cum secunda cum qua
consensum habuit. Uterum tamen in
foro exteriori in quo ecclesia de ap-
parentibus et exterioribus iudicat co-
getur cum prima redire et secundam reli-
quere. nec ecclesia in hoc iudicando
decipit licet decipiat in facto. ille tamen
potius debet fugere ad extraneas
partes et secum primam ducere cum qua con-
sensus non habuit. **Petrus.** Quia
dixisti quod verba de presenti exprimentia
consensum interiore sunt de eentia
matrimonii. Unde ergo quod mutui con-
trahere non valeant. nec illi qui loqui
non possunt. vel qui se invicem non intelligunt
G. In talibus qui se invicem intelli-
gere non possunt propter idiomatum di-
uersitatem vel qui loqui non possunt signa per

verbis reputant. et in eis signa ex/
primētia cōsensū sufficiūt. Petr^o

R Nunquid p vba alioz q̄ nubētuz
seu p procuratores p̄t effici m̄rimo/
niū. **S.** Si puella p̄ v̄ecūdia ta
ceat et p̄entes ei⁹ loq̄nt̄ zipa v̄bis
eoz nō p̄tradicat nec contradicere
videat̄ et videt̄ eis cōsentire. et cōpu
tant̄ verba p̄entū p̄ verbis puelle
sic m̄rimoniū efficiūt. Sicut si aliq̄
p̄tatem sui cōsensus inf̄ p̄curato
res posuerūt et p̄sensus inter p̄cu
ratores firmet̄ et nūcios nō p̄dicē
tibus ip̄is pro q̄b̄ mittunt̄ añq̄
dictoz procuratoz aut nūciōrum
p̄sensus firmet̄ vez est m̄rimoniū
Si tñ p̄babilis sentiret̄ q̄ ambo
vel alter eoz n̄ cōsentiret p̄usq̄ p̄
curatori suo p̄beret p̄sensū nulluz
ēet m̄rimoniū. Petr^o. Nunquid
furiosi et amētes p̄nt p̄trahere ma
trimoniū. **Sillo.** Circa tales furi
osos scias. aut furia p̄cedit matri/
moniū aut sequit̄. si seq̄t̄ m̄rimoni
um nullo mō dirimit ip̄m iā p̄tra
ctū. si v̄o p̄cedat furia et habz luci
da intervalla. et tñ licz nō sit tutū
q̄ p̄bat m̄rimoniū eo q̄ nescit e/
ducere prole. tñ si cōtrahat vez est
marrimoniū. Si v̄o nō habeat lu
cida intervalla sed sp̄ i furia p̄mane
at cū vsū rōis nō habeat et p̄ cōse/
q̄ns nec cōsensū nō ē vez m̄rimo/
niū. Petr^o. Nunquid cōsensus

M cōditionat⁹ facit m̄rimoniū. **S.**
Quia sicut dictū est sup̄ de sp̄sali
bus q̄nqz facit et q̄nqz nō. qz cōdi
tio illa q̄nqz p̄ vba de p̄terito fit
aut de p̄senti aut de futuro. Si d̄
p̄senti vt cōtraho si sis v̄go: tunc
etiā stāte cōditōe tenet m̄rimoniū
et nō stāte nō tenet Si v̄o de p̄te
rito vt dicēdo. cōtraho tecū si mari
tus tu⁹ fuerit mortu⁹ tñ stāte cō

ditōe tenet m̄rimoniū. et nō stante
cōditōe nō tenet. Si v̄o cōditio sit
de futuro. et illa sit p̄tra bona m̄ri
moniū nō tenet m̄rimoniū. vt di/
cēdo. Accipia te si venena sterilita/
tis procures et h̄mōi. Si v̄o sit cō
ditio de futuro pro alio fine inho/
nesto q̄ nō est cōtra bona m̄rimo
niū. vt dicēdo. cōtrahā tecū si furtū
mibi cōsenser. tal' cōsensus nō im
pedit m̄rimoniū. cū tal' cōditio p̄
adiecta habeat̄. Si aut̄ fuerit con
ditio d̄ futuro et necessaria. vt si di
cat. Contrahā tecū si sol oriat̄ cras
tenet m̄rimoniū. Quia talia fu
tura sunt p̄sencia in suis caus. Si
v̄o cōditio sit impossibilis tñ pro
nō adiecta habeat̄ et nō tenet ma/
trimoniū. Si aut̄ fuerit cōtingēs
vt dicēdo. cōtrahā tecū si dederis
mibi centū libras. vel si patri aut
m̄ri mee placuerit et h̄mōi. tñ stā
te cōditōe stat promissio. et n̄ stā
te promissione nō stat vt dictū est
de sponsalibz.

Cap. XXV. Petr^o.

Utm tal' copula carnal' lz n̄
c n̄ sit d̄ cēnnia m̄rimoniū ab
solute lz sol⁹ p̄sensus p̄ vba
de p̄nti exp̄ssus. verūtñ seq̄t̄ ad ip
sū ip̄licite sic effect⁹ ad cāz et vs⁹ rei
ad vsū. Iō cū tal' carnal' copula q̄
act⁹ iugal' d̄z p̄sistat in petitōe et i
redditōe d̄biti d̄ ip̄o mibi dicas. s.
vtz alter iungū teneat̄ alfi d̄bitū
reddere. qz vt dic̄ apl's. j. Lho. vij.
Uir vxori d̄bitū reddat filiz et vxoz
viro. m̄lier sui cor̄pis p̄tate n̄ hz lz
vir. vir p̄tate cor̄pis sui n̄ hz lz mu
lier. et i obligatōe reddēdi d̄bitū
vir et mulier s̄t eq̄les. et teneat̄ alē al
teri reddere d̄bitū. **S.** Quia q̄ris
vtz semp teneat̄ alē alteri reddere.

Cap. XXIII

De sacramento

debitū et an sit de rōne pcepti. tñ incolumitas psonē pus debz fua-
ri aut confuari. Quia si vir videat
sibi imminere piculū ex hmoi reddi-
tōe. reddere n̄ tenet. vnde si vir red-
dat impotēs ad reddendū debitū
ex causa q̄ ex m̄rimonio consequi-
tur. sic ex frēntiori cōcubitu. mu-
liernō habz vltēr⁹ ius petendi de-
bitū. z in petēdo vltēr⁹ se mulier
meretricē q̄z pūgē exhiberet. Si
autē reddat impotēs ex alia causa z
illa causa licita est et rōnabilis sic
propter infirmitatē casualē vel ni-
miū laborē in acquirēdo victū ei⁹
et sue plus sic nō tenet reddere de-
bitū nec pōt mulier exigere. Si ve-
ro impotēs fiat ex causa illicita si-
cut hastiludia sectādī et huiusmo-
di peccat vir. z peccatū mulieris si
propter hoc in peccatū labat aliq̄
modo ipi viro imputat. Tñ debz
vir q̄tū potest opas ponere vt vr-
oz cōtineat. et cauere ne propf cau-
sam illicitā ad reddendū debitū
D impotēs efficiat. **Petr⁹.** Nunqd
vir tenet reddere dbitū vxori etiā n̄
petētī cum propf verecundiā non
sit ausa petere. **S.** sic. eo q̄ p bu-
iusmodi redditōez pstat remediū
cōtra cōcupiscētiā vxoris. Vltēr⁹ ta-
men petere vxorē licz apta nō fu-
rit nec vbo fiat. ppter verecūdiam
cū signis z nutibz plerūqz indicat.
Et hec petitiō dīz interpretatiua. vñ
qñ vir pcepit signis et nutibz q̄ vr-
oz vult sibi debitū reddi debz red-
dere nec debet expectare q̄ verbis
vel p̄cibus petat vt ei⁹ incontinē-
tie obuiet. **Petrus.** Nunqd vi-
ro leproso petētī debitū mulier te-
net reddere. **S.** Sic tenet vxor
debitū reddere s̄z nō cū eo habita-
re. quia nō ita cito ex p̄cubitu car-

nali vxor inficiat reddendo debitū
viro leproso sicut ex frēnti coha-
bitatōe cū eo. Et licz ex tali concu-
bitu qñqz proles infirma generet.
melius est tñ plē sic esse q̄z penitus
nō esse. z sic viro leproso tenet vr-
oz ei⁹ debitū reddere si petat. **Pe-**
trus. Nunqd licz a muliere men-
struosa debitū petere aut ipa red-
dere. **S.** Sic mēstruū mulier⁹ di-
stingue. qz aut illud mēstruū cō-
tingit ei naturalit̄ aut nō. Si con-
tingit ei naturalit̄ qñ sana est z tpi-
bus dēminatis in tali fluxu men-
strui phibitū est ne vir accedat ad
vxorē menstruatā cū in tali fluxu
mulier possz de facili cōcipe plē
q̄ de facili corrūpit. Ideo tali tēpe
phibitū est ab ea petere dbitū aut
ei reddere. Sed notandū est circa
hunc fluxū mēstrui naturalē q̄ si
vir h̄ sciuerit et petierit ab vxore
debitū vxor debz ipm auertere p-
cibus et monitis vt desistat a pe-
titōe. nō tñ debz auertere efficacit̄
q̄ possit viro esse occasio incidēdi i
alias corruptōes culpabiles et p-
cipue si vir sit pron⁹ ad illas z in-
cōtinens fuerit. qz tunc illa posset
reddere. Si vō vir ignoret fluxū
mēstrui naturalē sue vxoris et de-
bitū petat mulier debz aliquā oc-
casiōē sine mēdacio p̄cedere vl in-
firmitatē allegare ne debitū red-
dat. nisi piculū vt prius de incon-
tinētiā viri timeat. quia tñc redde-
re posset cū dolore z inuolūtariē.
Infirmitatē hmoi viro suo vxor
nullo mō dīz idicare ne de ipa vir
abomiationē p̄cipiat. nisi d̄ prudē-
tia viri vxor pbabilit̄ p̄sumat. Si
vero fluxus mēstrui inatural⁹ fu-
erit. s. si imoderate z quasi cōtinue
ppter infirmitatē mulier fluxum

patia potest vir et debitum petere et mulier reddere nec est prohibitum quia aliter oporteret hominem perpetuo continere. etiam quia in isto et huiusmodi continuo fluxu mulier recipere non potest. sic ergo patet quod in fluxu naturali menstruui vir non debet petere nec reddere debitum uxori hunc patienti. sed in fluxu innaturali potest petere et reddere. **Petrus.** Nunquid licet viro petere debitum a muliere pugnate. **S.** si debitum possit reddi sine periculo abortus potest vir ab uxore sua pugnante petere debitum et ei reddere. Quia usus matrimonij licitus non solum est in officium sed etiam in remedium contra continentie casum. Si vero non possit reddi sine periculo abortus vel probabiliter timeatur de periculo fetus non debet debitum exigi nec reddi. quia principalis est institutio matrimonij tam in officium scilicet plis educatione et preservatione quam in remedium. et sic intelligitur illud Hieronimi. postquam venter uxoris intumuerit ne perdat filios. **Petrus.** Nunquid licet temporibus sacris reddere et exigere debitum. **S.** Vir vel uxor qui reddit debitum vel petit ductus aliquo infirmitate non in ecclesie preceptum vel temporibus irreuerentia ut dicit Augustinus. mortaliter non peccat. Cuius ratio est quia ecclesia non potest iuri naturali et diuino iudicium facere. nec interdicit filiis suis laqueum damnationis ponere. et cum homini redditio sit de iure naturali etiam diuino iure. quia vir potestatem sui corporis non habet sed uxor. et similiter nec mulier potestatem sui corporis habet sed vir. ut dicit Augustinus. Ideo quocumque tempore quocumque hora tenent coniuges reddere inuicem debitum. nec ecclesia prohibet petitionem sed solum dissuadet ut mens

conjugum a carnalibus abstracta facilius ad celestia referat et ad spiritualia intendat. ideo in diebus ieiuniorum processio non et hominibus temporibus institutum fuit convenienter ut coniuges illis diebus ab actu carnali abstineant. Uterum tamen si alter coniugum solum causa delectationis explende non causa procreationis liberorum vel causa redditionis debiti peteret debitum grauius peccaret tali tempore actum carnalem exercendo. Notandum est etiam quod licet vir et uxor quocumque tempore et quocumque hora debitum reddere teneantur non tamen in loco quocumque. quia statim in publico non oportet quod debitum reddat. quoniam in talibus actibus honestas exigitur. **Petrus.** Si autem ex predictis sentio matrimonium ex consensu et per verba de presenti expressum perficitur Complectatur autem per carnalem copulam subsequenter. Nunquid ergo etiam omnes possunt inuicem matrimonium contrahere cum habeant consensum perfectum et ad carnalem copulam sint apti et idonei iudicentur. **Billo.** Non omnis vir potest cumlibet muliere contrahere matrimonium eo quod matrimonium non solum ex causis diuinis sed etiam ex causis humanis constituitur que possunt multipliciter impediri. ideo multa sunt que matrimonium impediunt non solum contrahendum sed etiam matrimonium iam contractum dirimunt. propter hoc prohibuitur est ut non fiant matrimonia clandestina et sine consensu ecclesie et solennitate ut persone contrahentes legitime comprobentur. **Petrus.** Dic mihi quomodo fit matrimonium clandestinum. Et que sunt impedimenta matrimonium impediuntia. **S.** Matrimonium clandestinum tripliciter habet fieri. Uno

Cap. XXVI De sacramento

modo quā nō adhibentur testes q̄ adhibētur ad celebrationē matrimoniū ne alter ꝓtrahentiū matrimoniū deneget illud in matrimoniu iā ꝓtractū. ⁊ ne penitendo de m̄rimonio sic ꝓtracto aliud m̄rimonium velit ꝓtrahere ⁊ sub spe matrimoniū fornicet. sc̄do modo matrimoniu clandestinu habet fieri quā nō adhibetur sollemnitas quā solet ecclesia in nuptiis celebrare vel adhibere sicut benedictio ⁊ h̄mōi. tercio mō quādo ꝓus nō ponunt bāni. unde ꝓstitutū est q̄ tres banni ponantur in ecclesia sollemniter i diebus festiuis inter missarū sollemnias ad cognitionē impedimēti inter ꝓsonas ꝓtrahentes si qd fuerit. Et ad ꝓbandas esse legitimas ad matrimoniu ꝓtrahendū. Notandū est tñ ꝓlicz m̄rimonia clandestina sint ab ecclia ꝓhibita. Clerici tamē si facta fuerint vera sunt matrimonia nec sic ꝓtrahētes ꝓnt separari cū ibi sit verus ꝓsensus ꝓ verba de ꝓsenti exp̄ssus licet alia que dicta sūt deficiant que nō sunt de cētia sacramēti sed solū ꝓsensus ꝓdictus

Cap. XXVI. Petrus.

x **d** Ic mibi que sunt impedimēta matrimoniū ⁊ quot sunt
S. Quedā sunt que impediunt m̄rimoniū ꝓtrahendū sed nō dirimūtiā ꝓtractū. Et alia sunt q̄ impediunt ꝓtrahendū ⁊ dirimunt iam ꝓtractū. Duo sunt scilicet ꝓhibitio ecclesie ⁊ t̄pa feriarū q̄ notatur in his versibus Ecclesie vetitum nec nō t̄ps feriarū. Impediūt fieri ꝓmittunt incerta teneri. Hi ergo duo casus solūmodo īpediūt m̄rimoniū ꝓtrahendū ꝓ tanto qz sūt contra ꝓhibitionē ecclesie. Quorū ꝓ

mus est quā timetur de aliquo impedimento inter aliquas ꝓsonas ꝓhibetur ne ꝓtrahāt donec ꝓstiterit de impedimēto. Et si ꝓtraxerit debent separari donec habeat certitudinem de illo impedimēto ⁊ postea impedimento inuenito debet eis īiūgi penitentia eo q̄ contra ꝓhibitionē ecclesie ꝓtraxerūt ⁊ ad ꝓugiuꝫ postmodū per ecclesie licentiā reuertuntur. Circa vero t̄pus feriarū v̄l feriātū est notandū q̄ quedā sunt tēpora in quibus ꝓhibet ne nuptie celebrētur scilicet ab aduētū domini vsqz post Epiphaniā similiter a septuagesima vsqz post octauas pasche. Et a tribus diebus ante ascensionem dñi vsqz ad trinitatē vt patz in hoc versu Aspiciens veterē arcū quasi quis benedicta. Per hāc dictionē aspiciens intelligit ꝓma dominica aduētus in qua cantatur ī matutinis Aspiciens. Per veterē intelligit octaua Epiphanie. Per arcū intelligit septuagesima. Per quasi Quasi mō geniti. Per quis dies lune ante ascensionē dñi. Per benedicta dies trinitatis. De his autē quidā dicunt quāliquis dies ponitur inclusiue ⁊ alij exclusiue scilicet q̄ in quibusdā eorū nō celebratur nuptie vt in ꝓma dñica aduētus ⁊ ponit inclusiue in octaua epiphanie quādo in matutinis cantatur ad laudes Vleterē ⁊c. Quidā tamē dicunt q̄ celebratur nuptie ⁊ ponitur exclusiue in dominica septuagesime qua cantat officiū Circūdederunt. fm om̄es nō celebratur nuptie. ⁊ ponit hec dies inclusiue scilicet in dominica qua cantat Quasi modo geniti ⁊c scilicet ī octaua pasche celebrantur nuptie vt dicunt. ⁊ ponitur exclusiue. similiter

die lune ante ascensionem domini in qua cantatur in euangelio. quis vestrus habebit amicum non celebratur. et ponitur inclusive. sed dies trinitatis ponitur exclusive et celebratur nuptie. et sic in illos tres ponitur exclusive et in eis nuptie celebratur. Verumtamen alij dicunt quod de illis tribus diebus sola dies trinitatis ponitur exclusive et in ea solummodo nuptie celebratur et non in alijs duobus diebus scilicet in octava pasche et epiphanie eo quod illi duo dies ad solennitatem pertinere dicuntur sed dies trinitatis ad solennitates penthecostes non pertinet cum octavis careat. Similiter quia missa pro nuptijs communiter de trinitate cantatur ideo illa die solus dicunt nuptias celebrari. et hoc videtur dicere illa decretalis de ferijs. Capellanus. et ideo dicunt quod ille versus supradictus est magistralis. Verumtamen quia secundum diversas ecclesias conditiones sunt diuerse. Et in quibusdam ecclesijs in octava epiphanie et pasche nuptie celebrantur. in alijs autem ecclesijs non ideo statum est ad consuetudinem loci vel ecclesie nec in hoc est peccatum quod quilibet puella abundat in suo sensu ut dicitur in decretis. dist. lxxv. Et nota. Sic ergo patet quod ista duo scilicet prohibitio ecclesie et tempus feriarum impediunt matrimonium contrahendum. verumtamen non dirimunt iam contractum ut supra dictum est. Petrus. Que sunt que impediunt matrimonium contrahendum et dirimunt iam contractum et quot sunt. Gillo. Duodecim sunt impedimenta matrimonij que ecclesia statuit ut patet in his metris. Error conditio votum cognatio crimen Cultus disparitas vis

ordo ligamen honestas. Si sis affinis si forte coire nequibis. Hec socianda verant connubia cuncta retractant. Petrus. Dic mihi de omnibus finem quoniam in his versibus continetur et primo de errore quis sit ille error qui impedit matrimonium et dirimit et qualiter. Gillo. Ille error qui impedit matrimonium et dirimit iam contractum est duplex scilicet error persone et error servilis conditionis. et ideo est quia illud quod impedit causam et dirimit impedit etiam et dirimit effectum illius cause. consensus vero mutui expressus per verba de presenti est causa matrimonij ut dictum est. Mutuus autem consensus presupponit cognitionem et quia error persone cum qua contrahitur tollit et impedit cognitionem illius persone. ideo tollit et impedit consensus cum ea et per consequens matrimonium. Sicut autem aliquis vult et intendit contrahere cum Johanna et maria sibi offertur nullus est matrimonium ibi. quia nullus fuit cum maria ibi consensus. et sic de iure naturali persone impedit et dirimit matrimonium. Similiter error servilis conditionis impedit et dirimit matrimonium. Ad cuius evidentiam notandum est quod matrimonium duo concludit scilicet personas contrahentes. et quantum ad hoc error persone impedit matrimonium ut dictum est. Aliud quod includit matrimonium est mutua potestas ad invicem. quia vir non habet potestatem sui corporis sed mulier nec mulier habet potestatem sui corporis sed vir. hanc autem potestatem tollit fuit quod fuit non habet potestatem sui corporis sine licentia domini sui.

Cap. XXVII. De sacramento

et per consequens talis error: scilicet
conditiois impedit et dirimit matri-
monium. et hoc intelligendum est qua-
do liber ignorat conditionem servi-
lem esse in eo cum quo contrahit. quia
si iam sciret antequam contraheret iam
non esset error nec matrimonium im-
pediret nec dirimeret. ¶ Et nota quod
error nobilitatis et dignitatis qua-
tum in se non tollit nec impedit matri-
monium ut si aliqua mulier consen-
tiat in hunc viam directe que igno-
rat nobilitatem non impedit matri-
monium talis error. dum tamen
talis error non redundat in personam
absolute. quia si talis error nobili-
tatis redundaret in errorem persone
absolute et matrimonium tolleretur
illud impediret. sicut cum aliquis cre-
dit contrahere cum filia regis directe
quecumque sit illa et sibi offerat aliam
impedit et dirimit matrimonium nisi
postea ille consentiat in eam quam cre-
debat esse filiam regis cum error ille
ad eius noticiam pervenerit. ¶ Item sci-
as quod talis error qui est causa talium
impedimentorum que faciunt simpliciter
personas illegitimas ad contrahendum
matrimonium impedit et dirimit ma-
trimonium siue sit factum cum errore il-
lius impedimenti siue absque erro-
re sicut mulier contrahit cum suo san-
guineo siue cum promotio in ordini-
bus sacris siue cum professio in religio-
ne siue hoc sciat mulier siue ignorat
et si non est vix matrimonium. et hec duo
impedimenta erroris tibi ad presens
sufficiant etc.

Cap. XXVII. Petrus.

¶ Item conditio servitutis
impediat et dirimat matri-
monium. S. Dico quod sic. quia
cum unus coniugum obligatus sit red-

dere debitum alteri per carnalem copu-
lam sequitur quod illud quod facit alterus
coniugum impotentem ad reddendum de-
bitum ante matrimonium contractum
dirimit illud. et hoc facit conditio ser-
vutis. quia si unus libere reddere
debitum non potest cum sit in potesta-
te domini sui. et ideo servus dirimit ma-
trimonium. et hoc semper intelligitur quod
ignorantia illa conditio servitutis ab
alio qui cum servo suo contrahit. quia
si antequam contraheret cum servo co-
gnosceret eius servitutis conditionem
postea reclamare non posset ille qui est
libere conditionis nec talis servitus
matrimonium dirimeret. Et de hoc
dictum est ut super de errore. igitur patet
in summa quod servitus impedit et di-
rimit matrimonium quando ignoratur
a coniuge libero et postea quando ad noti-
tiam pervenit in servum non consentit
quia si postea consentiret dum ad
liberi cognitionem pervenit non diri-
meret matrimonium. ¶ Petrus. ¶ Item
quid servus potest contrahere matri-
monium absque consensu domini sui. S.
Immo potest. quia cum servitus sit
de iure positivo per iudicare non po-
test iuri naturali vel divino. Matrimo-
nium autem est de iure naturali et di-
vino ideo fuit ei non per iudicare qui
servus possit contrahere matrimonium
sicut non impedit alios actus natu-
rales facere ut bibere et comedere
ita non impedit quin possit liberos
percreare. ¶ Item tamen si servus con-
trahat domino ignorante vel traden-
te tunc debet potius domino servire
et obedire et eius servitium adimple-
re quam uxori debitum reddat nisi forte
de periculo uxoris et incontinentia
timeatur. quia tunc deberet periculo ux-
oris succurrere et ei debitum reddere
priusquam domino obedire. Sicut si servus

dñs sciente z nō reclamāte vel cōcedente aut p tradicente matrimo-
niū contrahat tenet seruus magis
reddere debitū vxori q̄ dñs aliqd
precipienti obedire. Petrus.

Nūquid vir se potest seruū facere
inuita vxore. S. Sic. quia licet
vir z vxor in actu matrimonij ad
paria inducant scz in actu carnalis
copule. In omnibus tñ alijs vir est
dñs z caput mulieris z sui iuris. z
ideo nolente vxore potest vir se da-
re in seruitutem alterius nec ppter
hoc matrimonij dissoluū quo ad
vinculū nec quo ad thoriū. quia li-
cet dñs pipienti eadē hora q̄ mu-
lier petit debiti. debet mulieri pri-
us reddere debitum q̄ dñs obe-
dire. z licet vir posset se facere suū
inuita vxore. vxor tñ inuito viro se
ancillā facere n̄ p̄t qz m̄r ē subiecta
viro z vir est caput mulieris vt di-
ctū est. Petrus. Si seruus libe-

ros generet cuius conditionis e-
runt patris an matris. S. In iu-
diciū nature iuris z legis parti⁹ se-
quitur ventrē q̄rū ad seruitutem
z libertatē. z ideo licet seruus gene-
ret ex libera matre filius nō erit s̄-
uus sed liber. In quibuscunqz ta-
men terris que nō regunt iure ciui-
li sed solū ex p̄suetudinibz puer se-
quitur deteriorē conditionē ita qz si pa-
ter fuerit seruus sic z puer erit seru⁹
Et si mater sit ancilla z pater liber
puer erit seruus. Et si vterqz tam
pater q̄ mater fuerēt seruis p̄di-
tionis z p̄tineāt ad diuersos do-
minos tñc diuident pueros dñi i-
ter se si plures sint z si nō fuerit nī
si vnus puer tñ alter dñoz recō-
pensabit alteri dñs de precio z ac-
cipiet prolem natā in suū seruū.
Dec autē consuetudo nō est cōso-

na rationi nec iuri quia cōiter par-
tus debet sequi conditionē m̄ris

Ca. XXVIII Petrus J

De mibi de tertio impedi-
mento matrimonij. s. de
voto solenni quid sit vo-

tum z que est differentia votoz. et
ex quo fiat. z qui possunt vouere.
z ad quē p̄tinet dispensatio voti Et
quomodo votū impedit z dirimit
matrimonij. Gillo. Vlotū ē que-
dā promissio deo facta de aliq̄ ac-
tu virtutis. z est duplex. s. votū ta-
citum z votū exp̄sum. Vlotū autē
tacitum fit ex sola cogitatione cor-
dis. Et diffinitur sic. votū est p̄ceptio
melioris p̄positi cū deliberatione
firmata. Vlotū autē exp̄sum fit v-
bis vel signis. Et diffinitur sic. vo-
tum est testificatio cuiusdā p̄missio-
nis spontanee eoz que dei sunt z
deo offerri debent. Vlotum tamē
tā tacitū q̄ exp̄sum f̄m ius canōi-
cū sic diffinitur. votū est alicui⁹ bo-
ni cū deliberatione deo facta pro-
missio. Et bene dicit cū deliberatō-
ne. quia tria requirunt ad votum.
quoz p̄mū est deliberatio volūta-
ris. quia qui vouet p̄us debet deli-
berare in mente vtrū illud quod
vult vouere sit ei expediens z pos-
sit p̄seuerare z h̄mōi. Secūdo requi-
rit qz p̄positū volūtatē sit firmū.
Tercio requirit p̄missio in qua sit
ratio voti z p̄nunciatio oris z testi-
monij alioz. z sic duplex dicitur vo-
tum. s. simplex z solenne. Est autē
votū simplex quod fit mediāte dō
vel nuda p̄missione sine solennita-
te speciali. Vlotum autē solenne fit
quādo homo actualiter se deo de-
dicat scilicet p̄ sacramenti ordinis
suscceptionē z professionē debite re-

Cap. XXVIII De sacramento

gule tacite vel expresse sacre debito
mō in manu abbatis vel abbatis/
se vel alterius superioris cui dicitur fieri
p̄fessio vel p̄ susceptionē sacri ordi
nis vel habitus qui tū datur p̄ o
f̄fessis. **Petrus.** Ex quibus habet fieri
votū. nūquid de malo sicut d
bono. **S.** simpliciter votū est ali
cuius boni. ideo de eo quod malū est
simpliciter nō potest fieri votū vt
si vouet fornicari vel hominē occi
dere. Immo in omnibus talibus ma
lis decretū voluntatis est mutādū
et agenda est penitentia de turpi
voto. Similiter nec votū habet fi
eri de impossibilibus vt si voueat se
nō moriturū similiter nec de indif
ferenti in quō nō est materia vt u
tis vt leuare festucā et hīc. **Petrus.** Nunquid homo tenet semp
adimplere quod vouit. **S.** Sic.
nisi incurrat ei impedimentū pro
pter quod nō possit adimplere. Unde
scias quod licet homo cū deliberatōe
voueat et potuit adimplere quod vo
uit dū illud vouit. si postea fiat im
potens pro aliqua causa ad soluē
dū votū nō tenet illud facere. debet
tū facere quod in se est vt saltē habe
at in se p̄mptam voluntatē facien
di quod potest. Unde qui vouit reli
gionē aut mōasteriū specialiter in
trare et illi qui sunt de monasterio
nolūt eum recipere debet operam
dare quantū potest vt ibi recipiat
et si ibi nō possit intrare nō tenet ali
am intrare quia ad illā se solus ob
ligauit consensu recipiētū suppo
sito qui semp in talibus subintelli
gitur. Si vero intentio sua fuerit se
obligare ad religiōis ingressū et ex
p̄sequēti elegit hoc monasteriū et
nō potest in illo recipi debet aliū
locū requirere donec perficit quod p̄

misit. Notandū est etiā quod ille qui fe
cit votū si incidat ex p̄pria culpa in
impossibilitatē soluendi votū de
bet de culpa p̄fiteri et agere penitē
tiam sicut cū mulier que vouit vir
ginitatē si postea corrumpit nō so
lum tenetur seruare quod potest. s.
perpetuā continentia sed de pecca
to quod cōmisit debet penitentia
facere s̄m arbitrium absoluentis.

Petrus. Qui sunt illi qui voue
re possunt. **S.** Saas quod illi qui sūt
in potestate alterius nō possunt vo
uerenec per votū se obligare in his
in quibus alteri subiūciunt. sed in
quibus nō subiūciunt possunt vo
uere et se per votū obligare. Unde
homo vel mulier ad annos puber
tatis pueniens sue conditionis est.
nec sub potestate parentū quātū ad
ea que p̄tinent ad personā suā. Iō
potest etiā religionē intrare et m̄ri
moniū contrahere absque consensu
parentū. Sed quātū ad conseruat
ionē domesticā cū nō sit in potesta
te sua sed magis parentū non pōt
vouere quod sit ratū et firmū sine cō
sensu parentū. Similiter seruus qui
est sub potestate sui dñi quātū ad o
perationes corporales nō potest
religionē vouere nec aliud votū fa
cere per quod ab obsequio dñi re
trahatur. Similiter nec religiosus
pōt vouere absque p̄sensu superioris vt
or absque consensu viri sui nec puel
la absque consensu patris. Et licet ta
les qui vouere nō possunt voueāt
nō peccant vouendo si adimplere
nō possint quia in voto illoz intelli
gitur debita p̄ditio. s. superioris si
placeat. Vir etiā sine assensu sue ux
oris continentia vouere nō potest
nec uxor sine assensu viri. Et si alter
illoz illud vouerit nō est tenendus

votū sed debet agere penitentiā de malefacto voto. Notandū est vō quia licet vir nō potest continentiaz vouere inuita vxore potest tamen inuita ip̄a crucē vouere et accipere et hoc in fauorē negocij pro quo crux sumitur sicut posset militare p̄ domino suo terreno a quo feudū tenet absq̄ assensu vxoris. nec p̄pter hoc subtrahitur omnino vxori cum possit virū sequi. Etia p̄babile ē satis q̄ vxor velle continere debeat ad t̄pus subueniendo necessitati ecclesie generali. nec p̄pter hoc si vir potest accipere sine assensu sue vxoris crucem est simile q̄ vxor possit illā vouere sine assensu viri cū vir sit caput mulieris. Similiter quia vxor cū maiori piculo castitatis discurreret p̄ terras q̄ vir et cū maiori utilitate ecclesie et vir q̄ mulier. Et ideo vxor illud votū de peregrinatione sancte terre nō p̄t vouere sine assensu viri licet vir illud vouere possit sine assensu vxoris.

Petrus. Ad quos pertinet votoꝝ dispensatio.

S. Dispensatio votoꝝ p̄ncipaliter p̄tinet ad summū pontificē q̄ plenarie vicē gerit xp̄i. Alijs autē p̄latis inferioribus cōmittit dispensatio in votis q̄ cōiter fiunt et q̄ indigent frequēti dispensatiōe sicut i peregrinationibz ieiunijs et h̄mōi vota tñ maiora sicut cōtinētie peregrinationes sancte terre summo p̄ticipi reseruantur.

Petrus. Dic mihi quō votū impedit et dirimit matrimoniu. **S.** Illo. Simpliciter votum impedit matrimoniu contrahendū sed non dirimitiaz contractum cum in eo sit sola promissio nuda vt dictum est. Unde quando vouens nō implet quod promissit peccat in contrahendo.

sed postq̄ dederit sui corporis potestatem alteri per matrimoniu contractū iam illud matrimoniu tenet et non dirimitur. Unde q̄ q̄ post votū simplex contrahit matrimoniu per verba de p̄senti non potest vxorem suam cognoscere. nec consummare matrimoniu per carnalem copulam absq̄ peccato mortali quia sibi adhuc restat facultas continentie votum adimplendi per religionis ingressū antequā matrimoniu consumatur. Sed postquā matrimoniu consummatum est per carnalem copulam tenetur postea reddere debitū vxori petenti siue petat expresse p̄ verba siue interpretatiue per signum unde licet teneatur reddere debitū non tamen potest petere absq̄ peccato quia in eius potestate est petere debitū et non ex vinculo matrimonij nec ex vinculo matrimonij obligatur ad petendū licet obligetur ad reddendū. Et sic patet q̄ votum simplex non dirimit matrimoniu iam contractū. licet impediatur cōtrahendū et q̄ alter coniugū post matrimoniu consummatum tenetur reddere debitū et nō petere sine peccato. quidā autē dicunt contrariū et sentiunt q̄ p̄t petere ne m̄rimoniu videatur onerosū. prima tñ op̄io videtur certior ēē. Scias tñ q̄ mortuo hōꝝ altero coniugū ille q̄ continentia vouerat voto simplici an m̄rimoniu d̄z p̄petuo p̄tere nec alr̄ d̄z nubere siue cū alio m̄rimonialr̄ coplari. votū at̄ solenne nō impedit m̄rimoniu p̄trahendū solū s̄z dirimit p̄tractū. quia p̄ votū solenne hō dat deo sui corporis p̄tatem ad continenter viuendū. Et ideo homo siue mulier q̄ votū solenne

Cap. XXIX. De sacramēto

facit ut debet fieri: dare alteri nō pōt pātē suū corpīs. et ideo eūz oportet cōtinenter viuere ppetuo. De voto aut publico cōmuni qd ad mltōz noticiā pūit absq aliq solēnitare idē est iudiciū. sicut de voto priuato et simpliā. qz matri/moniū contrahendū impedit. et nō dirimit iam contractū.

Cap. XXIX.

Petrus.

P o Icmibi de impedimēto co/ gnationis. **S.** Cognatio triplex est. Quedā est car/ nalis. quedā legalis. qdā spūalis. Unde cognatio carnalis idēē qd cōsanguinitas q p gradus distin/ guit. Unde cōsanguinitas est vincu/ lū psonaz ab eodē stipite descēdē/ tū carnali ppagatōe contractum. Un cōsanguinitas est quasi sāgui/ nis cōmunicatio p carnis ppa/ gatōz. q causat qndā amicitie vniōē et fundat sup imaginatōem et me/ moriā ipi⁹ generatōis q amicitie vniōē cōseruat. que etiā processu tēporis p obliuionē delet. et idē pau/ latim cōsanguinitas se dirimit. Un licz oēs hoīes ex vno pcesserūt. scz Adam. nō tū oēs hoīes cōsanguī/ nei dicunt. Petr⁹. Qui sunt g/ dus cōsanguinitatis. **S.** Distin/ guntur cōsanguinitas p gradus et li/ neas. Un cōsanguinitas ad mo/ dū arboris describit. qz sicut ab v/ no trūco arborz ad mltos ramos arbor diffundit. quo ptes arboris ad inuicē colligunt. ita in hoībus. qz pncipiū generis stipes vel trun/ cus dicit. ducētes vō ab eo origi/ nem qsi rami appellant. et habitu do istoz ramoz inter se cōsanguī/ tas dicit. Et sic in hac cōiūctōe tri

plex habitudo repit. Una que est patris ad filiū. alia ecōuerso. et ter/ cia filioz inter se q fratres dicunt. Et fm has tres habitudines tres li/ nee cōsanguinitatis cōputāt. quia fm habitu dīnē q est patris ad filiū est linea descēdentū. fm vō se/ cundā habitu dīnē que ē filioz ad patrē est linea ascendentū. Sed fm terciā habitu dīnē que est filio/ rū inter se vel eoz q ab vno pnci/ pio descēdūt est linea trāsuerfa/ liū. Et qz motus ppagatōis nō q/ escit in vno termino sed vltra pgre/ dit. Igit in eadē linea plēs plōne sunt quaz vna distat ab altera. et hec distantia g/ dus vocat. Et sic cō/ sanguinitas p g/ dus computat fm ppinqritatem et distantia a pmo sti/ pite. et in eadē linea p sanguinitatis plures gradus repiunt. Unde in linea ascendentū primū g/ dū faci/ unt p et mater. secūdum auus et aua. terciū p auus et p aua. qrtū ab auus ab aua. In linea vō descen/ dentū primū g/ dū faciūt fili⁹ et fi/ lia. scdm nepos et neptis. et sic de/ scēdēdo vsq ad qrtū g/ dū. In li/ nea vō collateralī vel trāsuerfali si/ cut mō dictū est duo frēs faciunt primū g/ dū vel due sorores. Et ecū dū g/ dū faciūt filiū dictoz duoz fratrū q dicunt fratrueles. terciū g/ dū faciūt dictoz fratz nepotes. et qrtū pnepotes. Et sic p sanguini/ tas pputat fm ppinqritatē et distā/ tiā a cōi stipite. et sic i eadē linea di/ uersi g/ dus repiunt. eo q ab eo g/ dū p sanguinitatis tollūt. Cōputat autē g/ dus cōsanguinitatis duplī. Vno mō fm iura ciuilia. Alio mō fz iu/ ra canōica. fm iura ciuilia duo fra/ tres attinēt se i scdo g/ dū. et filiū du/ ozū fratrū in terciō. nā legal cōpū

tatio attēdit descēsum a cōi radice ab vtraq; pte. Sed fm iura canonica duo fratres attinēt se in pmo gradu z filij eoz in scdo gdu. fm em distantia a cōi pncipio fm iura canonica cōputant. Un̄ quāto gradu aliq; distat ab aliq; supiori a radice tm̄ ab alio descendentiuz ab ipso supiori tāto plus vel minus attinet. Et qz duo frēs immediate descēdunt a pte suo nō distant ab eo nisi p vnū gdu. Ideo duo frēs attinent sibiūmice in primo gradu filij vero eoz distant a pmo pte i scdo gdu. z ideo attinēt sibiūmice in scdo gradu. z sic ascēdēdo et descēdēdo in generatōe z ppagatōe cōsanguinitatis. Et notandū ē qz ut s aliq; sint in eodē gradu cōsanguinitatis alicui⁹ vn⁹ est tm̄ magis cōsanguine⁹ qz alter. sicut p̄ alicui⁹ z frater ei⁹ sunt in primo gdu cōsanguinitatis. qz ex neutra pte cadit psona media. et tm̄ pater est magis cōsanguine⁹ filio suo qz ipe filius fratri suo pprio. qz duo fratres n̄ attinēt sibi nisi in tantū qz descēdūt ab eodem pte. Et ideo qto alicui⁹ ex cōi pncipio ppinqor est illi a q; panguitas descēdit tāto ē magis panguine⁹. qz uis nō sit in propinqiore gdu. Et fm h̄ patruus est magis cōsanguine⁹ alicui qz p nepos ei⁹ qz uis sit in eodem gdu.

R Petrus. Quare cōsanguitas impedit matrimoniu z dirimit iā cōtractū. S. vt natural' amicitia z affinitas remaneat inf cōsanguineos. Sed scire debes qz cōsanguitas de iure naturali inf aliq; psonas impedit m̄rimoniu. scz inf patrē et matrē. filiū z filiā. qz patrem accipe filiā in vxorē z filiū matrem suā naturalis rō nō pmitit. qz cū

vir z vxor ad paria indicant qz ut ad actū m̄rimonij absurdū ēēt nec consonū rōi qz filia adequaret p̄i. Silt qz vir est caput mulieris ratio nō pmitit filium dñari matri. Similiter etiā de iure diuio qdaz psonae excipiunt. s. ille q; sunt in secūdo gradu. scz frater soror vxor. soror p̄is vel matris. filia filij et bmoī. Et hoc prop̄ p̄seruatōnem pudicitie. q; d; inter eos esse q; debent in eadē domo puerari. Silt de iure positivo qdaz alie psonae a m̄rimonio excipiunt. s. panguinei z hoc prop̄ p̄federatōem z multiplicatōem amicitie. dū. s. bō habeat se ad cōsanguineos vxoris sue sicut ad suos. Un̄ huic multiplicatiōi amicitie p̄iudiciū generaret si q; cōsanguineā vxoris sue duceret in vxorē. z sic fm hūanas leges z ecclēastica statuta plures gradus panguinitat' a matrimonio sunt exclusi.

S Petrus. Dic mihi qz sunt gdi q; a m̄rimonio excluduntur. S. fm diuersa tpa diuersi gdi cōsanguinitatis a m̄rimonio sē exclusi. In principio em̄ legis nature soli p̄es z matres a m̄rimonio repellebant et nō alie psonae. qz frater accipiebat sororē suā in vxorem sed nullo mō matrē. sed sororē accipiebat prop̄ paucitatem hominū vt gen⁹ hūanū multiplicaret. Postea q; genere hūano multiplicato in lege moysi q; iā concupiscentiā rep̄inere incipiebat p̄es psonae excipiunt. s. frater soror vxor patres et bmoī. de qbus habet in libro Leuitici. xviij. ca. Alios autē gdi lex illa nō p̄hibuit sed magis p̄cepit. scz vt qlibet de cognatōe sua vxorē acciperet ne cōfusio successionū esset. qz illi⁹ terre possessi

Cap. XXX. De sacramento

ones erāt distincte. et cultus diuinus tunc temporis per successio-
nem generis propagabatur. In
lege autem noua que est lex gra-
tie et amoris plures gradus con-
sanguinitatis sunt distincti sed di-
uersimode secundum diuersa tempora.
quia antiquitus usque ad septimum
gradum consanguinitatis serua-
batur. nec infra poterat quis cum
sua consanguinea matrimoniali-
ter copulari. et hoc fuit rationabi-
liter ordinatum. quia ultra gra-
dum illum memoria radice non ha-
beatur. Similiter usque ad illum
gradum erat prohibitio. quia sep-
tiformi gratie spiritus sancti con-
gruebat ut naturalis amicitia ser-
uaretur. sed postmodum circa ista
tempora vltima restrictum est ec-
clesie interdictum usque ad quartum
gradum. nec ultra quartum gra-
dum tenet ecclesie prohibitio pro-
pter hoc quia ultra quartum pro-
pter obliuionem et negligentiam
consanguinitatis consanguinitas
non conseruatur. Et quia usque ad
quartam generationem homines
solent viuere. ideo non potuit sic
consanguinitatis memoria deleri.
Et sic in quinto gradu possunt ho-
mines nubere nec infra quintum
possunt matrimoniū contrahere. et
si contrahant sunt sepandi. Ad
cognitionē autem graduum in quibus per
contrahi matrimoniū et in quibus non
quique regule assignant. Prima ē
quod persona addita persone per carnis pro-
pagationē adiicit gradum. sicut fili-
patri et homini. et hoc habet locum in
linea ascendentiū et descendentiū.
Secunda regula est. quod sunt persone de
quibus querit computatis intermedi-
is vna minus tot sunt gradus. unde

si quique sint persone quattuor sunt gra-
dus. et hoc etiā habet locum in linea
ascendenti. Tercia regula quoto gra-
du persone de quibus querit distant a
comuni stipite toto gradu distat in-
ter se. Unde nepos ex vno filio et pro-
nepos ex altero distat inter se in se-
cundo gradu ex vna parte et in tercio
gradu ex altera. et hoc habet locum in linea
transuersali seu collateralī. Quarta
regula est. quoto gradu persona remo-
tior distat a stipite toto gradu distat
inter se. unde nepos ex vno filio et
pronepos ex altero distat in tercio gra-
du. vnus illoz sicut secundo et similiter
habet locum in linea collateralī. Quinta
regula ē. quoto gradu distat aliquā
persona a stipite toto gradu distat a
quolibet descendentiū ab eo. Et
hec regula solū habet locum usque ad
equalitatis lineā. unde pater alicuius
sicut tercio gradu distat ab ip-
so stipite. ita ab omnibus descendenti-
bus ab eodem usque ad terciū locum. Sed
ab his qui transcendunt terciū gra-
dum secundum quod transcendens est remoti-
or a comuni stipite. quia gradus se-
computari debet secundum distantiam per-
sone magis remote cum ratio proxi-
mitatis ortum habeat a stipite quia
nulla persona est propinquior colla-
terali quam stipiti. Unde persona que
distat a stipite in quinto gradu di-
stat etiā in quinto gradu a quolibet
collateralī. siue distat a stipite per
vnum gradum siue per duos aut tres
et potest cum eo matrimoniū contra-
here. Et sic scias quod in linea ascen-
dentiū in nullo gradu licet matrimo-
niū contrahere. quia reputantur
vna caro. Unde si Adam viueret
nullam nubere sibi posset nec ipse
vlli. In linea vero collateralī ut
dictū est nec licet nubere usque ad

quartū gradū inclusiue. sed vltra quartū gradū persona que distat a stipite potest nubere cum quolibet collateralī vt dictū est

Cap. XXX.

Petrus. Iam mihi de affinitate quid sit et vnde dicat. Billo.

Vt dictū est naturalis amicitia fundat super naturali communicatione. que communicatio naturalis dupliciter fit. Vno modo per carnis propagationem. et sic dicitur consanguinitas: vt dictum est. Alio modo per coniunctionē ordinatā ad propagationē. et hec dicitur affinitas. Unde affinitas fit mediante consanguinitate et carnali commixtione et eam imitat. Sed in hoc differt affinitas a consanguinitate. quia consanguinei attinent in eodem genere attinentie: et sunt participes eiusdem radicis et sanguinis. licet sint in diuerso gradu consanguinitatis. vt filius et pronepos sunt in eodem genere attinentie. et sunt consanguinei. licet sint in differenti gradu secundum distantiam maiorem a radice: vt est dictū. sed in affinitate persone affines non sunt participes eiusdem radicis et nature. sed ab extrinseco veniunt per carnalem copulam licet sint in eodem gradu. Et sic consanguinitas non mutat genus attinentie licet mutet gradum sed affinitas mutat genus attinentie licet non mutet gradum. Unde versus. Mutat nupta genus: sed generata gradum. Et sic omnes consanguinei viri sunt affines mulieri quam cognouit carnaliter. Et e converso omnes consanguinei mulieris sunt affines viro a quo est cognita. Nec desinit affinitas esse in

ter affines quous persona per quam contrahitur affinitas moriat. quia carnalis copula viri et mulieris per quam contrahitur affinitas non causat huiusmodi affinitatē secundum quod est actu carnaliter cognoscibilis. sed secundum quod est cognitum esse. sicut non dicitur pater vel filius secundum quod est actu generabilis sed secundum quod est genitum esse. Et sic mortua vxore cognita adhuc remanet inter consanguineos affinitas vxoris et viri. et e converso. Et sic patet quod affinitas causatur ex carnali concubitu. Unde affinitas sic diffinitur. Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula proveniens carere omni parentela. Et bene dicitur: ex carnali copula proveniens absolute. quia affinitas ita bene causatur in concubitu fornicario sicut ex matrimoniali et legitimo. Similiter dicitur carens omni parentela quia si quis cognoscit consanguineam suam. non propter hoc dicitur affinis sibi ipsi. quia affinitas requirit diuersitatem sicut consanguinitas. quia nihil dicitur sibi ipsi simile. Similiter non est inconueniens inter aliquas personas esse consanguinitatem et affinitatem. sicut consanguineus meus ex parte patris duxit consanguineam meam ex parte matris in vxorem. Et quia affinitas causatur ex carnali copula que fit ex commixtione seminum. id est concubitu qui est contra naturam et deordinatio in pollutione non causat affinitatē cum non habeant commixtionem seminum ad generationem ordinatam. Similiter cum vir et mulier efficiuntur vna caro per seminum commixtionem. Ideo quous claustra pudoris inuasit vel fregerit nisi inde sequatur

Cap. XXX. De sacramento

seminis & mixtio nō ppter hoc cau-
Uatur affinitas. ¶ Notandū ē etiā;
 q̄ in affinitate sunt gradus sicut in
 consanguinitate & tot sūt gradus affi-
 nitatis quot sunt gradus consanguini-
 tatis q̄ impediūt matrimoniu;
 Ad cuius euentiā notandū est q̄
 affinitas pcedit matrimoniu; aut
 sequitur. si pcedat tūc impedit cō-
 trahendū & dirimit & tractū post il-
 lam affinitatē & tractā. verbigratia
 Aliquis vult & trahere cū maria et
 prius cognouerat carnaliter ei⁹ cō-
 sanguineā in pmo gradu aut tertio
 aut scdo aut quarto. iam factus ē
 affinis marie nec potest eā habere
 in vxorē. Et si eā postea accepit se-
 parandus est ab ea. Si vero affi-
 nitas supueniat matrimonio iam
 & tracto nō dirimit matrimoniu;
 iā contractū. sed tamē psona ex cu-
 ius culpa affinitas contrahitur p-
 uatur a petitione debiti & nō a red-
 ditione sicut si vir postq̄ contraxe-
 rit matrimoniu cū vxore & cognō-
 uit consanguineā vxoris sue pdit
 ius suū perendi debitū carnalis co-
 pule sed tenet reddere debitū vxor-
 i petenti manifeste vel interpreta-
 tue scilicet per aliqua signa. Patz
 igitur quid sit affinitas & quomo-
 do matrimoniu impedit & dirimit.
Petrus. Quomodo pcedendū
 est ad dirimendū m̄rimoniu; iter
 affines siue consanguineos. **B.**
 Scias q̄ coniugiu contractū infas-
 fines siue consanguineos p diuor-
 tiū ab ecclesia dirimit. Et rō est q̄
 om̄e viculū societatis qd sine pec-
 cato stare nō potest ab ecclesia est se-
 parandū. cū ecclesia om̄ibus modis
 peccata impedire conat. tale autē
 ē matrimoniu i gradu phibito cō-
 tractū scz consanguinitatis & affini-

tatis. ideo ab ecclesia dirimendū est
 & dissoluendum. nec potest h̄mōi
 matrimoniū p diuturnitatē tem-
 poris p̄scribi nec ratificari. qz illa
 que sine peccato fieri non possunt
 nulla p̄scriptione firman. qz diu-
 turnitas t̄pis peccatū nō minuit
 sed auget Ad dirimendū autē hu-
 iusmodi matrimoniū potest pce-
 di p viam accusationis. sed talis ac-
 cusatio debet fieri per parētes. q̄
 si extranei accusarent tacentibz pa-
 rentibz & p̄p̄inquis suspiciosi ha-
 berētur q̄ ex malicia hoc facerent
 seu maliuolentia. Et ideo p paren-
 tes & p̄p̄inquiores est talis accusa-
 tio facienda. quia & p̄p̄inqui melius
 sciunt cognationē seu affinitatem
 q̄ extranei. nec oportet q̄ ille qui
 talem accusationē facit obliget se
 ad penam talionis. quia pena tali-
 onis habet locū q̄n accusat psona
 d̄ crimine. quia tunc accusat p pur-
 gationē suā qui accusatur. sed hic
 solum accusatur factū quod est il-
 licitū ad impediendū illud Et ideo
 psona accusans tale matrimoniū
 ad nullā penam se obligat. Si vō
 ille qui sit impedimentū nō accu-
 sauerit illud cū illud scierit v̄l au-
 dierit si velit vlt̄erius accusare nō
 est audiendus nec admittend⁹ ad
 accusandū. & h̄ totū h̄r extra d̄ his
 q̄ p̄nt m̄rimoniu accusare. Luz in
 tua. Si r̄ in hac cā pcedendū ē p te-
 stes sic in alijs cāis Tamē vt dicūt
 iuriste multa speālia inueniūtur in
 hac causa q̄ in alijs causis nō obf-
 uatur. s. q̄ idē possit ēē accusator et
 testis & q̄ nō iuratur de calumnia
 cum sit causa spiritalis. Et q̄ con-
 sanguinei admittuntur ad testifi-
 candum & q̄ non seruatur ordo iu-
 diciarius oīno qz denūciatiōe tali

facta potest cōtumar ex cōmunicari lite nō cōtestata. Et valeret hoc testimonij de auditu. Et post publicatōem testij testes pnt induci. Et hoc totū fit vt peccatū tollat quod ex tali cōiunctōe potest esse. ¶ Aduertendū est autē q cum ecclesia non intendat aliquē priuare iure suo si decepta fuerit p falsos testes z ad sepandū m̃rimonium pcesserit altera psona iniuste iure suo spoliata debet ei fieri restitutio. etiā si alter coniugū votū emisit. Ita tñ q ille qui tale votum emisit nō debet petere debitū sed solū reddere. ¶ Itē notandū est q qñ alter cōiugū agit ad reintegritatem m̃rimoniū aut agit possessorio aut petitorio. s. q vir petit sibi vxorē restitui in iudicio. dicēdo q est eius vxor. illa negante pmo d3 exceptio mulieris audiri q pbata pmit primā questionē. z eadē est etiā ratio de vxore si petat z vir neget: debet exceptio viri zc. z absolutus est ab ea qstione. Aut alr agit possessorio. s. qñ supponit q vxor eius sit vel ipse vir suus. z q habitauerit cū ea. vel illa cum eo tan q cōiunx. z petit eā sibi restitui vel illa eū. z ille vel illa q vel q petitur pfiteat matrimonij. sed exceptiōē pponit cōtra restitutōem. anteqz pbeat exceptio debz fieri restitutio spoliato petenti. Exciipiunt tñ qñ q casus. Prim⁹ est si obijciat fornicatio publica cōtra petentē. Secundus est si obijciat consanguinitas lege diuina phibita in cōtinenti pbada. tñ si differat pbatio oportet fieri restitutio p sententiā. z ille q habz consciētā de cōsanguinitate nō d3 alteri cui restituit reddere debitū. Terc⁹ si obijciat exceptiō rei

iudicate a qua nō fuit appellatus qñ. s. lata est sentētia diuortij z nō fuit de ea appellatus. tñc primo debet cognosci de prima sentētia an q fiat restitutio. Quartus qñ tanta est seueritas illi q sibi petit restitutōz q nō potest secure absqz piculo ille q petit cum ea manere. sic vir q cum psequit vxorē odio capitali vel vxor psequit virū mortem ei⁹ pcurado. Quint⁹ qñ ille q agit spoliavit alium iniuste z sine iuris ordine. z b fit qñ obijciat alterius sponsi vl alteri spōse exceptio. tñc eū optet q spoliator restituat. et q prius debeat fieri restitutio. ¶ Notandū est etiā q cū accusaciones plures vel maliuolētia fiat. si duo fratres duas sorores duxerit in vxores. et p accusatōem vni⁹ fratru sepetur a coniugio alteri⁹ sororis ppter panguinitatē. alij duo propter hoc nō sunt sepandi. qz in foro cōtentioso res inter alios acta illis nō p iudicat. Et ideo si vn⁹ fratru repellat a matrimonio proppter hoc nō est alter repellend⁹. qz per falsos testes potuit separari. Nec ppter hoc optet q ille q remanet i matrimonio suo psciētā suā ifor met ex his que facta sunt fři suo. ¶ Queritāmē circa hoc est distigendum. qz ille q manet in m̃rimonio aut habet certā sciētā de impedimento circa aliud m̃rimoniū probato. z tñc nō debz debitū reddere nec petere aut solū habet opiniōē. z sic potest reddere z nō petere. Aut neutz. s. nec sciētā nec opiniōē. et sic pter reddere z petere. Sic g patet de diuortio faciēdo z sepandō matrimonij propter affinitatē z cōsanguinitatem. De diuortio aut faciēdo propter aliqs causas

Cap. XXXI. De sacramento

inferi⁹ dicit cap^o de crimine

Cap. XXXI.

Petrus

Ic mihi de publice honestatis iusticia q̄ q̄ndā similitudinē habet ad affinitatē qd sit z vnde causat. z quō p̄mo impedit matrimoniū. **S.** Iusticia publice honestat^{is} est ppinquitas ex spōsalib^{us} pueniē^{ti} robur trahens ex ecclīe institutōe ppter ei⁹ honestatē. Et differt ab affinitate. qz affinitas p carnalē copulā contrahit. sed publice honestatis iusticia cōtrahit p cōsensum exp̄sum p vba de futuro vel p̄sentia n̄ copulā carnalē subsequatā. Unde post p̄mū septēniū causat publice honestatis iusticia et nō ante. quia si sponsalia cōtracta fuerint a n̄ pri^{mo} septēniū nō causat publice honestatis iusticia cū etiā sponsalia n̄ teneat ante illud tpus. nisi forte p acto septēnio puer illa sponsalia q̄ ante septēniū cōtraxerit rata habuerit et approbauerit. **Petrus** Impedit aut publice honestat^{is} iusticia m̄rimoniū quēadmodū consanguinitas z affinitas z fm eos ḡdus. Unde si q̄s despōsauerit puellā. vii. annor. vel vltra p vba de futuro seu de p̄sentī tpe nubili. q̄s uis eā carnaliter nō cognouerit tñ nullus de cōsanguinitate ei⁹ eā habere poterit in vxorē vsqz ad q̄rtū ḡdū. nec ip̄e aliquā illi⁹ puelle cōsanguineā vsqz ad q̄rtū gradū. z si cōtraxerit sepand⁹ est. et h̄ habet in decret^{is}. xii. q. Si q̄s vxorē despōsauerit. Et h̄ est qd dicit Jul⁹ papa ibidē. Si q̄s despōsauerit vxorē vel subarrauerit siue pueniente die mortis siue irruētib^{us}

q̄busdā alijs causis n̄ime cognouerit eā neqz sup̄stes ei⁹ frater neqz vllus de cōsanguinitate ei⁹ eam sibi in vxorē tollat vllō vnqz tēpore. Scias tamē qz q̄uis qdā senserit qz p̄ impedimētū legitimū spōsalia ad nihilū redigant. nec inde oriā assentit publice honestat^{is} iusticiā cū sponsalia propter impedimēta dicerēt esse nulla qz postmodū poterat alter illoz cū cōsanguinea alteri⁹ m̄rimonialiter copulari. Bonifaci⁹ tñ. vii. li. vi. de sponsalib^{us} contrariū determinat cuius mēs ē tal^{is} qz si cōsensus fuerit i illis sponsalib^{us} licz nulla viderint spōsalia sunt tñ spōsalia prop̄ cōsensum et causat publice honestat^{is} iusticiā et impediūt seq̄ntia spōsalia et p̄cedentia nō. Cui⁹ verba s̄ hec. Ex sponsalibus puris z certis etiā si cōsanguinitatis affinitatis frigidi tatis religiōis aut alia quauis ratione sint nulla dūmodo non sint nulla ex defectu cōsensus ori⁹ effi^{ci} car ad impediēdū et dirimendū seq̄ntia sponsalia vel m̄rimonia. nō aut ad p̄cedētia dissoluēdū impedimētū iusticie publice honestat^{is}. Quare ille qui sponsalia pure et determinate cū aliq̄ muliere contraxit. et postmodū cū scda prioris cōsanguinea idē fecit ex p̄or. spōsaliorū vigore remanet obligat⁹ q̄libz p publice honestatis iusticiā ex secūdis sponsalib^{us} subsequatā n̄ime derogatur ad m̄rimonium cōtrahēdū cū prima remanet obligatus. Itē statim subdit qz p sponsalia sub cōditōe nō impedit seq̄ntes matrimoniū a n̄ p̄ditionē cōpletā propter publice honestat^{is} iusticiā dicens. Ille vō q̄ spōsalia cū aliq̄ muliere cōtraxit si postmodū ante

conditiois eventū cū aliq̄ prior co-
sanguinea p̄ vba de p̄senti contra-
xerit cū secūda remanere debet.
cū ex sponsalibz conditioibz an co-
ditioem existentē sicut ex p̄sensu n̄
habentibz et incertis nulla publice
bonestatis iusticia oriat̄.

Cap. XXXII.

Petrus

C **D** **O** **I** **C** **E** **M** **I** **B** **I** **Q** **D** **S** **I** **T** **C** **O** **G** **N** **A** **T** **O** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **S** **E** **S** **T** **Q** **D** **A** **P** **R** **O** **P** **I** **N** **Q** **/** **T** **A** **S** **P** **S** **O** **N** **A** **Z** **P** **R** **O** **N** **E** **N** **I** **E** **N** **S** **E** **X** **S** **A** **C** **R** **A** **M** **E** **N** **T** **I** **D** **A** **T** **I** **O** **N** **E** **V** **E** **L** **A** **D** **I** **L** **L** **I** **Q** **I** **N** **T** **E** **N** **T** **O** **E** **M** **S** **I** **C** **U** **T** **B** **A** **P** **T** **I** **Z** **A** **S** **E** **T** **S** **U** **S** **C** **I** **P** **I** **E** **N** **S** **D** **E** **B** **A** **P** **T** **I** **S** **M** **O** **V** **T** **R** **E** **Q** **V** **E** **R** **O** **E** **S** **T** **P** **A** **T** **E** **R** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **I** **S** **P** **U** **E** **R** **I** **T** **A** **T** **I** **C** **O** **N** **T** **R** **A** **B** **I** **T** **A** **U** **T** **C** **O** **G** **N** **A** **T** **I** **O** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **I** **S** **E** **X** **D** **U** **O** **B** **S** **A** **C** **R** **A** **M** **E** **N** **T** **I** **S** **S** **B** **A** **P** **T** **I** **S** **M** **O** **E** **T** **C** **O** **N** **F** **I** **R** **M** **A** **T** **O** **E** **E** **T** **N** **O** **E** **X** **A** **L** **I** **I** **S** **Q** **U** **I** **A** **F** **I** **L** **I** **Q** **S** **A** **C** **E** **R** **D** **O** **S** **P** **O** **T** **C** **O** **T** **R** **A** **B** **E** **R** **E** **C** **U** **I** **L** **L** **A** **Q** **U** **A** **S** **A** **C** **E** **R** **D** **O** **S** **P** **A** **T** **E** **R** **E** **I** **A** **U** **D** **I** **V** **I** **T** **I** **N** **C** **O** **N** **F** **E** **S** **S** **I** **O** **N** **E** **E** **T** **I** **D** **E** **O** **E** **X** **B** **A** **P** **T** **I** **S** **M** **O** **E** **T** **C** **O** **N** **F** **I** **R** **M** **A** **T** **O** **E** **S** **O** **L** **U** **G** **E** **N** **E** **R** **A** **T** **C** **O** **G** **N** **A** **T** **I** **O** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **I** **S** **E** **T** **S** **I** **C** **U** **T** **C** **A** **R** **N** **A** **L** **I** **S** **G** **E** **N** **E** **R** **A** **T** **I** **O** **I** **M** **P** **E** **D** **I** **T** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **S** **I** **C** **E** **T** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **I** **S** **G** **E** **N** **E** **R** **A** **T** **I** **O** **Q** **S** **O** **L** **U** **E** **X** **B** **A** **P** **T** **I** **S** **M** **O** **E** **T** **C** **O** **N** **F** **I** **R** **M** **A** **T** **O** **E** **H** **A** **B** **E** **T** **F** **I** **E** **R** **E** **R** **E** **E** **X** **C** **A** **T** **H** **E** **C** **E** **S** **M** **O** **A** **U** **T** **E** **M** **N** **O** **I** **M** **P** **E** **D** **I** **T** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **C** **U** **N** **O** **S** **I** **T** **S** **A** **C** **R** **A** **M** **E** **N** **T** **I** **U** **M** **S** **E** **D** **M** **A** **G** **I** **S** **S** **A** **C** **R** **A** **M** **E** **N** **T** **A** **L** **E** **E** **T** **I** **O** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **N** **O** **D** **I** **R** **I** **M** **I** **T** **S** **E** **D** **D** **E** **B** **I** **L** **I** **T** **A** **T** **E** **E** **T** **V** **I** **X** **I** **M** **P** **E** **D** **I** **T** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **P** **R** **O** **H** **E** **N** **D** **U**

D **P** **E** **T** **R** **Q** **U** **O** **C** **O** **G** **N** **A** **T** **I** **O** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **I** **S** **I** **M** **P** **E** **D** **I** **T** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **S** **C** **I** **A** **S** **Q** **V** **E** **L** **I** **P** **A** **P** **R** **E** **C** **E** **D** **I** **T** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **A** **U** **T** **S** **E** **Q** **T** **U** **R** **S** **I** **P** **R** **E** **C** **E** **D** **A** **T** **S** **I** **C** **I** **M** **P** **E** **D** **I** **T** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **P** **R** **O** **T** **R** **A** **B** **E** **N** **D** **U** **E** **T** **D** **I** **R** **I** **M** **I** **T** **I** **A** **C** **O** **T** **R** **A** **C** **T** **U** **S** **I** **S** **E** **Q** **U** **I** **T** **I** **A** **Z** **P** **R** **A** **C** **T** **U** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **T** **U** **C** **V** **I** **N** **C** **U** **L** **U** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **N** **O** **D** **I** **R** **I** **M** **I** **T** **S** **E** **D** **A** **C** **T** **U** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M** **S** **P** **E** **T** **I** **T** **I** **O** **N** **E** **E** **T** **R** **E** **D** **D** **I** **T** **O** **E** **M** **D** **E** **B** **I** **T** **I** **Q** **U** **A** **N** **Q** **I** **M** **P** **E** **D** **I** **T** **Q** **U** **A** **N** **Q** **N** **O** **Q** **U** **S** **I** **C** **O** **G** **N** **A** **T** **I** **O** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **I** **S** **C** **A** **U** **S** **A** **N** **E** **C** **E** **S** **S** **I** **T** **A** **T** **I** **S** **S** **I** **C** **U** **T** **P** **A** **T** **E** **R** **V** **L** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M**

in necessitate baptizat propriū filiū
suū in articulo mortis et nō sit ali-
us q̄ possit puer baptizare nisi pa-
ter aut mater. tūc nō impedit ma-
trimonij actū nec ex pte p̄ris nec
ex pte matris. Si v̄o illa cognat-
io spūalis contrahatur ex necessi-
tatis casu si hoc ex ignorātia fiat
et nō ex fraude. sicut cum q̄s bap-
tizat filiū suū quē nō credit eē suū
sed magis alienū. et diligentia ad-
hibuit. tūc etiā ex neutra pte talis
cognatio spūalis seq̄ns actū m̄ri-
monij nō impedit. Si v̄o fiat ex
malicia et ex fraude. sicut cum q̄s
baptizat filiū suū sciēter vt elonge-
tur a cōiuge sua vel ex alia malicia
tūc ille q̄ baptizat vel cui actū cō-
trahit illa cognatio spūalis. q̄ sc̄z
filiū suū accepit. isto mō amittit
ius petēdi debitū. sed tenet̄ alteri
reddere debitū q̄ nō est i culpa. q̄
ex culpa et malicia illi nō d̄z alter
incōmodū reportare nec innocent
p̄uari iure suo. Si v̄o ambo cōiu-
ges fuerint in culpa debent separi
quo ad thozū nō q̄ ad vinculum.

P **E** **T** **R** **Q** **U** **I** **N** **T** **E** **R** **Q** **U** **S** **P** **S** **O** **N** **A** **S** **C** **O** **N** **T** **R** **A** **B** **I** **T** **C** **O** **G** **N** **A** **T** **I** **O** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **I** **S** **S** **I** **N** **T** **E** **R** **Q** **U** **A** **D** **C** **U** **I** **E** **V** **I** **D** **E** **N** **T** **I** **A** **S** **C** **I** **A** **S** **Q** **U** **T** **R** **E** **S** **S** **U** **N** **T** **S** **P** **E** **S** **C** **O** **G** **N** **A** **T** **O** **I** **S** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **I** **S** **E** **L** **I** **N** **A** **D** **I** **C** **I** **T** **P** **A** **T** **E** **R** **N** **I** **T** **A** **S** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **I** **S** **Q** **U** **E** **C** **O** **N** **T** **R** **A** **B** **I** **T** **I** **N** **T** **E** **R** **B** **A** **P** **T** **I** **Z** **A** **N** **T** **E** **E** **T** **B** **A** **P** **T** **I** **Z** **A** **T** **U** **C** **O** **N** **F** **I** **R** **M** **A** **T** **E** **E** **T** **C** **O** **N** **F** **I** **R** **M** **A** **T** **U** **S** **I** **S** **C** **I** **P** **I** **E** **R** **E** **E** **T** **S** **U** **S** **C** **E** **P** **T** **U** **A** **L** **I** **A** **D** **Z** **P** **R** **I** **M** **I** **T** **A** **S** **Q** **U** **I** **B** **I** **T** **I** **N** **T** **E** **R** **G** **E** **N** **E** **R** **A** **T** **E** **C** **A** **R** **N** **A** **L** **E** **S** **P** **R** **E** **M** **E** **T** **M** **A** **T** **R** **E** **M** **E** **T** **R** **E** **G** **E** **N** **E** **R** **A** **T** **E** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **E** **S** **E** **Z** **B** **A** **P** **T** **I** **Z** **A** **T** **E** **E** **T** **S** **U** **S** **C** **I** **P** **I** **E** **R** **E** **T** **T** **E** **R** **C** **I** **A** **D** **Z** **F** **R** **I** **N** **I** **T** **A** **S** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **E** **Q** **U** **I** **B** **I** **T** **I** **N** **T** **E** **R** **G** **E** **N** **E** **R** **A** **T** **U** **S** **C** **A** **R** **N** **A** **L** **E** **A** **P** **R** **E** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **E** **E** **T** **R** **E** **G** **E** **N** **E** **R** **A** **T** **U** **S** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **E** **V** **L** **I** **N** **T** **E** **R** **F** **I** **L** **I** **U** **M** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **E** **A** **L** **I** **C** **U** **I** **E** **T** **F** **I** **L** **I** **O** **S** **E** **I** **C** **A** **R** **N** **A** **L** **E** **S** **Q** **U** **O** **I** **D** **E** **E** **I** **G** **I** **T** **P** **R** **I** **M** **A** **S** **P** **E** **S** **C** **O** **G** **N** **A** **T** **O** **I** **S** **S** **P** **I** **R** **I** **T** **A** **L** **E** **Q** **U** **I** **D** **Z** **P** **A** **T** **E** **R** **N** **I** **T** **A** **S** **I** **M** **P** **E** **D** **I** **T** **M** **A** **T** **R** **I** **M** **O** **N** **I** **U** **M**

Cap. XXX. De sacramento

z dirimit. qz pater spūalis nō po-
test habere filiōlā suā in vxorē. qz
est eius filia spūalis. nec fili⁹ spūa-
lis matrē spūalem. sicut in genera-
tōe carnali pater z mater nō possūt
matrimoniu cōtrahere cū filijs su-
is. sic nec in cognatōe spūali. qz ba-
ptizans habet se vt pater z gerit p-
sonā christi. et suscipiēs vt mater z
gerit psonā ecclesie. vt dictū est i ca-
pitulo quarto de baptismo Et ideo
isti duo excludunt a mīmonio re-
spectu filioz spūaliū. Si illa spe-
cies que dicit cōpaternitas exclu-
dit a mīmonio vtrosqz pntes tā
corpales qz spūales. qz pater car-
nalis nō potest habere in vxorem
mīem spūalē filiū sui q est ei⁹ com-
mater. nec pater spūalis eius z ma-
trē. que ē mater carnalis filioli. Si-
militer tertia species cognationis
spūalis impedit mīmoniu. s. fra-
ternitas que excludit omēs filios
z filias siue ante natos siue p⁹ na-
tos patris z matris spūalis. Et h
solū respectu psonē illi⁹ p quā so-
lū in baptismo vel in cōfirmatōe
cognatio spūalis est cōtracta scz fi-
lioli vel filiōle. qz oēs alij filij z fi-
lie pntū possunt z trahere matri-
moniu cū filijs et filiabz patrino-
noz cū p ipos nulla cognatio spū-
alis contrahat. Et sic cognatio spi-
ritual impedit mīmoniu contra-
hendū z dirimit iā contractū inter
psonas pdictas. scz pntes spūales
z filios spūales. z inter pntes car-
nales et spūales z filios carnales
z spūales p quos cognatio spūalis
cōtrahit solūmodo z nō inf alios.
Et sic sunt quatuor psonē excludē a
matrimonio pro cognatōe spūa-
li. s. patres cōmatres. filioli z filij
f carnales cōpatrū Petr⁹. Nū-

quid pōt cognatio spūalis ab vno
cōiugū cōtracta in aliū trāsire. vt
si vir absente ei⁹ vxore. vel vxor ab-
sente viro leuet vel baptizet puez.
nunqd alter cōiugū absens efficiat
cōpater z patrin⁹ pueri rōe alteri⁹
cōiugis. S. sic qnqz et qnqz non.
qz tū iste modus cognatōis spūa-
lis indirecte sumit z nō directe. sic
z ille modus q est inter baptizan-
tē z baptizatū. z suscipiētes puez
z pntes carnales pueri. sed est in-
directe pfectū alteri⁹ cōiugis alte-
ro absente. Ideo notandū est q si
alter cōiugū leuet puez alicuius
sine suo cōpari cōiuge anteqz mī-
moniu fuerit inter illos carnaliter
contractū sed solū p verba de pse-
ti confirmatū. sic ille q absens ē p
sui cōiugis actōem nō cōtrahit co-
gnatōem spūalem. qz nōdum effe-
ctus est vna caro cū eo q puez le-
uauit aut baptizauit. qz p vnionē
carnis sequentē nō trahit ad vnio-
nem pcedentem. Si vō leuauerit
aut baptizauerit puez post matri-
moniu cōsumatū p carnalē copu-
lam sic distinguit. qz cognatio illa
spūalis cōtrahit p actōem vni⁹ cō-
iugis alteri⁹ filiū de sacro fonte su-
sicipiētis. sic trāsit cognatio spūalis
ab vno cōiuge in aliū: cū sint vna
caro qz suas actōes spūales z mū-
cant. licz nō cōicent suas passiōes.
verbi gratia. Iohānes z maria cō-
iuges sunt vna caro p carnalē co-
pulā cōiugalē. maria suscipit de sa-
cro fonte puerū duoz. s. martin⁹ z
berte. iohāne viro marie ignorāte
et absente vel ecōuerso. tūc maria
fit cōmater pdictoz p actōnem io-
hannis. nō pt post mortē martin⁹
berte cū iohē mīmonialit copula-
ri nec martin⁹ cū maria p mortē

Johānis. nec etiā cū baptizato po-
test iunx q̄ absens fuerit copula-
ri. Aut illa cognatio spūal' p̄trahit
tur p̄ factū alteri⁹ suscipientis pue-
rū vnius iugis. z tunc ille puer ē
ex eoz coniugio. z sic nō potest ab-
sens vt dictū est cū leuante puerū
matrimonij contrahere similiter
nec cū suscipiente aut eoz puer nō
est de eoz iugio sed ex alio. Et sic
potest cū suscipiente puez alter cō-
iunx cuius puer nō est p̄ m̄rimoni-
um copulari. quia sic nō transit co-
gnatio spūalis a muliere in virū
nec e cōuerso vt si berta leuauit pu-
erū marie quē habuit ex alio q̄s a
Iohāne post mortem marie pote-
rit Johānes cū berta m̄rimonia-
liter copulari. Un' v' sus. Cui mihi
vel cuius mea natū fonte leuauit.
Nec mea cōmar fieri mea n' v' v' /
or. Si q̄ mee natū n' ex me fōte le-
uauit. Nāc pōt fata mee nō inde
vetabor h'ē. Notandū est etiā
q̄ inter suscipientē puerum siue le-
uantē z baptizantē nulla cognatio
spūalis p̄trahit. nec inter eos aliq̄
compaternitas. similiter nec inter
virū nec vxorē suā si simul leuaue-
runt puez de fonte nō p̄trahit aliq̄
cōpaternitas nec cognatio spiritu-
alis nec inter eos z baptizantem.
nec etiā si plures leuent puez. sed
solum est cōpaternitas inter parē-
tes carnales pueri et suscipientes
puez. Un' v' sus. Unus semp erit
compater spūalis. Alter carna-
lis nec fallit regula talis.

Ca. XXXIII.

Petrus
Je mihi quid sit cognatio
legalis. Billo Cognatio
legalis est p̄pinq̄uitas ex
adoptione pueniens. Adoptio au-

tem est extraneae persone in filium
vel nepotē vel deinceps legitima
assumptio. vñ vbi natura deficit i
generatiōe filioz alter supplet de-
fectū p̄ adoptionē. Et nota q̄ cū p̄-
pinq̄uus succedat in hereditatē iō
nō adoptat p̄pinq̄uus sed extrane-
us. z sicut vir potest adoptari in fi-
liū sic mulier in filiaz vel nepotē.

Petrus. Que sunt p̄sone q̄ pos-
sunt adoptare. **S.** Personae libe-
reque possunt de hereditate sua dis-
ponere. vnde serui nec iuuenes in-
fra vicesimū quintū annū. et etiā
mulieres nō p̄nt aliquē adoptare
in filiū vel nepotē nisi ex principa-
li z speciali concessione p̄ncipis. il-
li etiā qui habēt p̄petuū impedimē-
tū generatiōis filioz sicut frigidi n̄
possunt adoptare q̄ nō indigēt so-
lacio filioz. sed illi q̄ habuerunt li-
beros z amiserūt vel qui nō habu-
erunt p̄pter aliqd̄ impedimentū
accidentale z nō perpetuū z habere
potuerūt tales possunt adoptare
Sic iunior seniores adoptare nō
potest sed oportet q̄ adoptas p̄e-
cedat tpe adoptatū quāto potuisset
ipm naturaliter generasse scilicet
xviij. annis. eo q̄ adoptans de-
bet sup adoptatū domiari qd̄ nō
esset cōueniēs si iunior seniore ad-
optaret. **Petrus.** Quomō fit ad-
optio. **S.** Sicut duplex est gene-
ratio quedā naturalis z imperfecta
sicut est eoz filioz q̄ in fornicatiōe
generātur z tales nō p̄cipāt i he-
reditatē patris. Alia est generatio
perfecta sc̄s que fit in m̄rimonio. et
tales sūt heredes patris. Ita etiā
est duplex adoptio legalis quedā
imperfecta z simplex z sic nō transit
adoptat⁹ i potestatē adoptant⁹. et
isto mō quilibet adoptare potest

etiam sine auctoritate p̄ncipis. sed solū auctoritate alicui⁹ m̄gratus. et talis adoptatus nō trāsīt nec succedit in hereditatē adoptantis. nec adoptas tenet tali adoptato dimittere aliqd in testamēto suo nisi velit. Est autē alia adoptatio p̄fecta q̄ nō fit nisi auctoritate p̄ncipis. nec sic adoptare pōt nisi ille q̄ est sui iuris. et sic succedit adoptat⁹ in hereditatē ip̄ius adoptantis et bonis eius. Et talis adoptatio d̄r abrogatio. Unde adoptatio imp̄fecta. et adoptatō p̄fecta que dicit̄ abrogatio in q̄ttuor differūt. Primo q̄a ille abrogatur q̄ est sui iuris. Sed adoptat⁹ qui est alieni. Secūdo q̄z abrogatus trāsīt in potestatem arrogantis. sed adoptat⁹ nō. Tercio arrogatus habet de necessitate legitimā partē vel successiōem in bonis arrogantis siue eū emācipet siue decedat. debet ei quartā p̄tem bonorū suorū relinquere. Quarto arrogatio n̄ fit nisi auctoritate p̄ncipis. in cuius ptate sunt om̄es etiam q̄ sunt sui iuris. s̄z adoptio fit auctoritate cuiuslibet m̄grat⁹ cōpetentis. Petrus. Dic mihi q̄ modo adoptio impedit m̄rimoniū. S. Quia vt dictū est lex p̄hibet iter illas p̄sonas cōiūgi m̄rimoniū quas necesse est s̄c̄ cohabitare sicut dictū est de cōsanguineis et affinibus. eo q̄ talib⁹ patet cōcupiscētē loc⁹. Et q̄z fili⁹ adoptatus confuat in domo patris adoptantis sicut fili⁹ natural. iō leges p̄hibent m̄rimoniū int̄ eos copulari. et h̄mōi p̄hibitō est ab ecclesia approbata. vñ nihilominus papa dixit q̄ adoptiui nō p̄nt cōiūgi naturalib⁹ filiis. Aduertēdū est autē et sciendū inter q̄s adoptio p̄hibet m̄rimoniū fieri. q̄ triplex

est cognatio legalis. Prima est descendētū q̄ p̄bit̄ inter p̄rem adoptantē et filiū adoptatū et filius filij adoptati et nepotē. et sic deinceps. Scda est inter vxorē adoptantis et filiū adoptatū et p̄rem adoptantē et vxorē filij adoptati. Et iste due cognatiōes legales impediūt p̄petuū m̄rimoniū. Tercia est int̄ filiū adoptatū et filiū naturalē. Et hec q̄nq̄ impedit q̄nq̄ nō. q̄z manente filio adoptato i ptate patris adoptantis nō pōt p̄herem̄mōniū cū filia naturali. s̄z mortuo patre adoptate vel emancipato filio adoptato pōt m̄rimoniū cōtrahi inter eos. S̄c̄l̄r inter p̄rem adoptatē et m̄rem naturalē nulla propinq̄tas p̄trahit̄ ex h̄mōi adoptōe nec m̄rimoniū impedit̄. Sic ḡ patet q̄ cognatio legal̄ p̄ma et secunda impediūt m̄rimoniū et dirimūt Tercia q̄nq̄ impedit et q̄nq̄ non. vt dictum est zc.

Lap. XXXIII

Petrus

Je mihi d̄ impedimēto criminis q̄ sūt crimia. S. M

Crimia impedientia m̄rimoniū plura sunt et diuersa. Quedam sunt q̄ impediūt p̄hendū sed nō dirimūt p̄ctū. Queda sunt q̄ impediunt simpl̄r et dirimūt. Que vō impediūt et nō dirimūt sunt hec. Incestus. s̄. cognoscere p̄ sanguineā vxoris sue. Scdm̄ ē leuare propriū filiū de sacro fonte Tercū ē vxori aduū de q̄ post dicit̄. Quartū ē raptus aliene sp̄se. Quintū est interfectio p̄s byteri Sextū est q̄n aliq̄s agit p̄nias solēnē. In istis impeditur m̄rimoniū p̄hendū s̄z n̄ dirimūt iā p̄tractū. vñ si velit p̄trahere ille q̄ h̄z aliqd p̄dictorū impedimētorū in

se p. licentia ecclie d3. p. trahere nec p. bibet ei cu de piculo ei? continentie timeat. Notandum est igitur q. illi duo casus. s. inceſt? z lenare puez. de ſore dupliciter poſſunt p. tingere aut an. m. rimoniu p. tractu. s. cu aliq. cognouit aliquam mulierem z poſtea vult cōtrahere cu p. ſanguinea ſua vel leuet puez. de fonte anq. p. trahat cu matre pueri ſic impedit matrimoniu p. trahendu z dirimit iā p. tractu. aut ſequit. matrimoniu iā p. tractu z ſic nō dirimit illd m. rimoniu iā p. tractu z p. ſumatur ſed ius petendi debitū p. dit ſed tenet illud reddere alteri p. iugi petenti. Etia ſūt plura crimina ſicut p. hibitio ecclie zc de q. b. iā dictū eſt. Crimina vō q. impediūt matrimoniu p. trahendu z dirimūt iā p. tractu ſimuliter tria ſunt. Primum eſt q. adulter machinat. cu effectu i. morte viri legit. adultere vt poſtea matrimoniu cōtrahāt vl. econuerſo ſi vir in vxorem ſi poſtmodum matrimoniu contrahāt z p. iungant. debet matrimoniu dirimi. q. verum nō eſt matrimoniu z nō p. ſit legit. me copulari. vñ circa hoc notādū eſt q. vir in morte vxor. inſidiat. vl. vxor in morte viri triplr. Primo rōne culpe q. adultera eſt. aut rōe nature q. ei? p. ſona ſibi diſplicet. aut rōne matrimonij q. vult cum adultera p. trahere vel illa cu adultero. Primum eſt peccatū magnū l3 fm leges ciuiles i. actu ipſo liceat ipam interficere cu penā lex nō infligit. ſcōm eſt grau. tertiu eſt grau. ſimū. duo p. ma impediūt m. rimoniu cōtrahendu ſed nō dirimūt iā cōtractū. ſed terciū ſimplr impedit z dirimit iā cōtractū cu adultera ſed nō dirimit cōtractū cu alia p.

ſona. Scōm crimē ē q. n. viuēte legitimo cōiuge p. ſtat fide adulter. cu adultera de m. rimonio cōtrahēdo p. verba de futuro q. ducet eā in vxorē poſt mortē viri legitimi vel p. mortē vxor. legit. ei? adulteri. et ſic dirimit matrimoniu. Et intelligit. q. n. ſcit eā h. re virū vel ipa cu habere vxorē ita q. vterq. ſcit impedimentū p. ter qd nō poſſūt ſiml. coplari q. aliter nō dirimeret. m. rimoniu poſtq. eēt p. tractū. Tertiu crimē eſt q. n. adulter defacto p. verba de p. ſenti cōtrahit matrimoniu viuēte legitimo viro adultere vl. vxore legitima adulteri. z ſic dirimit m. rimoniu z ſic h. intelligit. q. n. vterq. ſcit impedimentū Si aſit vir habens vxorē legitimā p. trahat d. facto p. verba de p. ſenti cu aliq. muliere nō cōiugata q. ignoret illū virū vxorem habere vel econuerſo poſt inter eos poſt mortem legitimi viri vel vxoris legitime matrimoniu cōſiſtere. dū tñ ille q. ſolutus erat fuerit inſcius criminis z q. b. o. a. fide cōtraxit z q. de nouo p. ſentiat in m. rimoniu dū ad ei? noticiā puenit. Et h. intelligit. ſi nulla inter eos fuerit carnalis copula ſubſecuta viuēte legitimo p. iuge. q. ſic nō liceret cōiūgi m. rimonialr vt h. extra d. eo q. duxit i. m. rimoniu illam quā i. adulterio polluit vxorē. Si q. ſ. ſilr h. intelligit. ſi n. ē machiat. in morte legitimi p. iugis vt d. r. ibidez veniēs ad penitētiā. Petr. Nun. qd p. r. vir p. ter crimē adulteri vxorē dimittere z alteri nubere. S. Pot. vir vxorē dimittere cā adulteriū maieſtū ē q. vtpote iuēt cā ſolā cu ſolo loco z tpe ſuſpecto z nudā cu nudo z ſic q. ſtū ad r. h. o. p. o. r. eā dimittere vnde poeſt eaz accu.

Cap. XXXIII. De sacramēto

sare et celebrabit inter eos diuortium per ecclesiam nec tenebit vir reddere debitum ipsi petenti et sepabuntur quo ad thorum: non tamen quo ad vinculum matrimonij. quia vinculum matrimonij perpetuum est et manet quod diu ambo vixerint nec potest propter diuortium alter alteri nubere. **Petrus.** Potest semper vir uxorem fornicariam dimittere. **R.** Septem sunt casus in quibus non licet dimittere. primus est si vir etiam fuerit fornicator. Secundus si vir eam prostituerit et duxerit eam ad fornicandum. Tertius quando mulier scit probabiliter virum suum esse mortuum et alteri nubit et viro redeunte statim ab illo recessit cum quo postea nupsit. Quartus est cum ab alio cognita est sub specie viri quem credebat suum virum esse. Quintus est quando fuit oppressa vi et intelligit de vi absoluta quam non fit per metum. Sextus est quando reconciliavit sibi eam post commissum adulterium vel publice adulterantem retinuit. Septimus est quando infidelis ab alio coniuge infideli dimissus secundum ritum suum eo dimisso alteri nubit et postea utroque conuerso ad fidem cogit per ecclesiam eas recipere. In istis ergo septem casibus non licet viro uxorem fornicantem dimittere. **Petrus.** Nunquid potest vir iudicio proprio uxorem fornicantem dimittere. **R.** Vir potest eam dimittere dupliciter. Uno modo quo ad thorum. et sic potest eam dimittere quocumque stat ei de illius fornicatione nec tenet ei reddere debitum nisi per ecclesiam compellatur. si autem contigerit quod voluntarie ei reddat debitum irregulariter efficiet et bigamus et generat sibi priuilegium accusandi eam de fornicatione sua. si vero per ecclesiam compellatur ad reddendum ei debitum efficiet irre-

gularis sed non generat ei priuilegium accusandi eam de fornicatione sua. alio modo potest vir uxorem fornicantem dimittere. et hoc quantum ad thorum et quantum ad cohabitationem et sic non potest dimittere nisi per iudicium ecclesie sed diuortium. **Petrus.** Nunquid mulier potest virum suum fornicantem et adulterem dimittere sicut vir uxorem. **R.** In causa diuortij que fit propter fornicationem et adulterium vir et uxor ad paria iudicantur. quia sicut licet viro dimittere uxorem propter fornicationem sic conuerso de uxore quantum ad bona matrimonij que sunt fides et sacramentum. quia vir et uxor in his ad paria iudicantur. quantum tamen ad bona matrimonij que sunt plures maius peccatum est ex parte mulieris quam ex parte viri. et sic sequitur quod vir et uxor in diuortio ad equalia iudicantur propter fidem et sacramentum non tamen ad equalia propter plures. et licet diuortium fiat inter eos quantum ad thorum et cohabitationem non tamen quantum ad vinculum quia ipsis viuētibus semper manet vinculum matrimonij recte. **Petrus.** Nunquid post diuortium potest homo uxorem fornicantem reconciliare sibi. **R.** Si uxor post diuortium de peccato penitentiam egerit et emendata fuerit potest eam vir reconciliare sibi et teneat ad virum redire et debitum reddere si petat. quia diuortium datum fuit in penam adulterantis et in fauorem eius qui fidem seruauit. Si uero post diuortium incorrigibilis fuerit nec voluerit emendare non debet eam vir reconciliare ne sui criminis princeps esse videatur. Si uero contigerit quod vir post diuortium fornicauerit qui prius ante diuortium innocens erat per uxorem suam que prius fornicata fuerat non potest cogi ad reconciliationem. Tamen iudex ex officio suo de-

bet eū cogere ad recōciliandū vro
rī vt per hoc caueat periculo añ di
uorciū sicut de vxoze vt dictū est.

S Petrus. Quia filij illegitimi vo
cātur z pcreant ex actu fornicario
z legitimi ex vero matrimonio. iō
de talibz aliqñtulū mibi dicas. **S**
Quia duplex est status filioz qui
dā sunt naturales z legitimi. sicut
q nati sūt in legitimo matrimōio
solenniter ptracto z bōa fide. Alij
sūt filij naturales z nō legitimi vt
illi q sunt nati ex fornicario z cubi
tu sicut ex cōcubina. Alij sūt legiti
mi z nō naturales vt filij adopti
ui. Alij sunt q nec legitimi sūt nec
naturales vt sunt illi q in adulte
rio nati sūt z de icestu. z tales dicū
tur spurij. tales em nascunt z tra
legē positiuā z tra legē nature ex
presse. Quia vero ignorātia excu
sat illicitū cōcubitū a peccato nisi
sit ignorantia culpabilis. ideo illi
q ptrahebūt bona fide in facie ecclie
quīs sit impedimentū matrimo
nij. tñ iuges absqz sua culpa illō
ignorant nec peccant nec eoz filij
sunt legitimi. Si vero vterqz ptra
hentū in facie ecclesie sciat impedi
mentū quīs ecclia sustineat licet il
lud ignoret nec a peccato excusan
tur nec filij sūt legitimi. Silt nec
illi qui occulte contrahūt z clande
stine excusant a peccato nec eoz fi
lij legitimipbātur. Scias insup q
illegitimus filius duplex damnu
incurrit. s. quia nō admittit ad ac
tus legitimos sicut ad officia z di
gnitates. silt nec succedunt in here
ditate paterna. Tlerūtamē natura
les filij possunt succedere in sexta
pretantū. Spurij vō in nulla pre
sucedunt. Parētes vero eoz tenē
tur eis puidere z ad episcopū perti

net vt cogat pntes vt eis puideat

Petrus. Nunqd pnt illegitimi
filij de iure legitimari. **S.** Im
possibile est q filius illegitim⁹ fiat
de legitimo coitu. qz iā transit ille
coitus z nunqz pōt fieri legitimus
sed quodāmo potest filius legitia
ri inqñtū d āna que illegitimus in
currit subtrahunt z remouent p le
gis auctoritatē. Sūt aut sex mōt
legitimadi filios. duo fm canōes
z qñtuor fm leges. Primus fm ca
nones est qñ matrimonij sequit.
scz quādo ille q generauit filiu ex
muliere soluta z nō p adulterium
ptrahit eū in facie ecclesie matri
monij z hic modus non extendit
ad spurios. Scdus modus fit p
specialē indulgentiā z dispensatio
nem domi pape. z hic etiā non ex
tenditur ad spurios. Alij quatuor
modi sunt fm leges. Primus est
quādo pater filiu naturalē vel spu
riū curie impatoris offert z legi
timatur eo ipo ppter curie honesta
tem. Scdus est quādo pater in
testamento suo nominat eū legiti
mū heredem z filius postmodū
testamentū impatori offert. Ter
tius si nullus sit legitimus patris
filius z filius semetipm offert p
cipi. Quartus est quādo pater suo
testimonio vel triū testiū subscri
ptiōe eū legitimū nominat z adij
cit naturalem. z sic illis modis p
dictis solent filij illegitimi legiti
mari zc.

Capitu. XXXV.

Petrus.

Je mibi de impedimēto
disparis cultus scz vtrū
fidelis potest matrimo

La. XXXVI De sacramento

nium contrahere cū infideli. z si inter ipsas sit verū matrimonium

Billo. Nō licet fidei contrahere cū infideli matrimonium. quia bonū principale matrimonij est proles educanda ad cultū dei. z qz talis educatio sit p patrē et matrem Ideo si pater fidelis duceret vxorem infidelē z ecōuerso vterqz conaretur puerz educare fm ritū legē sue z sic infidelis istrueret filiū fm falsas legē suam z auerteret a lege xpiana. similiter bonū fidei nō seruaretur qz ad deū. quia infidelis semper niteretur pervertere fidez alterius. similiter nec bonū matrimonij quod est sacramentū seruaretur. quia matrimonium infidelium nō est pfectū signū coniunctionis christi z ecclesie cū nō sint baptizati sed tantūmodo est aptitudine signū z nō actu. Et ideo talis disparitas cultus impedit matrimonium contrahendū et dirimit contractū. Clertamē sciendū est qz cū inter infideles nō sit matrimonium completū qz ad sacramentū qd designat vnionē xpi z ecclesie tñ inter eos est matrimonium inqz est in officiū nature z in fedus societa-

tis Petrus. Nunqd tenetur fidelis puerfus ab infideli cōiuge discedere. **Billo.** Si fidelis puerfus habeat spem de sua coniuge qz debeat conuerti z ad fidez de infidelitate reuerrere. potest cū ea manere si vero sciat eius obstinationē z qz nō possit cū eo cōmorari sine cōtumelia creatoris debet eū relinquere. **Petrus.** Nunquid licet fide-

li qui ab infideli discessit aliud matrimonium contrahere. **Billo.** Ad huiusmodi euentiā notandū est qz ad matrimonium tria currunt. s.

qz primo sit iniiciatum per verba dē presenti. Secundo qz sit consummatū per carnales copulā quia aliter posset per ingressus religionis dissolui. Tercio qz sit ratū per baptismi susceptionē. z matrimonium quod hec tria habet nō potest dissolui nisi per mortē alterius coniugis. Unde matrimonium infidelium cū non sit ratum per baptismum quod est ianua omnium sacramentorum solui potest per conuersionez alterius coniugis alio permanente in errore z potest nubere cū fidei. Et hoc in tribus casibus. Prio quādo infidelis nō vult cohabitare cū fidei conuerso. sed dimittit eum tunc potest fidelis conuersus cū fidei nubere. z tunc primum matrimonium quod erat imperfectum per sequens perfectū soluitur Secundo quādo infidelis vult cohabitare cū fidei sed non sine blasphemā christi quaz fidelis audire abhorret. Etia quādo non est spes dē conuersione infidelis z sufficēter fuit infidelis monitus a fidei vtrū errorem relinquat quē non vult relinquere. Et tunc fidelis conuersus potest nubere cū fidei vel religionez intrare z sacros ordines suscipere. nec est postea infideli conuerso ad fidem fidelis qui nupsit vel votū religionis emisit vel ordines suscepit restituendus. quia tarditas conuersionis est ei in penā Si tamen coniunx infidelis conuertatur ad fidem aliquaz alter in fide ecclesie matrimonium contraxit tenetur ad coniuges suā accedere nec aliaz potest ducere ipa viuēte. Tercio quādo infidelis vult cohabitare cū fidei z sine cōtumelia xpi. sed non sine scandalo coniugis si

delis. pertrahendo ipm ad peccatu. In his predictis casibus licet fidei conuerso contrahere cum alio fidei. **N**otandum est etiam quod pro alijs peccatis non soluitur matrimonium contractum quantum ad vinculum. sed soluitur quantum ad cohabitationem et quo ad thoz. et hoc tamen quandoque fit ad tempus quando scilicet post speratur emendatio peccatis. Quandoque etiam simpliciter quando delinquens non vult retrahi a peccato.

Cap. XXXVI

Petrus.

Etem mihi de impedimento coactionis et violentie. et quia vis et coactio generat metum. Dic mihi etiam de metu. **S**illo. Coactio prout hic intelligitur est duplex. Quedam est absoluta que est maior impetus que non potest evitari. et talis coactio non cadit in animam nec in consensu viri. quia est simpliciter inuoluntarius. Alia est coactio conditionata. scilicet per metum sicut qui abscondit membrum putridum ne corpus pereat. vel proijcit merces in mare ut se et nauem saluet. et talis coactio est quodammodo voluntaria consideratis conditionibus particularibus et circumstantiis persone et rei. Et talis coactio cadit in animam. Unde de ista ultima coactione que fit per metum hic agitur. Et diffinitur sic. Coactio est metus instantis vel futuri particulis causa mentis trepidatio. **Petrus.** Quomodo cadit metus in constan-

tem virum. **S**illo nota quod differentia est inter virum constantem et inconstantem. quia vir constans considerat qualitatem periculi et sequitur rectas rationes nec cogitur ad maius malum ut evitet minus malum sed potius cogitur ad minus malum ut evitet maius. Vir autem inconstans non considerat qualitatem periculi nec rationem rectam sequitur ut evitet maius malum. sed peccatum mortale facit propter metum aliquis pene temporalis. Similiter alia est inter eos differentia quia vir constans non cogitur nisi ex forti estimatione et probabili. sed vir inconstans ex leui. Differt etiam vir constans a pertinaci. quia pertinax nullo modo cogitur ad minus malum per euitando maius. quod autem facit vir constans ut dictum est Et ideo vir constans medius est inter inconstantem et pertinacem quia constans quandoque cogitur et quandoque non. quod cogitur ad minus malum ut evitet maius malum contra pertinacem qui nunquam cogitur. similiter nec cogitur ad maius malum ut evitet minus contra inconstantem qui ad hoc cogitur. Ad peccandum autem nullo modo vir constans cogitur cum peccata sint maxima malorum immo debet homo magis eligere mori quam mortaliter peccare. Sunt autem alia damna corporalia quorum quedam sunt maiora et quedam minora. maiora autem damna sunt que ad personam hominis pertinent vel ad personam sibi coniunctam sicut uxores filij et huiusmodi. sicut verberatio de bone et statio per stuprum mors fuitus

Cap. XXXVII. De sacramēto

et hmoi. Et ideo ex istis dānis im-
minentibz cōstans vir cogit ad a-
lia dāna corpalia minora sustinen-
da. Et h̄ habet p̄ hos vsus. Excus-
sare metus hos posse puta qz ne-
scis. Stupri siue status vberis at-
qz neas. Metus aut infamie non
cadit in p̄statē virū licz sit magnū
dānū vt dicūt iura. qz ei defaci-
li pōt occurrī. Qñ aut ex metu ca-
dente in cōstantē virū vir cōstās p̄-
mittit aliqd alteri prop̄ hoc n̄ co-
gitur ad mētiēdū qz vult dare qñ
p̄mittit. Sed tñ postea si vult p̄-
repetere restitutiōem sibi fieri. Q-
autē nō possit denūciare iudici p̄-
mittere nō potest cū h̄ sit p̄ bonū
iusticie. qz null⁹ cogi pōt q̄ faciat
cōtra iusticiā. Sic p̄z quō coactio
z metus cadūt in cōstantē virū.
E Petrus. Dic mihi quō coactō
impedit m̄rimoniū. **S.** Quātuz
ad primā coactōem q̄ est p̄ vim q̄
est absoluta coactio m̄rimoniū
oīno dissoluit et tollit. eo q̄ tal̄ co-
actio absoluta q̄ specialit̄ cadit in
cōstantē virū tollit vinculū amici-
cie qd̄ est signū cōiunctōis xp̄i z ec-
clesie. Tollit etiā p̄petuitatē vincu-
li m̄rimoniū. eo q̄ talis coactio
absoluta repugnat illi p̄petuitati
contractus cū possit p̄ri restitutō
in integz. Ideo simplz coactio ab-
soluta cadens in virū cōstantē im-
pedit et dirimit m̄rimoniū. q̄tuz
nō ad scdā coactōem conditio-
natā que fit p̄ metū quādoqz tenz
quādoqz nō. Tenet aut qñ ille me-
tus levis ē m̄rimoniū. quando
autē metus talis est q̄ cadit in cō-
stantē virū et licet libere p̄sentiat
z alter nō cōsentiat m̄rimoniū
nō tenet. qz talis metus libertatē
cōsensus tollit. s̄lt̄ qz m̄rimoniū

um nō claudicat op̄ret q̄ vterqz li-
bere in alteruz cōsentiat. et ideo tal̄
coactio m̄rimoniū tollit. **N**otā
dū est q̄ licz tal̄ coactio tollat ma-
trimoniū z dirimat si ille coniung-
q̄ coactus fuerat postmodū libere
in m̄rimoniū cōsentiat. tūc illd̄
m̄rimoniū firmabit et ratificabi-
tur. Qñ si mulier coacta fuerit ad
m̄rimoniū contrahendū p̄ metuz
cadentē in cōstantē virū. z post in
m̄rimoniū cōsenserit libere cuz
illo cōsēsu fiet m̄rimoniū z erit
firmū. nec postmodū poterit diri-
mi. dū tamē vir p̄maneat in eodē
cōsensu libero cū quo pri⁹ contra-
xit. Et idem iudiciū est de viro coa-
cto z muliere. Itē notandū q̄ si iu-
rauerit p̄ metū cadentem in cōstan-
tem virū se p̄trahendū m̄rimo-
niū cū aliquo illud iuramētū non
obligat in iudicio fori cū sit extor-
tū. In iudicio tñ poliū q̄ iudicat
magis s̄m ea q̄ saluti aīe puenien-
tia expediūt. consulendū est vt si ei
expediat p̄ supiorē expectet d̄ iura-
mento absolutōis bñficiū. Iura-
mentū autē coactū ad peccandum
nullo modo obligat nec est adim-
plēdū. **P**etrus. Nūqd̄ parētes
possūt cogere liberos suos ad ma-
trimoniū contrahendū. **S.** Abso-
lute loquendo nō. tamē in aliq̄ cā-
rationabiliter pater potest induce-
re filiū vel filiā ad m̄rimoniū cō-
trahendū. sicut pro pace amicorū
vel patrie aut regni. z sic liberi tūc
se habent ad illā cām determinate
de necessitate. ita tenēt obedire pa-
rētibz dū illa causa illos cogat. ali-
ter nō. Et propter hoc seq̄t qñ pen-
tes iurant sp̄salia liberoz sp̄ sub
intelligit ex natura cōtractus con-
ditionati. s̄. si liberi cōsentiat zc.

Cap. XXXVII

Petrus

S Ic mibi de impedimēto ordinis an ordo ipediat mrimoniū. **Sillo.** Sacer ordo ex vi ordinis et ex voto cōtinētie eidem annexo ipedit mrimoniū contrahendū z dirimit cōtractū. post vero susceptōem sacri ordinis impedit etiā mrimoniū pū contractū sū vñ. Si vero vir suscepit ordinem volente vxore z ipsa sciēte et nō reclamāte. tūc vxor tenet ppetuā vouere continentia. nec propter hoc religionē intrare. nisi de piculo castitatis ei⁹ timeat z continētie. Si vero vir viuēte vxore et ignorāte sacros ordines suscepit caracterē ordinis suscipit. sed executōe caret. z vxori petēti tenet reddere debitū. z ipse petere nō potest. Sūt autē tres ordines sacri de quib⁹ dictū est ca. de ordinibus q̄ impediūt matrimoniu contrahendū z dirimūt iā cōtractū. s. subdyaconatus. dyaconat⁹ et presbyteratus. qz in ipis ē annexa continētia z castitas. Minores vō ordines nō impediūt mrimoniū cōtrahendū nec dirimūt contractū.

Nota tamē ex hoc q̄ dictū ē de impedimento ordinis illud habet apud nos in ecclesia occidentali. z tenet. sed apud grecos in ecclesia orientali aliter se habet. qz licet apd eos sacer ordo ipediat mrimoniū cōtrahendū. sicut etiā apud nos. tamen apud eos ordo sacerdotalis nō impedit mrimoniū vñ vñ matrimonij prius contracti. qz proptiad sacros ordines in ecclesia orientali possunt vñ matrimonio prius contracto cum virgine ante-

q̄ sacros ordines susceperint. licz post susceptōem sacroz ordinū nō possint de nouo cōtrahere.

Cap. XXXVIII

Petrus

S Ic mibi de impedimēto ligaminis quid sit. **S. Lō** sistit ex eo q̄ hō ligatus cū muliere p matrimoniu vel mulier cum viro nō potest alteri copulari alio viuente cum quo prius matrimoniu contraxit. Ex q̄ sequit q̄ hō vnus ples vxores simul bñe nō pōt. Tlerūtamē aliq̄ patres ex dispensatōe plures habuerūt propf causam generatōis et plus habende z generāde. Ideo in illis ptribus eis fuit licitū. nunc autē est illicitū. q̄a vir z mulier in matrimonio efficiuntur vna caro. Ideo homo carnem suā nō potest dare pluribus mulierib⁹. similis nec mulier pluribus viris. Et ideo vir vel mulier non potest cū alio. nubere suo coniuge viuente. z si fecerit non est matrimoniu. **Petrus.** Nūqd mulier credens virum suū mortuum potest alteri licite nubere. vñ vir alteri mulieri. **Sillo.** Extra in decretali de nuptijs dñs ac redemptor noster dicit q̄ nullus ad secundas nuptias migrare psumpserit donec constet q̄ mortuus sit coniūx ei⁹. vñ ex sola credulitate mort⁹ alci⁹ pūg⁹ ve cōiectura leui. nō licet alteri cōiugi matrimoniu contrahere. sed magis requiritur certitudo que per iuramentū aliquorum qui cum nouerint mortuum habeatur. Dicit tamen Hugo q̄ iuramentū vnus testis sufficit cū

Ca. XXXIX De sacramēto

attestatione publice fame. aliter nō.
Notandum tamen est q̄ quādo al-
ter coniugū credit alterz mortuū
firmiter et postea cum alio contra-
bit. si postea oriatur dubitatio de
vita illius si de tali dubitatione cer-
titudo vite prioris coniugis habe-
atur. alter q̄ cum alio contraxit nō
potest petere nec reddere debitum
cū secundo. sed mortaliter peccat
si hoc faceret et adulteriū cōmitter-
ret. Si vero dubitet solū ex hoc ex-
causa rōnabili tunc non debet pe-
tere debitum a secundo coniuge. s̄
potest ip̄i petenti reddere debitū.
Si vero dubitet quadam leui du-
bitatione debet a corde suo abijce-
re talē dubitationem temerariam
et potest petere et reddere debitū
Ricite. Petrus. Nunquid te-
netur primus vir vxorē que sic cō-
traxit cum secundo viro ecōuerso
recipere. **S.** Sicut prius dictū
est sic etiā dicendū est. Quia si illa
contraxit cum secūdo viro ex certa
scientia sciens primū virum viue-
re adultera est. nec tenetur primus
vir eam recipere. Si vero per ig-
norantiā probabilem quia crede-
bat eum mortuū quādo cum alio
contraxit. tūc distinguendum est.
Quia aut statim fuit reuersa ad p̄-
mum cum cognitionē sui habue-
rit. et sic recipere tenetur eam. aut
non statim reuersa est. et sic non te-
netur eam recipere quia adultera est
Nota hic incidentaliter q̄ vir ca-
uere debet ne volens extorquere a
muliere carnalē cōmixtionē fingat
se eam ducere velle nō habens ta-
men intentionē et propositū eam
ducendi. Nam talis si eam nō du-
cat grauiter peccat. licet in foro pe-

nitentiali nō iudicat̄ p̄ matrimo-
nio. Et licz mulier que simplici a-
nimo sibi consentit a peccato excu-
satur. tamē deceptor tal' si vult ve-
ram penitentiā agere necesse habz
eam sine fictōne ducere quantū in
eo est. vel dare sibi virū conueniē-
tem vel alit̄ satisfacere. Et hoc f̄m
thomā. Et hoc si vir est equalis cō-
ditōis cū illa. q̄z al' nō teneretur
eam ducere nec ei satisfacere. vt di-
cunt doctores

Petrus. Dic mihi de impotē-
tia coeundi: vt dictū est supra capi-
tulo. xxvi. i. versu. Si forte coire ne-
quibis. **Billo.** Impotentia co-
eundi duplici causa prouenit. Vel
prouenit ex frigidityte vel ex male-
ficio zc.

Cap. XXXIX

Petrus

Ic mihi primo d̄ frigidityta-
te quomodo impedit ma-
trimoniū et dirimit. **Bil-**
lo. Frigiditytas impedit matrimo-
nium eo q̄ alter coniugū dat alte-
ri corporis sui potestatem ad reddē-
dum debitū carnalis copule. Et qz
frigiditytas impedit huiusmodi red-
ditionem ideo impedit matrimo-
nium. quia frigidus ad impossibi-
le se obligare nō potest. cuiusmo-
di est hec redditio. Sed notandū
est q̄ causa frigiditytatis duplex est.
Quedam tēporalis cui potest sub-
ueniri beneficio artis medicine vel
etatis. Et hec matrimoniū totali-
ter non impedit nec soluit. Alia cā
est perpetua cui nō potest subueni-
ri. Et hoc fit dupliciter. Quia aut
illa causa precessit matrimonium

aut sequitur. Si precessit sic impedit matrimonium contrahendum: et dirimit iam contractum. ita tamen quod ille qui illud impedimentum habet perpetuo maneat absque spe coniugij. Ille vero ex parte cuius non est repertum impedimentum cui voluerit nubat in domino. Si vero impedimentum illud sequitur matrimonium iam contractum et consummatum. sicut cum aliquis habens uxorem castratur. vel ex infirmitate deveniat frigidus vel impotens ad carnalem copulam propter hoc non dirimitur matrimonium iam contractum.

Notandum est etiam quod licitum est senibus nubere. quibus non possint generare. cum non habeant calidum sufficiens ad generandum. habent tamen calidum sufficiens ad reddendum debitum carnalis copule. Et ideo eis conceditur matrimonium secundum quod est in remedium. et non secundum quod est in officium nature ad generandum. **Petrus.**

Quomodo potest frigiditas cognosci. **Sillo.** Ad cognoscendum illud impedimentum frigiditatis esse perpetuum ecclesia tres annos statuit. in quibus annis si fideliter uterque operam dederit carnali copule adimplende et adimpleri non poterit: iudicio ecclesie possunt dissolui. altero tamen proclamato utroque. **Quoniam** uterque proclamat ad iudicium: et profertur impedimentum. tunc propter impedimentum collisionis. uterque iurabit quod bona fide dederit operam carnali copule adimplende et eam adimplere poterunt. et cum septima manu propinquorum eorum personas et statum cognoscentium qui de credulitate

te iurabunt. Si vero alter tantum confitetur et alter negat si vir fuerit qui provocat ad separationem muliere negante. viro incumbit probatio. quia illi soli non creditur. si vero mulier provocet ad separationem viro negante vel contrarius asserente. scilicet carnalem copulam precessisse creditur. quia est caput mulieris. nisi mulier velit probare impedimentum per aspectum corporis. Debet enim maior caliditas adhiberi circa virum quam circa mulierem. Quia frigiditas que faceret impotentem virum non faceret mulierem impotentem etc. **Notandum**

est etiam quod in muliere est aliud impedimentum quod dicitur aratio. Et est impedimentum naturale. et ita tollit matrimonium sicut et frigiditas viri. quia si non possit ei subueniri per artem chirurgie et matrimonium precedat: separanda est mulier a viro. et viro dabitur licentia nubendi alij. et ipsa mulier innupta manebit. Uterum tamen si alij nubat et ab illo cognoscat primo viro debet reddi. Sic similiter est de frigiditate viri cum constat ad ecclesiam de iudicando impedimentum quod fuerit perpetuum cum sit temporale et fuisse deceptam. Item notandum quod si vir non possit complere copulam carnalem cum virgine et possit illam complere cum corrupta propter hoc non est matrimonium dirimendum. quia medicinaliter posset aliquo modo: vel instrumento aliquo claustra pudoris frangere et ei coniungi. Nec hoc esset contra naturam. quia illud non fieret ad delectationem sed magis ad medicamentum.

De sacramento

R **I**te notandū q̄ si alter añq̄ cō-
traxerit ignoz et penitus impedim̄-
tuz alterius scilicet q̄ sit impotens
ad coeundū potest separari ab eo
si voluerit cū illud impedimentuz
cognoscit. Si vero sciat illud ipe-
dimentū anteq̄ matrimoniū con-
trahat cū eo nō dirimitur matri-
moniū postquā contractū est. q̄a
ostenditur q̄ aliū finē querit in il-
lo contractu z ideo matrimoniuz
stat z non soluitur zc.

Capitulū .XL.

Petrus

S **I**temibi ultimo de impedi-
mento maleficiū. **S**illo. si
maleficiū sequatur matrio-
niū iaz contractū per carnalem co-
pulam nō dirimitur illud matri-
moniū si precedat matrimonium
contractū. Distinguit. quia vel il-
lud maleficiū est perpetuū. z sic di-
rimit matrimonium. aut est tpale. z
sic nō dirimit z ad hoc experiendū
ecclesia tpus triū annoz statuit si
cut de frigidityte. quia si infra tres
annos matrimoniū consummari
non possit p carnalē copulā ppe-
tūū maleficiū iudicatur z possunt
ab ecclesia separari sicut de frigidi-
tate. Tamē differentia est inter fri-
giditatez z maleficiū. quia frigid⁹
impotens ē ad om̄es mulieres. et
ideo ei nō datur licentia nubendi
aliū mulieri sed ex maleficio potest
esse homo impotens ad vnā mu-
lierē z nō ad aliā. z ideo quādo iu-
dicio ecclesie matrimoniū dissolui-
tur ppter impedimentū maleficiū
vtriq̄ datur licentia aliud matri-
moniū contrahendi. **Petrus.**
Unde puenit maleficiū **S**illo.
Ex diabolo deo pmittente. qz cor-

ruptio p̄mi peccati per quā homo
factus est seruus diaboli d̄cuenit i
nos per actū generantē. z ideo po-
testas maleficiū permittitur dya-
bolo a deo in hoc actu magis q̄ i
alijs actibus sicut etiā in serpenti-
bus ostenditur virtus maleficioz
magis q̄ in alijs animalibus. q̄a
per serpentē diabolus temptauit
mulieres. Et sic illud impedimen-
tuz maleficiū potest esse ex imp̄ssio-
ne demonis in imaginatione ho-
minis deo permittente et qua tol-
litur viro concupiscentia mouens
ad talē mulierē z nō ad aliā: z sicut
potest prestare impedimentū viro
q̄stū ad om̄es mulieres impediē-
do excitationē concupiscentie per
quā carnalis copula tollitur. vñ z
maleficiū ppetuum dicitur quia ei
humano opere non potest reme-
diū adhiberi. **Petrus.** Nunqd̄
licitū est impedimentuz maleficiū
per aliud maleficiū amoueri. **S.**
Non oportet q̄ illud impedimen-
tuz quod per maleficiū factum est
possit per aliud maleficiū destrui
sicut malefici testāt. z tamē si pos-
set per maleficiū adhiberi remedi-
um nibilominus perpetuū iudica-
tur impedimentū. quia nullo mo-
do debet aliquis auxiliū demonū
inuocare. nec etiā oportet q̄ si pro-
pter aliquod ipedimentū data sit
potestas in aliquē hoīez q̄ cessan-
te peccato cesset huiusmodi diabo-
li potestas. quia transiente culpa
remanet pena. quia in hoc mundo
licet homo absolutus sit a culpa.
tamen propter reatuū penē quod
remanet permittit deus homines
i h̄ m̄do a demōibz fatigari. **Ite**
nota licet exorcismi valeāt ad rep̄-
mēdū plūmas demonū ifestatiōes

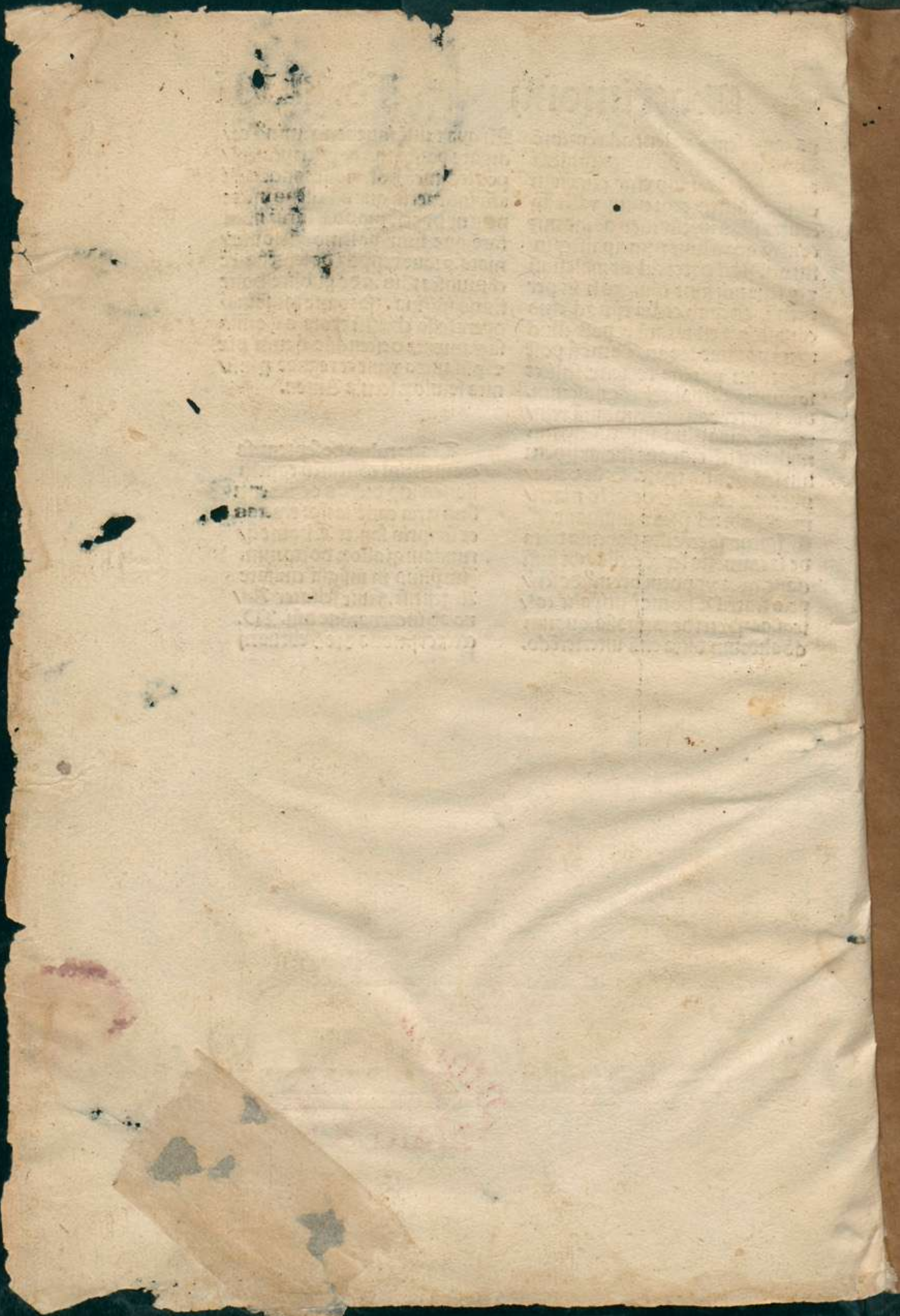
nō tamē semp valent ad reprime-
dum eos q̄tum ad om̄es molesti-
as corporales diuino ergo exigēte iu-
dicio. Tamen exorcismi valēt sp̄
contra illas infestatōes demonū
contra quas sunt principaliter in-
stituti. Igit̄ paret q̄d sit maleficiū
z q̄ sepandi sunt cōiuges si sit per-
petuū. Et q̄ ab ecclia t̄ps ad eius
cognitiōem est taxatū. z post illud
t̄pus possunt separari. Tamē si post
separatiōem potētia redierit. scilicet
se mutuo carnaliter cognoscendi.
debet inter eos matrimoniū rein-
tegrari. quia illud impedimētum
maleficiū nō erat aut fuerat p̄petu-
um sed potius t̄pale. Et sic de im-
potentia coeūdi et de sacro matri-
monij tibi ad p̄sens sufficiant.

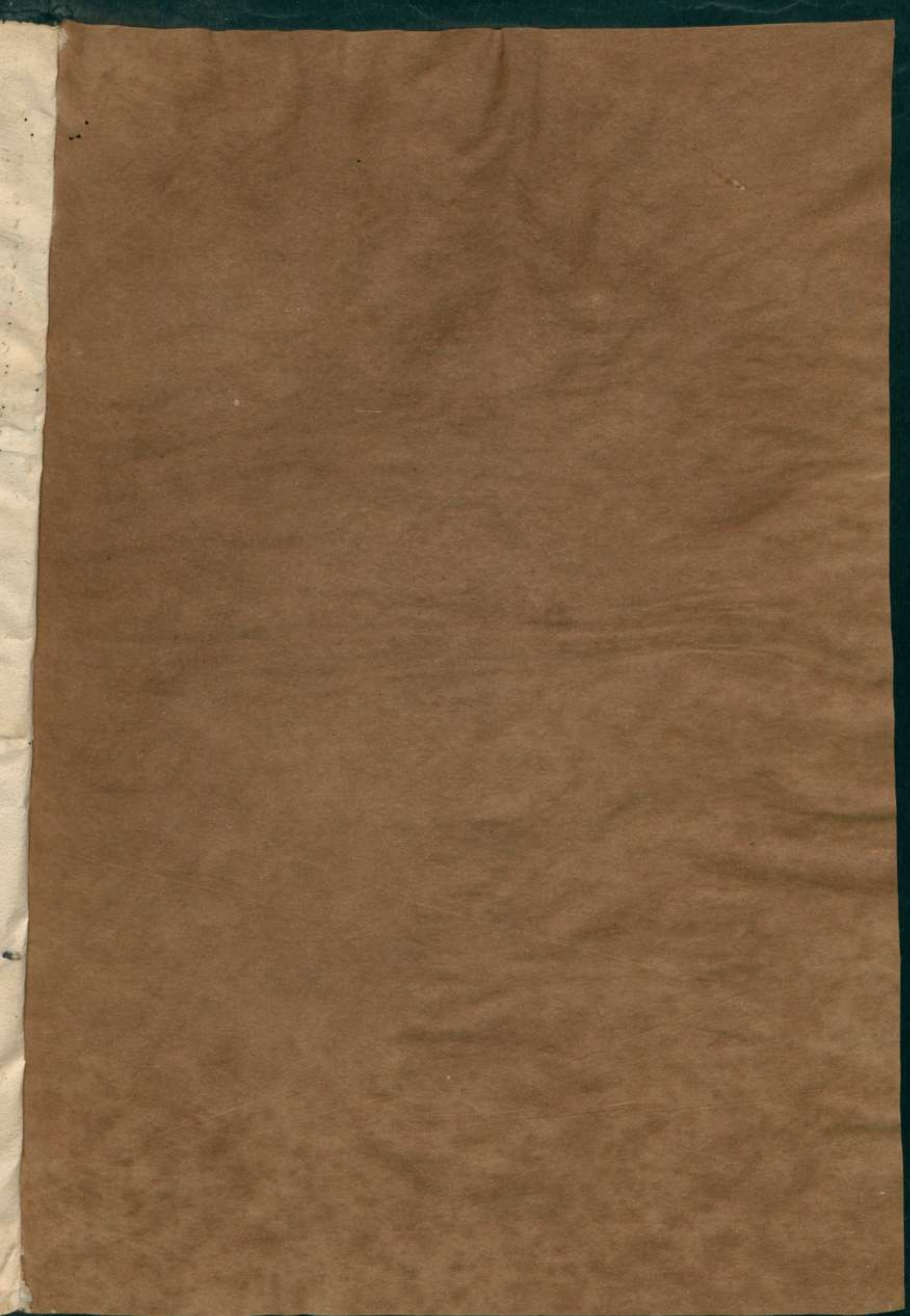
¶ Igitur Petre ista paucula dicta
de sacramētis sepr̄ ecclie tibi suffi-
ciant. quia vt potui breui⁹ de scri-
ptis fratris Thome p̄ncipalit̄ col-
legi. ac Petri de tarāasia. quorum
dā aliorum dicta etiā interserēdo.

Si qua tamē inueneris min⁹ or-
dinate posita: nō eoz scripta cul-
pes sed meā poti⁹ ignoranciā. Si
aut̄ inueneris que ad p̄sens nō re-
nentur hoc est propter iuriū noui-
tatē que sunt postmodū confir-
mata. prout repperi de sentētia ex
cōmunicatōis. z de publice hone-
statis iusticia. Pro me tamē in h̄
opere fesso christū exora a q̄ om̄ia
sacramenta descendūt q̄ cum p̄re
z sp̄s sancto viuit et regnat p̄ infi-
nita seculoz secula Amen.

Tractatulus de septem sa-
cramētis: continēs conclu-
siones sup dubijs occurrenti-
bus circa eadē sacra: tractas
ex scriptis sancti Thome q̄/
rundamq̄ alioz doctorum.
Imp̄ssus in insigni ciuitate
Argentini. Finit feliciter An-
no ab incarnatiōe dñi. MD.
ccccxvi. nona die Februarij.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1001801320

8av.
DIPUTACIÓ DE BARCELONA

Biblioteca de Catalunya

Reg. *478.582*

Sig. *Man*

Man 267-8°

